

PevnostCon 2026 (7. ročník)

V sobotu 29. srpna ráno vyrážíme, já a Michaela, na náš třetí *PevnostCon*, kam jsme dorazili chvilku před vyhlášením literární soutěže *Vidoucí*, takže si ještě stačím zaběhnout ke stánku na čockovou polévku. Nebyla špatná, ale uvítal bych více čocky a méně párku.

Potom jsme konečně zavítali do *Literární stage*. Proti loňskému roku byla zařízena zrcadlově, či jak to říci, zkrátka pivo bylo napravo, pódium nalevo, dost dlouho mě to mátl, alespoň že *Komárovo knihkupectví* s Tomem Štípským a Tess Rozsypalkou bylo tradičně uprostřed hned proti vchodu.

S pořadatelkami *Vidoucího* jsem si domluvil, že mi na chvilku dají slovo, abych připomenul Leonarda Medka a Zdeňka Pobudu, které jsme tu ještě loni potkali, ale nevěděli, že je to naposledy. Cellindra, Silvia Alexis a Tess Kovanicová odvedly skvělý moderátorský-vyhlášovací výkon a nedaly se rozhodit ani tím, že jsem po smutném připomenutí navázal ve-seleji a předal jim *Cenu prezidenta Fandomu* za bezmála dvacet let skvělé práce. Takže v dalších minutách bez zaváhání představily pět autorů takovým způsobem, že jsem dostal chuť si všechny jejich povídky, až vyjdou v *Pevnosti*, přečíst.

Následující pořad *Geekzóna* nás příliš neoslovil, takže jsme si dali bezmasou variantu místních těstovin a prohlédli si stánky na prvním Pevnostním nádvoří v programu nazvaném *Venkovní stage*. Na ní také během celého conu probíhal paralelní program vesměs věnovaný bojovým uměním (Dům rytířských ctností, Piráti, Juggeri a v době, kdy už jsme byli doma, Fire-show). Pro ty, kdo na *PevnostConu* ještě nebyli, přiblížím místní geografii. *PevnostCon* se koná v budově (tedy tam se toho

děje nejméně, ale je tam WC, čili nakonec ji navštíví každý) TJ Sokol Zlíchov, na jeho nádvoří a ve svahu nad ním. Vedle zmíněného nádvoří sokolovny pak ještě na dvou náhorních ploších dostupných po trochu nebezpečném schodišti (protože poněkud strmém, ne proto, že začínalo u doupěte *Juggerů*).

Ale zatím jsme na první *Venkovní stage*, kde jsme potkali Silvera, Honzu Hlávku, Ludmilu Svozilovou s dcerou, JWP, Jirku Popiolka, Veselé Houdky s oběma děvčaty, Štěpána Koprivu, Bí z *Epochy* a Filipa s Hankou, se kterými jsme společně navštívili atrakci *Hod/d' krysou*. Házelo se *Ikea* plyšáky na desku pokrytou pastičkami na myši, podle velikosti tedy spíše skutečně na krysy, ale z deseti pokusů sklaply jen tři.

Chvilku po druhé začal pořad *Epocha: Novinky ze světa Kladiva na čaroděje*, s Jirkou Pavlovským a dalšími autory série.

Nějak jsme si vyšetřili čas na návštěvu první plošiny plné prodejních stánků fantasy šperkařů a zbrojírů, mě ale nejvíce zaujala *Zdeňkova kavárna na konci času*, kde jsme si na Pobudákovu počest dali štrůdl a palačinku a kde nás pak také zastihla Cellindra se svým přítelem, aby nám poděkovala za ocenění týmu *Vidoucích*.

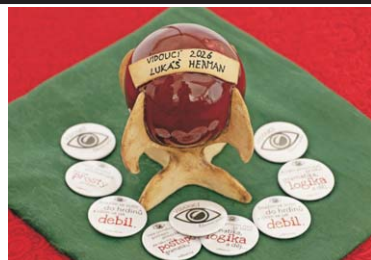
A byl čas sejít dolů poslechnout si *Nové hlasy české fantastiky* v pořadu nakladatelství *Mystery Press*. Pamatuju si, že autorstvo bylo docela vtipné, ale už nic konkrétního. Zato následující pořad *Planety9* nazvaný *Kouzlo Malazské knihy padlých* ve mně zanechal spoustu dojmů, občas takřka nezapomenutelných. Mohli za to Veronika Marhounová, Honza Hlávka jako redaktor druhého vydání a chlapík,

pokračování na str. 11

OBSAH

PevnostCon 2026 (7. ročník)	1	Jak (ne)být mužem... (I)	17
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Časem s vědou – září	23
Předplatné i doplatné na 2026	2	Kolapsy a vzkříšení	24
Pravda vrátného	2	Pravidla pro lidský park	25
Hvězdný bulvár	3	Hypotetické prostory ticha	26
Za Milošem Ferkem	12	Parcon 2026 – ocenění	32
Giuliano da Empoli: Hodina predátorů	13	Vítězové CKČ 2026	32
Dokonalý plagjiát	15	Ženy ve zbrani	32

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Naši milí čtenáři, toto číslo mělo původně přinést kompletní výsledky Geny Karla Čapka, které byly vyhlášeny právě před týdnem na Parconu v Chotěboři. Boj s těmi tabulkami by ale oddálil vydání o další týden či týdny, takže CKČ bude až příště, v tomto čísle z ní najdete jen povídku *Dokonalý plagiát*, která s trochou nadsázky může parconským dinosaurům naznačit, jak se také může cítit nováček soutěže.

Dále přinášíme první část studie Marie Michlové, ze které si naši čtenáři a autoři mezi nimi mohou udělat lepší představu o tom, jaké to bylo být mužem na začátku 19. století. Studie zároveň poněkud nabourává módní feministické bajky o mužských výhodách patriarchy.

Jiří Grunt v esejí *Hypotetické prostory ticha uprostřed vřavy* rozebírá dva filmy (*Megalopolis* a *Bouřlivé výšiny*), kterým jsme se věnovali také v minulých číslech, a na straně 13 najdete mou upoutávku knihy *Hodina předátorů* s delší ukázkou.

Po krátké přestávce ve smutných zprávách vám musíme sdělit, že literární vědec, fan a náš občasný přispěvatel Miloš Ferko již není mezi námi. **Zdeněk Rampas**

Předplatné i doplatné na 2026

Ač se ani *Interkomu* nevyhnula zdrazovací spirála, ponecháváme předplatné do ČR na 500 Kč. Platit lze přes konto u Fio banky, číslo konta je: 2700397108/2010. Pokud si nejste jisti, jak na tom jste s platbou za minulý ročník, napište mi.

Počet čtenářů, kteří chtějí zasílat *Interkom* jen a pouze v PDF formátu, každým rokem roste. Pošlete mi na výše uvedené konto symbolickou stokorunu, ať vím, že o to zasílání i v tomto roce stojíte. Slovenští zájemci mohou pro platbu ze SR využít IBAN: SK89 8330 0000 0027 0039 7108 (platbu zadejte jako vnitrostátní převod v eurech podle momentálního kurzu). **ZR**

Pravda vrátného Československého rozhlasu o době po 21. srpnu 1968: Ted' to bude velké svinstvo

Jsem jeden z posledních žijících účastníků rozhlasového vysílání ze srpna 1968. Ne-ní tedy divu, že mě koncem srpna zvou na rozhovory a všelijaká povídání. Stala se ze mne jakási dosud žijící fosilie. Ptají se mě, jak to bylo s tanky před rozhlasem, a odkud jsme vysílali, když nás z hlavní budovy vyhnali. Zatím nepřišla řeč na témata podstatná. Využiji tedy příležitosti, abych se o některých zmínil.

Začnu dvěma vzpomínkami, obě jsem zaznamenal ve svých zápiscích ze srpna 1968, najdete je na webu hyena.cz.

Ta první je z 22. srpna, tedy den po invazi. Na činžáku v Moravské ulici zedníci opravovali omítku, plácali maltu na jakýsi štuk. Kousek odtud jezdily tanky, vstupní hala budovy rozhlasu na Vinohradské byla od krve. Dva muži zde rozvážně pleskali maltu. Cívil jsem na ně vyjeveně. Jak to mohou dělat, copak... Byla to ale pro mladého člověka první lekce reality. Tohle je život, hochu, a ten teče svým korytem, děj se co děj.

Druhá vzpomínka je ze závěru anabáze svobodných vysíláčů. Dne 7. září jsme se stěhovali z tajného vysílacího pracoviště v Nuslích zpátky na Vinohradskou. Loučil jsem se s vrátným. Řekl mi: „Ted' to tu bude ještě horší než za Novotného a rozhlas bude velké svinstvo.“ Pak dodal, že se tu stydí hlídat a změnit místo. Půjde hlídat pivovar.

To byl realisticky smýšlející politolog a analyzoval všechno v době, kdy jsme my ostatní pořád ještě doufali, že nějak půjde uhájit aspoň zbytky Pražského jara.

Chápu, že se mě na takové maličkosti nikdo neptá. Nicméně **pokračování na str. 12**

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 9/2026 (391)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com
<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Redakční kruh

Franta Houdek, Jan Vaněk jr.
a Michaela

Autoři tohoto čísla

Giuliano da Empoli, Grobenius,
Jirka Grunt, František Houdek,
Martin Roger Kralík, Leonid Křížek,
Marie Michlová, Jára Mikovec,
Pavel Mikuláščík, Ondřej Neff,
Zdeněk Rampas, Tono Stiffel,
Lenka Weingartová

Fotografie

Michaela, Kiyomi Hirano,
Pavel Dvořák | Nailed Pixels,
Robert Spousta, Ján Žižka

Sponzoři tohoto čísla

Miloš Podpěra, Jiří Doležal,
Jirka Grunt, Petr Habala,
Jan Haberle, Pavel Kavánek,
Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.
Uzávěrka tohoto čísla: 4. 10. 2026

ISSN 1212-9089

Všechny původní články a recenze
© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Popírání, hněv, smlouvání, smutek, smíření... pět fází vstávání.

PETRPAN

Sraz anonymních prokrastinátorů se odkládá na neurčito.

HUGH_BOYLAN

Nesnáším návštěvy. Umývat ty hromady špinavého nádobí, uklízet ten bordel, zametat, umývat podlahy a koupelnu... a to ještě ani nepřišli!

ZIDANE

Jen co se na Cambridge uvolnilo místo profesora Ardaye, do Británie se vrací Meghan Markleová. Náhoda? Nemyslím si.

Lucie Sulovská

Bud' umělá inteligence vyléčí všechny nemoci, nebo za deset až dvacet let budeme všichni mrtví, protože nás vyhladí. Dobré na tom je, že můžu začít kouřit.

Vishal Maini

Hůře než princ Harry se oženil jen John Lennon.

(anglický tisk)

V Rusku vynalezli technologii, která umožní procházet zdi.

Nazvali ji dveře.

AZ247

◆ ◆ ◆

Den jako korálek

● **7. srpna** ráno jsem si naplánoval velkou cestu po Praze, nejprve do Arkhamu (Čáslavská) a pak na *Pátečníky* (restaurace *U Kotvy*) na pokec s Frantou Novotným a Mirkem Houškou. Vypadalo to tak jednoduše a lákavě, že se mnou chtěla jet i Michaela. Tedy dokud si nevzpomněla, že oba synci v podvečer odcházejí na *Diablo* sraz (spolek pařanů, kteří před čtvrtstoletím hráli *Diablo* a občas působí trochu jako Svobodní zednáři). Jak už mají ženy ve zvyku, vyskytne-li se komplikace, řeší nastalou situaci jejím dalším zkomplikováním. I zavolala mladšímu synkovi, aby se před srazem přijel podívat na svou babičku (95+), momentálně dílící u nás, a až potom na sraz vyrazil spolu se starším bratrem, obývajícím část naší knihovny. A aby toho nebylo málo, požádala jej o nějaký nákup na *Košíku* a pak se šla dospat. Synek, aby omezil počet nutných návštěv, hned vše objednal a pak zavolal, že přijede později, že čeká doma na kurýra. Takže jsem tam s babičkou, která odmítla jít do postele, protože se těšila na vnuka, zůstal sám.

Když jsem konečně s půlhodinovým zpožděním vyjel, naplno mi došlo, že metro na Floře nestaví a že musím vystoupit už na nově vylepšeném Náměstí Jiřího z Poděbrad. Tam jsem zjistil, že MHD ani nenapadlo posílit povrchovou dopravu a v horu jsem si užil čekání na třináctku, která teď jezdí po Vinohradské jako jediná. U Filipa jsem okolo čtvrté, kdy jsem podle původního plánu už měl usrkávat kofolu ve Spálené ulici, vyložil knihy, které jsem mu dovlekl, naložil jiné, které mi tam nechala

tiskárna, a zjistil jsem, že tu jedinou, kterou opravdu potřebuju, ještě nedodali. Zato těch ostatních bylo o dost více, než jsem čekal. Tak jsem si koupil srpnovou *Pevnost* s tím, že zaplatím kartou, abych měl splněný povinný počet plateb. Po chvíli prohledání peněženky jsem si vzpomněl, že jsem kartu svěřil Miše, aby mi také udělala nějaké platby. Mírně nenaložen jsem se vydal na Orionku, kde jsem si zase ve vedru (33+) počkal na tramvaj na Karlovo náměstí a odtud jsem s taškou jen o trochu lehčí, než jsem vlek do Čáslavské, dorazil v půl páté do restaurace *U Kotvy* (jak jsem se později dověděl, ve stejný čas dorazil domů synek s nákupem).

Byl jsem tak zdrchaný, že jsem si původně ani nechtěl dát nic k jídlu. Nakonec se mi v dobré společnosti a také díky chladeným nápojům trochu ulevilo. Mírek líčil zajímavé právní případy a trampoty s nedávným stěhováním, Franta mluvil o zradě evropských spojenců, kteří Američanům neposkytli doprovodná plavidla pro ochranu konvojů přes Hormuz. Napsal o tom článek *VÁLEČNÉ LODĚ: K čemu jsou? pro Neviditelného psa*. Ve stručnosti jde o to, že v USA v současnosti kvůli špatnému plánování a konstrukčním vadám nemají prakticky žádné fregaty. Možná se i spoléhali, že když bude třeba, pomohou evropští spojenci vlastníci 130 fregat. Nepomohli, protože jejich nenávisť k Trumpovi (a USA) je větší než jejich pud sebezáchovy. Takže teď platíme za energie jak mourovatí a navíc bychom měli dávat 5 % HDP na zbrojení. Ale když je těch zbraní, nyní tedy lodí, třeba, necháme je rezavět v přístavech.

V půl sedmé už jsem odcházel docela vzpamatovaný. V metru jsem nakoukl do zakoupené *Pevnosti*, kde Martin Paytok chválil *Antimemetickou divizi (která neexistuje)* a stejně jako já ji dal do souvislosti s románem *Terminus*, asi bude chytřejší, než se zdá.

A třetíčkou na dortu bylo doma zjištění, že jsem platební kartu měl celou dobu u sebe. Jen mi ji Miša nevrátila do peněženky, pouze strčila do kapsy. Ale mohlo to dopadnout hůř než dvěma nerealizovanými platbami, také jsem kreditku mohl někde nad kanálem vytrousit...

Jak řekl tuším Sartre, *peklo jsou ti druzí*.

● **8. srpna** po Václaváku pochodují divní lidé s „palestinskými“ vlajkami a transparenty **SVOBODU KVÍRSTVU, HRANICE KAPITÁLU!**

Opoledne nás na chvíli navštívil Tom Němec (Mystery Press) s manželkou. Přijel si pro Frantovy paměti a diplom, který obětavě z Euroconu dovezla Julie Nováková. Slíbil jsem, že jej slavnostně předám na PevnostConu, dle Toma to skoro neskonného Blaho potěší.

● **9. srpna** posílá Julie fotky z Euroconu. Už zbývá jen jedna strana a minulý *Interkom* je hotový.

● **10. srpna** jsem úplně zapomněl, že jsem si domluvil schůzku s Tomášem Grosserem, chce vydat gamebook pro děti o hře *go*. Naštěstí dorazil po jedenácté a už jsem byl celkem bdělý.

Dozvídáme se, že dnes zemřel Vladimír Páral, pro neseznámené s jeho dílem uvádíme úryvek z knihy „Jak blufovat o literatuře“ (kapitolku o té české připsal Tomáš Hrách):

[...] *Vladimír Páral, který je často zaměňován s Hrabalem, se zabývá chrlením velice čtivých románů o pohlavním životě chemických inženýrů, přičemž v poslední době už na chemic-*

ké inženýry rezignoval úplně a věnuje se pouze sexu. Úroveň jeho tvorby můžete označit za „nevyrovnanou, s klesající tendencí“, ale nezapomeňte se uznale zmínit o jeho „provokativních“ románech jako Veletrh splněných přání nebo Mladý muž a bílá velryba.

Páral v letech největšího boomu sci-fi před rokem devadesát napsal i čtyři SF romány, ve kterých dle mého nepochopil princip *pocitu úžasu*, takže – opět dle mého – většinou jako SF nestojí za mnoho a polovina z nich neobstojí ani jako mainstream. Nicméně tahle jeho tvorba jej trochu spojila s fandomem, a proto se okolo roku 1984 objevil na pardubickém *Parconu*, kde jsme se s ním poprvé setkali. Více v příštím IK. Přijel i na pražský *Parcon 1987* a děkoval mi za možnost vidět *Barbarellu*, ten díky ovšem patřil Ivovi Železnému, který nám přes své kontakty v Národním filmovém archivu film zajistil.

● 11. srpna napsal Milan Mikulecký:

Kouzlo sítě X: To se vám takhle v jeden okamžik pod sebou sejdou odkazy na dvě bolševická výročí.

Jedno připomíná masakr polských elit a to druhé propagandistický seriál Čtyři z tanku a pes, kde se polští soudruzi snažili zavraždit katům svých předků. Dne 11. srpna 1937 podepsal Nikolaj Ježov rozkaz NKVD č. 00485. Začala jedna z nejkrvavějších částí Stalinova Velkého teroru, masová represe zaměřená proti Polákům žijícím v Sovětském svazu. Její bilance byla děsivá: přibližně 139 835 odsouzených a 111 091 popravených.

● 12. srpna jsem přestal čekat na slíbené příspěvky a slavně dokončil *Interkom 7-8/2026*. © Ale ouha, nebylo možné připravit podklady pro tiskárnu, v textu občas náhodně chyběla písmenka. Nejprve jsem si říkal, že za to může zatmění, nebo pokud ne přímo ono, tak jako varování před přicházející katastrofou, ale pak jsem si vzpomněl, že včera okolo půlnoci Windows dostalo další aktualizaci. Odinstaloval jsem ji, a pokud jste dostali prázdninové dvojčíslo (se všemi písmeny), tak to pomohlo.

Dnes odjíždí z prázdnin u nás babička, synovec pro ni přijel, jak jinak, v 19:30, kdy jsme chtěli sledovat zatmění. Michaela našla pozorovací skříčku v sáčku potištěném „Zatmění 1999“, a tak jsme na naši hvězdu koukali aspoň z protějšího chodníku.

● 13. srpna pilím do Čáslavské, Filip mi napsal, že už dorazila kniha, po které jsem se marně pídlil v pátek. Schvácený jsem dorazil pět minut před zavíračkou, opět jsem vlekl dvě Frantovy biografie; Dan, který byl v práci první den po dovolené, o mně věděl od Filipa a říkal, že by na mě chvíli počkal, já ale nechtěl nic riskovat. Nafasoval jsem knihu a druhou od *Planety9* si koupil, a vydal se na Břežanku, kde, ač jsem dorazil až chvíli po šesté, ještě prodlévali Pagi, Richard Šusta a Cordy. Za chvíli dorazila i Daniela Kovářová, které k vydání chystám humoristickou detektivku, a schválila pro ni papír použitý na vzorové knize donesené z Čáslavské.

Daniela byla ještě plná dojmu z filmu *Norimberský proces*

se Spencerem Tracym z roku 1961, což docela určilo směr další debaty. Cordy, který musel odejít dříve, měl nějaké vlastní dotazy, ale nakonec na ně nedošlo, protože Pagi dlouze poučoval bývalou ministryni spravedlnosti o rozdílech přirozeného a pozitivního práva.

● 14. srpna se po dvou odkladech (nejprve jsem byl mimo Prahu já a o týden později Leonid) podařilo uskutečnit setkání Pátečníků u nás pod pergolou. Franta Novotný s Mirkem Houškou dorazili o chvíli dříve, takže pomohli se zahradním nábytkem a houpáčkou. Takřka přesně ve čtyři se pak objevil i Leonid. Od něho jsme se dověděli, že se nakonec objeví i Dan Ra-

da. Když někdy před pátou dorazil, přinesl vedle obličátní lahvičky i kytku pro hostitelku, Michaela z toho byla celá dojatá, ode mne ji nedostala už několik dekád. Až na stravování (připravil jsem dva saláty ze synkových výpěstků, vajíčko-sýro-rajčatový měl nepřekvapivě větší úspěch než šopský, a pak ogriloval něco klobásek, steaků a cuket) se program příliš nelišil od běžných pátků *U Kotvy*. Jen jsme si na začátku připili na Františkův svátek (dnes byl den leváků), pak ještě na blížící se Leonidovy narozeniny a na závěr došlo na *Vídeňský dort*, který donesl Franta. Mirek, který přinesl lupínky z plodů chlebovníku, v sobě objevil nadání pro podivné vtipy, které by se mohly rovnat těm, kterými nás občas oblažuje Pagi, a jinak došlo hlavně na historky starých zbrojnošů a současnou politiku. Já jsem chvíli citoval z knihy *Hodina predátorů*, vizte stranu 13.

Zabalili jsme to až před devátou, čili asi o tři hodiny později než běžně. Mezitím se v Japonsku na ostrově Kjúšú v hudebním klubu v Mijazaki konalo čtení české sci-fi z první antologie přeložené Kiyomi Hirano. Moderátor z televizní stanice NHK pan Sugio za doprovodu jazzového klavíru přednesl čtyři povídky od Haška, Čapka, Kubice a Neffa. Kyomi Hirano krátce uvedla a vysvětlila kontext české sci-fi. Přestože šlo o malý prostor, bylo zcela vyprodáno a akce měla skvělý ohlas. Pan Sugio by rád příští show uspořádal na motivy druhé antologie.

● 15. srpna neplánuju kvůli předpovězeným vedrům opustit dům. Mohlo to být jinak, v kalendáři mám, že se podle původního plánu měl s novinkami ze SAE zastavit Martin Macášek, škoda, že to nevyšlo.

A koukám, že fandom.cz je zase napaden internetovými piráty a propaguje nějaké kraviny.

● 16. srpna jsem si po čase užil programování. Zákazník chtěl k programu tak starému, že se skládá hlavně z přílepků a dodatečných vylepšení, přičinil další funkcionalitu. Sám se ve struktuře té zbastleniny už moc nevyznám, takže jsem provedl radikální zjednodušení, hlavně jsem zrušil některé optimalizace a urychlení, přece jen jsou dnes díky Moorovu zákonu počítače rychlejší a paměti větší než před dvaceti roky. Po celodenní

práci jsem konečně na správné místo vložil 26 řádek umožňujících práci s QR kódy. Ale děsila mě představa testování, zda můj zásah něco nepokazil. Kouknul jsem do staré verze a zjistil, že když tytéž řádky vložím na prakticky stejné místo do něho, bude to stále funkční a prakticky bude zajištěno, že se program bude chovat ne snad dokonale a bez problémů, ale stejně jako doposud.

● **17. srpna** se rozhodily přihlášky na *Parcon*, potažmo začalo chodit jejich potvrzení s částkou k zaplacení. Někou softwareovou chybou vypadlo objednané jídlo. Musím zjistit, zda půjde znovuobjednat s doplacením u registrace.

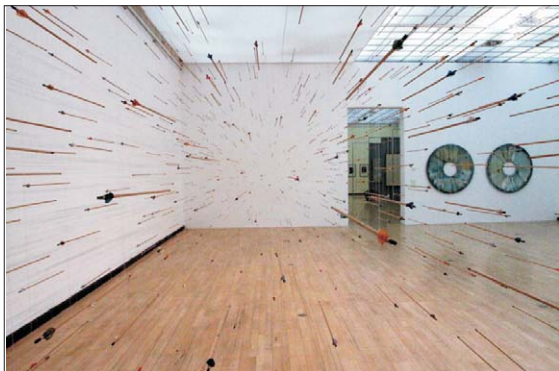
● **18. srpna** se ozvala Marie Michlová, že se zastaví, aby mi vrátila knihu *Na počátku byl sex*. Doufám, že jí byla užitečná, i když mně přišla trochu sluníčkářsky-revizionistická. Připadalo mi, že autoři na věci, o kterých v posledku statisticky rozhoduje *sobecký gen*, nahlíží tak, jak by věci (podle současné soucitné, inkluzivní, feministické a rovnostářské morálky) měly být a ne jaké reálně jsou. Něco maličko více v *Interkomu* 12/2014.

● **19. srpna** mě Michaela dovlekla do Galerie hlavního města Prahy na výstavu *Expanze: Přírůstky 2013–2025*; jak už z názvu plyne, jde o díla získaná mezi léty 2013 a 2025, výběr z 2 366 artefaktů shromážděných v době, kdy v čele instituce stála kurátorka výstavy Magdalena Juříková. V předchozím srovnatelném období měla galerie finance na pouhých 375 kousků. Vysvětluji si to tak, že většinu těch objektů by rozumný člověk nechtěl ani zadarmo. I když těch 641 šípů z cedrového dřeva zavěšených jako dvě salvy vystřelené proti sobě, jak je známe z čínských velkofilmů, bych asi neodmítl, stejně jako poctu Foucaultovi.

● **20. srpna** ukončila skupina dobrovolníků literární pátrání, které na NYXu rozpoutal Petr Sládek (PeS), stáhl si sbírku Ivana Kmínka *Ústřední kancelář Vesmíru se neozývá* (legálně zde: <https://www.mlp.cz/katalog/vypujcka/5248926>) a pamatoval si, že povídka *Dotazník* končí trochu jinak, že tam chybí něco jako „pan Böhme od té doby přemýšlí, kam ještě mohli jeho přítele Gradaxe povýšit?“ V e-knize ani ve stejnojmenném papírovém vydání (Laser 1992) povídka tento závěr nemá. Franta Hlouš našel v archivu vydání, kde povídka končí žádanými větami *Jen šéf propadl roztržitosti. Vrtá mu hlavou, kam asi mohli náměstka Ústřední kanceláře Vesmíru povýšit*, ale neznal zdroj, ten objevil až Jan Havliš, když zjistil, že v měsíčníku *Věda a život* (6/1987) vyšla povídka *Dotazník* s tímto závěrem, a následně jej doplnil ještě Jan Vaněk jr., který zjistil, že povídka včetně jinde chybějících posledních vět vyšla i ve sbírce *Skanďál v divadle snů* (Mladá fronta, 1988), jen je na *Legie.info* uvedena chybně pod názvem *Maléry přicházejí z Kosmu*. Takto je ale označena jen v obsahu knihy, kdežto v povídce samé je uvedeno: *Maléry přicházejí z Kosmu (seriál) – Dotazník*.

Odpoledne se zastavila Marie Michlová, slíbila další a tentokrát delší článek o mužích v 19. století. Pracuje nyní na dvou knihách současně, tak se jí snažíme příliš nepřetěžovat, ale uzávěrka je holt nelitostná.

● **21. srpna**: Už je to tu zase, naše podivné výročí okupace-neokupace. (Aneb Jan Werich měl prý prohlásit: „Jako bratrská

pomoc to bylo fakt blbý, ale jako okupace to mohlo být i horší.“) Někde na Výstavišti snad probíhá beseda s Ondřejem Neffem, ale hrozí průtrže, leč já se nebojácně vydávám na cestu do Krakatitu a Arkhamu, cestou koupím bezkmínový *Baker Street 08* a nakonec skončím *U Kotvy*, kde mě spolu s Frantou Novotným, Leonidem Křížkem a Danielem Pagáčem zastihne ten dlouho toužebně očekávaný přívalový déšť. Na vše stran počasí jsem byl celkem připraven, ale na to, že se při jízdě do trolejbusovo-autobusového nádraží Veleslavín poláme čtyřadvacetimetrový trolejbus a svou dělkou zahradí nejen silnici, ale i přechody pro chodce, nikoli. Při hledání alternativní dopravy, tedy při cestě na tramvaj, jsem nakonec promokl tak, jako bych s sebou celý den netahal deštník.

Místo besedy s Ondřejem jsem si večer přečetl jeho *Poslední slovo*, vizte stranu 2.

● **22. srpna** jsem našel pravidla karetní hry *Paskievič* (maďarsky Paskievics tarokk nebo Húszashívásos tarokk, německy Paskiewitsch), se kterou jsme jako študáci promarnili určitě vyšší stovky nebo nižší tisíce hodin. Vyslal jsem synka pro potřebné karty, s popisem tak vágním, že teď mám doma sadu vykládacích karet Tarot, ale samozřejmě potřebuju taroky.

● **23. srpna** s Jarduou Olšou, jr. pokračujeme v práci na knize o Korbelovi. Náprstkovo muzeum dodalo fotografie v tiskové kvalitě... Tedy až na jednu a musel jsem retušovat vodoznak.

A Vládě Němec dopsal další knihu, vydáme ji do Vánoc, a jeho *Žoldáčka Darja* už existuje i jako audiokniha, těšte se.

● **24. srpna** zvu, tak trochu na poslední chvíli, obvyklou pondělní partu na mimořádné střední posezení. Plánuju kolektivní průzkum pravidel *Paskieviče*.

Název odkazuje na ruského generála Ivana Fjodoroviče Paskeviče, který se podílel na potlačení maďarské revoluce 1848–49, snad proto je třeba uhrát 48 bodů.

● **25. srpna** se mi ráno ozval Marek Dobeš, že se mu pomocí AI podařilo digitalizovat dávné interview, které v UKDŽ vedl Ivan Adamovič s Robertem Silverbergem, vizte snad už přístě.

● **26. srpna** mě kolem poledne ještě v županu načapal Tomáš Grosser, zapomněl jsem, že máme doladit dětský gamebook o hře go.

Nebýt prázdnin, sešel by se dnes Klub Julese Vernea. Pro ty, kdo nebyli na mimořádné červencové schůzce, přinášíme záznam rozšířené verze tehdejší přednášky:

https://www.youtube.com/watch?v=r4EeDrU_ybY

U nás jsme se sešli v menším obsazení, absentovali Filip, Bí a Hanka (té začíná školní rok, tak nemá sílu na nic jiného). Nakonec odpadli i Jára a Kačenka Mikovcovi, ještě příliš zničení po víkendové exkurzi v CERNu. Neobjevil se ani Pavel Dobrovský, takže jsme museli sníst spoustu pro něho připravené zeleniny (šest druhů rajčat, čtyři papíky a nějaké salátovky).

Zato nám udělali radost Tess Rozsypalka, když MHD dorazila jako první, ač původně počítala s dopravou od Kačenky, pak přijel Bidlo a nakonec to stihl i Honza Vaněk jr., který byl odpoledne někde za Prahou.

Zkusil jsem společnost zneužít k průzkumu pravidel Paskeviče, ale ukázalo se, že i Tess donesla vykládací taroty místo taroků, takže jsem neuspěl, místo toho jsem přiměl Honzu Vaňka jr., aby nám svým nezapomenutelným způsobem přečetl pasus o výšinách akademického urážení z knihy *Přestávka skončila*.

Miša si s Tess vyměnili nějaké knižní tipy a najednou jsme zjistili, že za chvíli bude půlnoc. Naštěstí se Bidlo nabídl, že Tess a Honzu přiblíží svým vozem k jejich bydlištěm, budiž mu za to velký dík, i když si neodpustím poznamenat, že se večírek tak protáhl i následkem několika delších Bidlových samomluv. Jedna mi přišla docela zajímavá, úplně jsem zapomněl, že kdysi byl chvilku (cca dva měsíce) členem Rady Fandomu, než na dva roky zmizel na studijní pobyt do Japonska.

● **27. srpna** píše Robert Spousta: *Z nedávného výletu na zámek Lysice u Brna jsem si přivezl poznatek, že už v polovině 17. století byl, především obrozené šlechtě, známý pojem počítač. Dokládá to nápis, vytesaný na náhrobku dědičného pána na Lysicích hraběte Ferdinanda Leopolda z Náchoda a Lichtenburka – viz fotku. Snad to nevzbudí pozdvižení mezi IT odborníky, že Brno a jeho okolí je podhoubíím světového vývoje tohoto odvětví... Jinak s touto unikátní informací nalož podle svého, nečiním si nárok na objevitelství, divné, že si toho dosud nikdo nevšiml...*

V podvečer kvačím *Na Břežanku*, zítra odpadli Leonidovi *Pátečníci*, tak jsme si s Frantou Novotným dali sraz zde, abychom po delší době popatřili známé hospodské povaleče a já synkovi dovlkl část zeleninových přebytků. Pagí viditelně ožil, když jsem mu zvěstoval, že jsem našel pravidla hry našeho studentského mládí. Pak jsme si své vzpomínky porovnávali s pravidly taroků, které zase hrával Franta.

Využil jsem cesty do centra také k návštěvě Honzy Hýska, který mi mimo jiné opatřil sadu trochu jetých tarokových karet. Kdyby hráčské nadšení vyprchalo předčasně, tak ušetřím.

● **28. srpna** se čekají (přivalové) deště... Maloval jsem si, že za jejich šumění či hřmotu strávím den s knihou či budu jinak odpočívat před PevnostConem. Leč:

Ráno mi napsala Kiyomi Hirano, že sice bude v Praze, ale jen na skok a zrovna v době Parconu. Nebude snadné zorganizovat nějakou společenskou událost.

Pak se ozvala Jiřina, že by bylo třeba myslet na programy CKČ na Parconu, a obecně promyslet budoucnost soutěže.

Pak zavolał Aleš Koval, který dává dohromady materiály k Bilconu, zda nevím, kdy a kde vyšla reportáž z řečeného conu od Franty Novotného. Zkusil jsem *AI Gemini*, že by mohlo mít blízko k vyhledávači *Google*, ale to zcela selhalo, naopak se vyznamenal Muskův *Grok*, nejenže to našel (*IK 9-10/2017*), ale prohledával při tom i regionální novojičínské noviny i časopisy, tedy zcela zbytečně, *Interkom* postačil, ale ta snaha se musí ocenit.

Pak přišel mail od Richarda Klíčnicka, který udělal gigantickou historickou práci a sestavil tabulku programů KJV od roku 2005 do současnosti. (Později jsem se dověděl, že s vydatnou pomocí ChatGPT.) Nedohledal snad jen čtyři termíny, tři jsem dal dohromady pomocí Interkomu a mé nepromazávané pošty, žertovně mi přišlo, že si Richard nevzpomněl na pořad, který sám organizoval (*Hydronautilus*) a ten druhý nedohledaný byla má přednáška o životě námořníka Ayrtona, jak jej popsal Pepa Pecinovský.

Do toho píše Lubor Falteisek: *Na středu 23. září připravujeme vzpomínkový večer o Páralovi, a protože se málokdo vy-*

zná v jeho sci-fi období, chci tě požádat, abys nám o něm něco přišel říct. Bude tam už jeden literární historik, ale ten se chce soustředit na ty jeho první knihy.

Koukám, že se zase trefili do čtvrté středy v měsíci, ach jo.

Mám zmiňovat, že volal i Marin Petiška s dalším nápadem na knihu, na které tentokrát jistě neprodělá...

Ale jsou i veselejší zvěsti: Dalibor Čáp připomíná, že za týden jedeme do letního kina Houška na *Noc filmové hudby*, a Františka Vrbenská, že mi na Pevnost-Con donese neznámé množství knih.

● **29. srpna** vyřážíme, já a Michaela, na Pevnost-Con, více na straně 1.

● **30. srpna** k nám zavítali Míkovcovi, už trochu zotavení po minulém náročném víkendu. Jára s Kačenkou povídají o své víkendové návštěvě Švýcarska, Ženevy a CERNu pak zvláště. My informujeme o Pevnost-Conu, došlo i na tentokrát Michaelinu četbu obzvláště vypečených úryvků z knihy *Přestávka skončila* a konzumaci velkého množství rajčat ze synkových záhonů a květináčů. Bylo to takové ospalé odpočinkové odpoledne, ani jsem se snad nepřejeďl (tolik co jindy).

● **31. srpna** se dozvídáme, že Island'ané přes všechny problémy a možné hrozby odmítli znovuotevření otázky o vstupu země do Evropské unie. Nepomohly ani obavy z probíhajících konfliktů, ani výroky Donalda Trumpa. Vedení EU nyní hloubá nad tím, proč se na Islandu rozhodli tak špatně, k zamyšlení nad sebou se ještě nepropracovalo, nejspíše toho není ani schopno.

● **1. září** dokončujeme knihu *Korbel, první česko-americký milionář*. Jde o první výstup iniciativy *Preserving Czech-American Heritage* (Zachování česko-amerického dědictví). Logo podle návrhu Jardy Olši, jr. vytvořil náš čtenář Radek Dojiva. Použitou vlajku v Americe pro Československou republiku navrhl během první světové války Vojtěch Preissig.

● **2. září** poslouchám cosi o Frankfurtském veletrhu, když zaslechnu jméno známé autorky hororů a fantasy Ludmily Svozilové. Její román *Jezero* se dostal do vítězné trojice soutěže *Knihy pro Frankfurt*.

Také jsem narazil na velice zajímavý, ale kurevsky dlouhý text Martina Malého *Gumová společnost*.

<https://adent.substack.com/p/gumova-spolecnost>

● **3. září** jsem se začel do knihy *Doba z druhé ruky* od Světlany Alexijevičové. Už si nevzpomenu, kdo mě na ni upozornil, ale Filip si zrovna objednával od téže autorky jinou knihu, takže k ní přibral i tu pro mne.

Je to hodně drsné čtení, a to mám literaturu o revolučním a potom stalinském teroru docela načtenou, navíc v posled-

ních letech člověk nemá příliš chuti Rusy litovat. Už jen za tuhle knihu si autorka tu nobelovku zasloužila, komise ocenila její *polyfonní literární styl, který je dokumentem utrpení a odvahy naší doby*, já jsem rád, že knihu napsala ještě před rokem 2014, čili není to ovlivněno tím, že Rusko zase sundalo masku, píše zkrátka o tom, co tam je a bylo vždycky. Přestože člověk o všech tam zmíněných faktech věděl, vidět věci pohledem sovětského člověka, který v kuchyni nadává na poměry, které nakonec vždy nějak přetrpí, je zajímavé a objevné. A pozorovat tu slavnou sovětskou inteligenci také: *Knihy nám nahrazovaly život. To byl náš svět*. Intelektuálové to tak asi měli, v rozhovorech s ostatními jsou nejčastější slova *salám, válka, vítězství, vodka*.

Pár vět z mnohahlasého chóru na ukázkou:

Měl staršího bratra, strýčka Váňu. Ale tomu se to v životě poskládalo docela jinak: ve třicátých letech, za ministra Ježova... ho poslali do dolů kousek od Vorkuty. Deset let bez práva na korespondenci. Žena, uštvaná kolegyněmi, skočila z pátého patra. Syn vyrůstal s babičkou. Ale strýček Váňa se vrátil... Vrátil se s chromou rukou, bez zubů a se zvětšenými játry. Začal znovu dělat ve stejném podniku, měl tutéž funkci, pracoval ve stejné pracovně, u stejného stolu... Naproti němu seděl ten, co ho udal. Všichni to věděli... A strejda Váňa taky věděl, kdo ho udal... Tak jako dřív chodili oba na schůze a manifestace. Četli Pravdu, schvalovali politiku strany a vlády. O svátcích pili vodku u jednoho stolu. A tak dále... Tohle jsme my! To je náš život! Takoví jsme... Představte si kata a oběť z Osvětimi, kteří spolu sedí v jedné pracovně a chodí si pro výplatu k jednomu okénku v účtárně. Se stejnými vyznamenáními z války. A teď i se stejnými penzemi...

● **4. září** jsme s Čapovými (*Světelné roky*) navštívili sedmou *Noc filmové hudby*. Listky (a dopravu) zajistil Dalibor jako jejich společný dárek k mým nedávným narozeninám. Sešli jsme se, vlastně tedy sjeli, v půl sedmé na K+R parkovišti Černý Most a vyrazili do Staré Boleslavi (nebo do Brandýsa n. L., ono se to špatně rozlišuje). Zdaleka jsme ale na místě nebyli mezi prvními. Na parkovišti „Louka“ jsme stáli už ve druhé řadě, kam nás pohotově navigoval (parkovací) pořadatel. Dobrá byla i organizace všeho ostatního včetně občerstvení, označení místenek, odpočítávání do konce přestávky a tak. Jen fronta před dámským WC byla dlouhá, jak se dá očekávat u podniku pro pět set lidí. Pánové to měli jednodušší.

Ale k vlastním programům: sedmý ročník audiovizuální show, pro Čapovy třetí, pro nás první, pořádaný v amfiteátru letního kina *Houška*, představil sedm filmových světů, tedy žánrů, ve kterých potupně dominovala láska, fantasie, dobrodružství, atd. atp. Hned na počátku nás kapelník Josef Popelka ml. varoval, ať nečekáme profláknuté fláky (použil trochu jiná slova) jako *Matrix*, ty že hráli v minulých šesti nocích, a že se můžeme těšit na spoustu novinek. Ty nám pak v následujících třech hodinách (s přestávkou včetně) hudební těleso *Big Evr Band* se svými hosty a spřátelenými sbory zahráli a zazpívali. A vše bylo doplněno filmovou, světelnou a laserovou show.

A vůbec nevidilo, že jsme polovinu využitých filmů neznali, vlastně jsme se chytli jen u pár sci-fi a westernů.

S přídatky koncert skončil pár minut před odjezdem posledního autobusu do Prahy, ale Čápovi nás hodili na (předposlední) metro, takže jsme už v půl jedné byli doma, proti chmurným předpovědím jsme navíc nezmokli, ale raději vézt celtu a nepromokavé oblečení zbytečně než nastydnout, že.

<https://www.brandysko.cz/noc-filmove-hudby-2026/a-10553>

<https://www.nocfilmovehudby.cz/#mesmerize-gallery-1-group-11>

● **5. září** poslouchám Světlanu Witowskou, jak se ptá geofyzika Václava Kuni, jak jsou Nepálky a Nepálci mentálně připraveni na podobné katastrofy? Slyším v tom, že už se tohle vyjmenovávání v některých profesích stalo druhou přirozeností, asi podobně jako soudruhování před rokem devadesát. Nebo tím snad naznačovala, že by různá pohlaví mohla na katastrofu reagovat různě?

Dokoukal jsem třetí řadu *Síla*. Po úmorných prvních dílech byl ten závěr docela osvěžující. A hlavně ty donedávna otravné flashbacks z naší „současnosti“ začaly dávat trochu smysl.

● **6. září** se nečekaně ozval Martin Gilar, že je v Praze na služební cestě. Hned jsem začal vymýšlet, jak jím zpestřit a obohatit náš společenský život. Zítra bohužel přijít nemůže, má byznysovou večeři.

● **7. září** bylo ohlášeno jako jeden z posledních teplých dnů letošního léta, takže jsem prozíravě očekával vyšší docházkovou morálku a připravil všechna dostupná posezení a roztáhl stůl do maximální délky. I tak jsme nakonec museli ještě jednu židli donést z pracovny. První dorazil Filip s Bí, pak Bidlo, pak tuším Míkovcovi s Tess Rosypalkou, potom Hanka, Petr Hanuš a nakonec s hodinovým zpožděním Honza Vaněk jr., který psal, že přijde už v šest a pro kterého byla ta jedenáctá sesle. Vlastně ze všech ohlášených nedorazil (jak už je u něj nepěknou tradicí) Pavel Dobrovský, a zrovna s ním jsem chtěl probrat něco okolo AI. Tak alespoň Bidlo přečetl report Richarda Klíčníka, co vše s pomocí placeného uměláka zvládl udělat během anginy.

Tedy v krátké přestávce, kdy fotbalovými historkami neokupoval Járu, kterého jsem chtěl upozornit na pozoruhodnou knihu *Doba z druhé ruky*, Hanka se vzpamatovávala z prvního školního týdne, já se zeptal Bí, kdo na PevnostConu zorganizoval *Zdeňkovu kavárnu na konci času*, bohužel to nevěděla a ani ji nestihla navštívit. Zkrátka běžný tlachací večer lidí, kteří jsou rádi spolu.

Potom, co už byly ogrilované klobásky i steaky a došlo na děvčaty tolik oblíbenou cuketu, část společnosti přešla do pracovny prohlédnout si Mišiny úlovy z místní knihobudky.

Brzy potom se všichni rozprchlí a my se s Honzou Vaňkem věnovali badatelské činnosti, totiž zjišťování, kde vyšla Neffova přednáška o kyberpunku zmiňovaná v textu o biopunku Evy Hauserové (chystáme k vydání). Nakonec to Honza našel ve fanzinu *Makropulos 17* s poznámkou, že jde o text převzatý ze *Slanu 2/1987*.

● **8. září** volá Martin Gilar, ale než jsme se na něčem domluvili, nečekaně nás vyrušil Jirka Olšanský, který je v Praze, by popatřil vnučku, a zastavil se u nás, aby zaplatil *Interkom* a předal mi svou knížečku *Dvě války*, podle všeho z alternativní historie. Snad se s Martinem domluvíme ve čtvrtek v *Americkém centru* na uvedení nového čísla *National Geographic* s článkem o rychle mizejících stopách české kultury v USA minulého a předminulého století.

Pocta Zdzisławu Beksińskemu

● **9. září:** Večer jsem zhlédl film *Roklina* (The Gorge, 2025), celkem zdařilý, tedy až na vysvětlení, kde se ta propast vzala, ale samo zobrazení rokliny a jejích obyvatel je excelentní, Zdzisławu Beksińskému by se mohla líbit, pokud by mu tedy zaplatili odpovídající honorář za poskytnutí práv (resp. dědicům). Na své si přijdou i milovníci moderních zbraní, hrdinů, kterým se nikdy nic nezlomí a nikdy jim nedojdou náboje, a úžasných scénérií. Love story inside.

● **10. září** vyrazíme s Michaelou na Malou Stranu do *Amerického centra*, kde jsme si domluvili schůzku s Martinem Gilařem. Jarda Olša, jr. nás pozval na křest zářijového vydání *National Geographic Česko*, na večer věnovaný příběhu českých emigrantů ve Spojených státech a odkazu, který po sobě zanechali v tisících českých knih, novin a časopisů. Od poloviny 19. století do poloviny 20. století odešly do Spojených států statisíce Čechů a Slováků. Jen v Chicagu žilo po první světové vál-

ce kolem 150 000 Čechů. Vznikl zde svébytný český svět se školami, kostely, divadly, Sokolem, bankami, hospodami, nemocnicemi a zdravotními pojišťovnami – a především vlastními novinami a knihami. Ve 20. a 30. letech 20. století vycházely v USA desítky českých periodik a každoročně stovky knih. Dnes ale tyto doklady českého života za oceánem nenávrtně mizí. Češi dnes v cizině nevytvářejí gheta, ani ta jazyková.

O tom všem hovořil Jaroslav s dalším autorem textu Hynkem Adámkem, tedy až po krátkých proslovech zástupce US ambasády, paní Barbory Literové z české redakce *National Geographic* a Radka Augustina ze Zamini, u něhož bylo vidět, že jej věc opravdu zaujala a možná se mu podaří, aby i české ministerstvo zahraničí pro záchranu krajanského dědictví něco udělalo.

Podle původního plánu jsme chtěli brzy odejít na oslavu padesátin Honzy Vaňka jr., ale protože Martin zítra odjíždí na Moravu, využili jsme příjemného prostředí, abychom si s ním ještě stihli popovídat, je možné, že už se před jeho návratem do USA nestihneme sejít. *Americké centrum* je známé mizernou úrovní občerstvení v neformální části svých pořadů, ale tentokrát akci financoval *National Geographic*, který si objednal catering *Oli-va*, takže jsme se okolo půl osmé loučili s Martinem nejen plni informací o životě v USA, ale i nejrůznějších zákusků, toastů a jednohubek.

Pak jsme se vydali do Holešovic najít vinárnu *Bzenecký dvůr*, kde Honza Vaněk jr. pořádá akci nazvanou **Padesát zastavení Vaňka SPECIÁL (šťastných 71!)**. Když jsme okolo osmé do maličké provozovny dorazili, našli jsme nad stolem plným rostbífů, zelňáků, karaf s burčákem vedle oslavence ještě Štefana Švece a Václava Ž. Dvořáka, se kterými jsme si až do desáté užívali nočního života pražských kavárenských povalečů. Honza je nespíše místním štamgastem, většina náhodných návštěvníků (kteří o konání oslavy ani nevěděli) jej zdravila a dodatečně blahopřála. Místní zastupitel za *Praha sobě* se k nám na čas i připojil.

● 11. září máme pětadvacet let od útoku na dvojčata a jako by to nestačilo, ještě mě probudil řidič, který dovezl knihu o Korbelovi. Pak se neohlášeně dostavila sestra s vnučkou, takže jsem jen tak tak stihl sraz před kinem ve *Slovanském domě*, kam jsme s Pátečníky vyrazili na *Osamělého vlka*, filmové dokudrama o Josefu Františkovi, českému letci RAF sloužícímu u polské perutě. Než sám zahynul, sundal sedmnáct skopčáků. I důchodcovský lístek byl za dvě stovky, inu vlastenectví nikdy nebylo levné, na druhou stranu jsme my čtyři byli v kině sami. Tedy až na dvě mladé slečny, které si možná film spletly s nějakým jiným, nebo to byly fanynky některého z protagonistů, nebo dostaly lístek zdarma nebo o filmu měly dělat referát, jiný důvod jejich přítomnosti v dnešní zvrácené době mě nenapadá. Mirek Houška koupil lístky do šesté řady, to je ta s naklápěcími sedadly. Trochu jsem experimentoval s ovládáním, až se sedadlo změnilo v lůžko s polštářem pod lýtky, takže jsem musel dávat pozor, abych si špičkami bot nestínil projekci. To však není jediný důvod, pro který vám snímek doporučuji, hlavně se nenechte odradit termínem dokudrama, obстоjí i jako hraný film.

Vzorek z rozsáhlého souboru stovek krajanských novin, knih a časopisů.

V titulcích jsem mezi poradci zahlédl i jméno Macije Rucza-je, který také na stránkách *Týdeníku Echo* vedl rozhovor s režisérem filmu Ondřejem Veverkou. Jeho zásluha o vznik filmu asi bude větší, na FB napsal:

Finis coronat opus... (konec korunuje dílo). Jsou to už asi čtyři roky, co jsme se s Vítězslavem Jandákem začali bavit o tom, že Poláci a Češi mají společného a poněkud pozapomenutého hrdinu jménem Josef František. A že by stálo za to s tímto příběhem něco udělat...

Za další rok se nezávazný nápad začal měnit v projekt. Uplynuly další dva a půl roku – a je to tady, Osamělý vlk přistál... Klobouk dolů před odhodláním a zánícením celého týmu! Velké gratulace, samozřejmě největší pro Ondřeje Veverku!

Den modrého monstra

● **12. září** mě Facebook zaplavil několika desítkami postů s fotografiemi obětí, anatomicky pochybné sochy černošky, která bude cca dva roky zdobit Trafalgarské náměstí. Socha se jmenuje *Lady In Blue* (Dáma v modrém) a má představovat běžnou Londýňanku jdoucí si za svým. Mám za to, že americké umělkyni Tschabalale Selfové, působící v New Yorku, asi nikdo neřekl, že se hlavy velmi vysokých soch musí udělat trochu větší, aby nevědomky nevytvořila sochu mikrocefala. Ale co chceme, socha nahrazuje instalaci sestávající z odlišných tváří 726 transgenderových, nebinárních a genderově nekonformních lidí. Co si o tom myslí povolanější:

Co se týče mě, laika, který se v umění nevyzná, nemohu popřít, že tato instalace upoutá pozornost, a uklidňuje mě také to, že není trvalá. Prostě se však nedokážu sžít s jejím skrytým poselstvím. Případá mi, že ztělesňuje triumf a triumfalismus identitární politiky. Nepřipomíná nám nějakou skutečnou osobu, která něco změnila. Bezmyšlenkovitě oslavuje pouhou skutečnost, že je někdo černoch a že je někdo žena. Je to pocita dvěma preferovaným a náhodným kategoriím lidské osobnosti, s nešťastným nádechem historické karikatury.

„Lady in Blue“ uctívá památku (commemorate) neexistující osoby, která nic nedokázala.

Patrick West

Odpoledne Jarda Olša odvezl trochu *Korbelů*, zbytek si opouští ve sklepech. A píše Kiyomi, zda se odváží na Parcon.

● **13. září** mě Michaela odvěkla na *Den evropské kultury* na Malé Straně, šlo jen o čtyři objekty, z toho dvě kapličky ve Vojanových sadech plus návštěva *Anglo-Americké univerzity* v Thurn-Taxisově paláci a nakonec prohlídka třetího patra poněkud zanedbané budovy na Malostranském náměstí číslo 1. Je smutné, že dům s takovou úžasnou lokací, ze kterého je vidět jak celé Malostranské náměstí tak Karlův most, je takhle zrušený.

Ve Vojanových sadech jsem politoval místní vlašské ořechy napadené mouchou *vrtule ořechová*, kdyby to stále byla klášterní zahrada, jistě by někdo napadené ořechy otrhal a hodil do popelnice. *Den evropské kultury* mi zabral podstatnou část odpoledne, kdy jsem mohl pracovat na *Interkomu*, Jirka Grunt mi totiž poslal velmi zajímavý článek o filmu. Ale zase jsem v MHD dočetl knihu Jiřího Olšovského *Dvě války*.

Večer píše Martin Roger Kralík, že zemřel Miloš Ferko. RIP.

● **14. září**, nedávno jsem zehral, jak nám utekly ty prázdniny, a ona bude pryč i polovina září, ach jo.

Večer se mi ozvala Terezie Invi Holešínská s pozvánkou na thajský SF film *Uranus 2324* v kině Dlabáčov, poslal jsem to dál, jednak je to (nejen pro mě) na poslední chvíli, ale hlavně jdu v sobotu (*sic!*) na lékařské vyšetření, kapitalismus už nám pronikl i do zdravotnictví. Nicméně místo na pár slov o filmu se v *Interkomu* najde. Ale asi až příště.

● **15. září** jsem konečně udělal seznam knih, které bych chtěl dovést na Veletrh do Havl. Brodu.

● **16. září** jsem zaslal pozvánku na Japonský večírek s Kiyomi Hirano za týden. Na oplátku dorazila pozvánka na přednášku Františka Novotného o den dříve do KJV (příští, tj. 4. středu v měsíci): *Vážení a milí, dovolte mi vás pozvat na zájímavý ve-*

čer podzemního klubu Julese Vernea, který se uskuteční ve středu 23. 9. v salonku kavárny kina Mat v 19 hodin!

Slovo si vezme František Novotný, velkolepý muž, jenž přednese přednášku: Muž, který vzal Julese Vernea za slovo.

Průmyslová revoluce přiblížila na dosah ruky naplnění dvou odvěkých tužeb lidstva – ovládnout vzduch a mořské hlubiny. Verneovy romány pak měly celosvětový úspěch, poněvadž odpovídaly na tyto tužby. Čtrnáct let poté, co Jules Verne vydal jeden ze svých nejslavnějších románů o tom, jak jednu z těchto tužeb realizovat, se v zemi, do níž byste to neřekli, rozhodl jeden čtenář jeho literární představu stroje budoucnosti uskutečnit, převést jeho literární představu do kovu.

Tento bizarní a prakticky zapomenutý čin by sám o sobě stačil, aby udivil každého milovníka Verneova díla či historie techniky, avšak ještě úžasnější je, že shodou šťastných náhod se onen původní stroj zachoval až do dnešních dnů.

To, jak se onen čtenář, který vzal Vernea za slovo, jmenoval, v které zemi jeho literární fikci realizoval a jaký stroj to vlastně byl, vám František Novotný prozradí na své přednášce.

● **17. září** je Jiřina už tak znepokojená, že Tess nereaguje na mailo o programu Parconu, že volám Vaškovi Pravdovi, který slíbil, že zjistí, co s ní je.

A Kiyomi potvrzuje, že ve čtvrtek dorazí na Vydrovku, poslal jsem jí mapku s novou zastávkou.

● **18. září** je pátek, leč u Pátečnicků jsme jen jen já a Leonid, ale potřebuju trochu odvést myšlenky od zítřka :-).

● **19. září**, ač sobota, jdu na gastrokopii, koho by napadlo, že je běžný vchod zavřený a kvůli nevolnosti předchozího klienta strávíme hodinu v čekárně, zbytek dne jsem prospal.

Na <https://magazin.aktualne.cz/> mezitím vyšla recenze Bardova románu *Převychovaní: Český Orwell, který předběhl svou dobu*. Vyšel zapomenutý román záhadného autora, kupodivu Petra Šmítalová nezapomněla ani na zásluhu Ivana Adamoviče na zjištění skutečné identity autora.

● **20. září** jedeme do Trojského zámku na Art Book Fair, bylo tam hodně Art a už méně Book, co se týče Fair, to nedovedu posoudit. Nicméně jsme tam nechali čtyři tisíce; příští rok tam půjdeme znovu. Kde jinde už potkám Kláru Löwensteinovou.

● **21. září** hlásí Vašek Pravda, že včera s Tess dořešili složení programu Parconu a zítra zveřejní jeho finální podobu.

● **22. září** jsme našli čas na oběd s Petrem Svoreněm a Dášou Heřtovou, před námi je Parcon, oni na čas zmizí do teplých krajín, tak to byla skoro poslední možnost. Pochlubil jsem se poslední produkcí, vyslal povzbuzení Britské konzervy a ještě jsme u nás stihli mou sestru s manželem, samozřejmě hlavně proto, že měli tradiční dvouhodinové zpoždění.

● **23. září** Kosmas dovezl knihy pro Veletrh v Havl. Brodu, samozřejmě v době, kdy jsem byl ve sprše. Naštěstí si s tím na dělení poradila Michaela.

Večer na KJV má přednášku *Muž, který vzal Julese Vernea za slovo* Franta Novotný, po prázdninách dorazilo natěšené členstvo v nebyvalém až pozoruhodném množství triadvacetí, a to ještě nepřišly Jarka Pavlíková a Hanka Nájemníková. Zato se ale po čase ukázala Edita, brzy následovaná Majkem Marčíšovským a vševědem Petrem Tomkem.

Zdeněk Rampas

pokračování ze str. 1

Zleva Alexis, Cellindra, Matej Kandřík, Nina Martincová, Lukáš Herman, Markéta Matějová, Filip Pivoňka a Tess.

jehož jméno jsem si nepoznamenal, ale tuším, že šlo o režiséra Malazských audioknih.

Nikdy mi nebylo jasné, proč má *Malaz* tolik a tak fanatických fanoušků. Veronika cyklus ličila jako nesmírně komplexní text, který při opakovaném čtení či při konzumaci každého dalšího dílu osvětluje spoustu motivů a podrobností, které na poprvé unikly nebo nebyly jasné. To by bylo jedno z možných vysvětlení, ale nějak nemohu uvěřit, že u nás máme tolik inteligentních čtenářů schopných soustředěného čtení. Pravdě blíže vysvětlení mi myslím poskytlo nadšení, s jakým Honza Hlávka komentoval různé řezičky a cynické počínání hlavních hrdinů nadaných vesměs božskými superschopnostmi.

Od pěti jsem slíbil účast na dalším pořadu Mystery Pressu *Tři králové české fantastiky*, kde docela dobře připravený moderátor zpovídal autory jménem Ondřej Blaho, Jakub Hoza a pan Mařík. Já jsem hned na začátku Ondřejovi předal diplom, který mu z *Euroconu* obětavě přivezla Julie Nekola Nováková, a přítomným trochu škobrtavě vysvětlil, co je to *ESFS* a jaký má vztah k *Euroconu*.

Po další procházce a dalších nudlích, tentokrát s masem, jsme sledovali besedu s redakcí *Pevnosti*. Martina Antonínová ve svém kostýmu či cosplayi démonky už byla trochu unavená a popletla jména účastníků, což bylo následně hodně využíváno k drobných špilkám. Do debaty se živě zapojoval i JWP, až to jednoho z účastníků zmátlo do té míry, že si na to trochu stěžoval, potažmo se ptal, zda jde o besedu na pódiu nebo s publikem, zkrátka mu nedošlo, že co je dovoleno JWP, není dovoleno volovi. ☺ Nicméně, pokud si vzpomínám, největší zájem u už také trochu unaveného publika vzbudila sentence Martina Fajkuse o jeho vztahu k explicitnějším romantasy.

Ještě jsme počkali na vyhlášení dětského kola soutěže o nej-cosplay, některé byly opravdu super a yoda baby byl skutečně roztomilý, a odpotáceli jsme se na tramvaj směr Ruzyň.

Zdeněk Rampas

Z Vidoucího webu

V sobotu 29. 8. 2026 v pravé poledne jsme na Pevnostco-nu v Praze vyhlásili výsledky letošního ročníku literární soutěže Vidoucí. Pro diplomy a věcné ceny od sponzorů soutěže si přišlo všech pět finalistů. Všem srdečně blahopřejeme!

Výsledky ročníku 2026 literární soutěže Vidoucí:

1. místo: *Hranice prázdnoty* od Lukáše Hermana
2. místo: *Rišův osudovej game* od Filipa Pivoňky
3. místo: *Besídka* od Niny Martincové
4. místo: *Jako na zavalanou* od Markéty Matějové
5. místo: *Separát* od Mateje Kandříka

Vítěz Vidoucích, Lukáš Herman, si kromě cen od sponzora soutěže, časopisu *Pevnost* a chladnezbzbrane.eu, odnesl i keramickou trofej *Vidoucí*, letos v tmavě červené barvě, kterou pro soutěž každoročně tvoří Jitka Kušková.

Vyhlášení už tradičně moderovala porotkyně a spisovatelka Tess za spoluúčasti kapitánky soutěže Alexis a první důstojnice Cellindry. Vítězovi pravici potřásl i šéfredaktor *Pevnosti* Martin Fajkus a oznámil, že povídka vyjde už v následujícím čísle časopisu *Pevnost*.

Slovní hodnocení z druhého kola by mělo být k dispozici v průběhu příštího týdne.

Pořadí ostatních povídek z druhého kola naleznete na <https://vidouci.cz/vidouci-2026-nominace-na-viteze/>

Všem zúčastněným autorům děkujeme za jejich literární příspěvky a budeme se těšit na další povídky v příštím ročníku!

Odposlechnuto

Rodiče přijdou pro dítě do školky. Slunce svítí, děti na pís-kovišti a učitelka dřímá na lavičce. „Haló, paní učitelko, nebojí-te se, že se vám nějaké dítě ztratí?“

„Ne, proč? Wifina je jenom na pís-kovišti!“

ZIDANE

Za Milošem Ferkem (18. 4. 1974 – 12. 9. 2026)

Zase odišiel človek, ktorý mi bol veľmi blízky. Ako kamarát, spolupracovník a spolubesedník v sci-fi komunite.

S Milošom Ferkom sme sa poznali celých tých 30 rokov, čo som v nej. Od mojich prvých stretnutí v klube QUASI v petržalskej knižnici, cez predaj kníh v Brlohu (kde sa k nim vedel postaviť a jednu za to postátie prečítať), dlhoročné redakčné rady Fantázie, kde som od neho ťahal recenzie, elektronický *Istrozin* a neskôr *Jupiter* (kam napríklad ako prvý Slovák preložil prvú poviedku o Zakláňačovi), prvú slovenskú antológiu poľskej fantastiky *Železný generál*, ktorú sme spolu zostavili a preložili (niekoľko prekladov poľských poviedok od neho stále mám, už takmer určite nevyjdú), prezentácie slovenskej fantastiky na Polcone v Lubline až po jeho návštevy v Čiernom psovi, kde sme sa posledné roky ešte občas stretávali. Už žiadnu obrovskú stať bez odstavcov nenapíše, nenapíše ani ďalšiu poviedku o mamutoch, už nikoho neuprednáša. Bol to zvláštny človek, ktorého si v našej komunite každý hneď všimol. Teraz sa už môže do sýtosti vyrozprávať so Števom Huslicom, Evou Kováčovou, Ondrejom Hercom, Šamanom, Vladom Srpoňom a ďalšou hrbou obdivuhodných ľudí, ktorí za posledné dve desaťky rokov odišli do scifistického neba.

Češť tvojej pamiatke, Miloš. A odpočívaj v pokoji.

Martin Roger Krallik

Miloša Ferka som spoznal v roku 1997, na mojej prvej redakčnej rade časopisu *Fantázia*, keď som prišiel po VŠ pracovať do Bratislavy. Miloš ovplyvnil mnohé životy, pohľad mojej generácie na fantastiku a na literatúru ako takú. Aj keď ho už terajšia generácia fanúšikov a tvorcov fantastiky príliš nepoznala, slovenská fantastika mu vďačí za mnoho. Jeho znalosti žánru a literatúry všeobecne boli fenomenálne a smelo konkurovali aj legendárnemu literárnemu teoretikovi Ondrejovi Hercovi. Po odchode Ondreja prebral ako jeho žiak pomyselnú štafetu vedca literárnej teórie (nielen) fantastiky. Prispieval do viacerých periodík fantastiky a fanzinov, najmä do *Fantázie*, *OPPO Sciens*, *Kométy*, *Jupitera*, *Ikarie* a pod.

V dávnych dobách som s ním takmer dva roky býval na spoločnej izbe na ubytovni. Neraza sme neskoro do noci viedli úžasné a podnetné rozhovory o fantastike, literatúre, ale aj o živote, tvorbe a plánoch do budúcnosti. Bol skvelý spoločník práve na takéto dlhé rozhovory, jeho energia bola nákazlivá. Bol svojský, ale dobrák od kosti, čestný, sčítaný, vzdelaný a vždy ochotný pomôcť. Takto si ho budem vždy pamätať.

Našiel som v archívoch zopár fotiek. Miloš sa často zúčastňoval konov a literárnych akcií, kde vždy rád viedol debaty o literatúre, tvorbe a fantastike. Na FB ich dávam pár ako spomienku, mnohí sa na tých fotkách možno spoznajú.

Miloš bol priateľ, ktorý zanechal výraznú a nezmazateľnú stopu nielen v našich životoch, ale aj v našom obľúbenom žánri.

Češť jeho pamiatke.

Tono Stiffel

Odposlechnuto

Hlavní kandidátka berlínské Strany levice Elif Erálpová byla členkou extremistického sdružení „Rote Hilfe“, která hradí soudní náklady levicovým pachatelům trestných činů. Vyjádřila solidaritu s teroristy z RAF a členy „Hammerbande“.

Jak vyplývá z šetření deníku „Frankfurter Allgemeine Zeitung“, byla Erálp až do loňského roku členkou organizace Rote Hilfe, kterou Úřad pro ochranu ústavy klasifikuje jako extremistickou. Podle Úřadu pro ochranu ústavy poskytuje „legitimní rámec pro páchaní trestných činů a násilných činů“. Sdružení dává najevo, že násilí jako „prostředek politického boje nejen schvaluje, ale i podporuje“. Elif Erálpová tedy možná sama nikomu neublížila. Nepřímo však podporovala lidi, kteří tak činili.

Organizace „Rote Hilfe“ podporovala Linu E., prominentní členku takzvané „Hammerbande“, která kladivem napadala pravicové extremisty a ty, koho za ně považovala. Sdružení Linu E. vykresluje jako „antifašistku“.

Zdá se, že pisklavý hlásek není to nejodpornější na paní rádobystarostce :-)

BLOWUP

Čím víc se to mění, tím víc je to pořád totéž.

Plus ça change, plus c'est la meme chose. **Alphonse Karr**

mě udivuje, jak v debatách o srpnu a osmašedesátém nevidím zásadní časový rámec. Tenkrát jsem si ho silně uvědomoval a s odstupem skoro 60 let ho vnímám snad ještě intenzivněji.

➤ Rok 1968 byl jen dvacet let po komunistickém převratu, patnáct let od smrti druhého nejhoršího vraha lidských dějin Stalina a jenom dvanáct let od krvavého potlačení maďarského povstání. Všechno bylo v paměti, účastníci žili, byli v plné síle: oběti, jejich mučitelé i svědkové. K tomu je třeba přičíst šest let německého teroru, jemuž předcházela krátká, ale intenzivní epizoda zhroucení demokracie doprovázená vlnou špíny. Všechny ty rány společnost ještě cítila. To je, myslím, základ pro tehdy převládající heslo „Jsme s vámi, buďte s námi“.

Z dnešního hlediska je to heslo absurdní. Ke komu se obračí? Ke komunistům, z nichž někteří byli přímí strůjci zločinu z osmačtyřicátého. Všichni jsme ale věděli, že nachystaná „dělnicko-rolnická vláda“ čeká na příležitost rozjet teror, jako byl v Maďarsku pod taktovkou maršála Koněva. Proto ta výzva „buďte s námi“. Jste přece jenom členové party s krvavými rukama, snad zabráníte nejhoršímu.

Nakonec z toho vzešla normalizace. Ten vrátný měl pravdu. Ale jako aktér z té doby jsem rád, že mě jen vyhodili, místo aby mě postavili ke zdi jako v Budapešti.

Ondřej Neff

Giuliano da Empoli: Hodina predátorů

*Italsko-švýcarský esejista a politický poradce Giuliano da Empoli (autor zfilmovaného Čaroděje z Kremlu) v rozsahem nevelké knize Hodina predátorů nabízí nevšední pohled do záku-
lisí současné světové politiky.*

*Vedle postřehů o tom, jak to chodí na chodbách OSN či na brokolicovém večírku u Obamových, ze kterého by obyčejný člověk, jako byl šéf jeho ochranky, prostý policajt jen s jednou vysokou školou, odešel jako přívrženec Trumpa, v knize najdete i pasáže, které alespoň mně objasnily mnohé o spojení
současných technologických mogulů s dnešní politikou.*

Da Empoli nezapře své italské vzdělání, jeho příklady k hierarchii katolické církve jsou snad s dostatek srozumitelné, tak jen ozřejmím ony často zmiňované borgiovce. Těmi myslí mocné, kteří nehlédí na dosavadní řád, a je-li to v jejich zájmu, neváhají rušit, nejen porušovat, ustálená pravidla, jako když Césare Borgia nechal popravít své bývalé spojence Oliverotta, Vitelliho a bratry Orsiniovy, přestože šlo o šlechtice, v případech posledních dvou dokonce o knížata, a to se přeci nedělá.

Přinášíme úryvek z kapitoly Berlín, prosinec 2024:

Až doposud se ekonomické elity, finančníci, podnikatelé a majitelé obřích firem opírali o politickou třídu technokratů nebo aspirujících technokratů pravicových i levicových, umírněných, nudných, víceméně podobných, kteří vládli ve svých zemích na základě principů liberální demokracie, podle pravidel trhu, někdy zmiřňovaných sociálními ohledy.

Takový byl konsensus z Davosu. Z místa, kde modré sjezdovky, vlnité uhlazené sněžnými rolbami, nahradily přepjaté slovní souboje *Kouzelného vrchu*.

V hodině predátorů je tato rovnováha pryč. Nové technologické elity, Muskové a Zuckerbergové, nemají s technokraty z Davosu nic společného. Jejich životní filozofie nespočívá v kompetentní správě toho, co existuje, ale spíš v neodolatelné chuti vyhodit všechno do povětří. Jak hlásá devíza Facebooku, řád, opatrnost a dodržování pravidel jsou těm, kdo se naučili jednat rychle a rozbíjet věci, zapovězeny.

Technovládci však mají s borgiovci společného mnohem víc. Stejně jako oni jsou to skoro vždy excentrické osobnosti, které musely jednat proti zvyklostem, aby se prosadily. Stejně jako oni nedůvěřují odborníkům ani elitám, všem, kdo představují starý svět a mohli by jim bránit v uskutečňování jejich snů. Stejně jako oni nacházejí zalíbení v akci a jsou přesvědčeni, že skutečnost mohou přetvářet podle svých přání; virálnost vítězí nad pravdou a rychlost je ve službách silnějšího. Stejně jako oni chovají k politikům a úředníkům jen pohrdání: vidí jejich slabost a pokrytectví, cítí, že jejich čas je u konce. Díky internetu a sociálním sítím mají ostatně slabost a pokrytectví bývalých elit na očích všichni.

Ve skutečnosti jsou sami technovládci borgiovci a toto splynutí dalece přesahuje roli, ať už jakkoli důležitou, již může sehrávat ten či onen z nich.

Z tohoto hlediska Trumpovo znovuzvolení představuje zlo-
mový bod: technologičtí konkvistadoři se v současnosti poprvé cítí natolik silní, aby vyhlásili válku bývalým elitám. Až doposud zastíral splynutí borgiovců a technologických magnátů fakt, že si ti druzí netroufali otevřeně napadat převahu davo-
ského bloku. Technovládci museli dlouhé roky prokazovat diplomatické schopnosti, chovat se spíš jako lišky než jako lvi, ačkoli v nitru řvali touhou prosadit svou nadřazenost nad starými politickými náčelníky.

Před Muskem tu byl Eric Schmidt.

Vzděláním, charakterem a schopností taktického kalkulu byl Eric Schmidt pravým opakem Elona Muska. Jako je Musk drzý a provokativní, je Schmidt jemný, diskrétní a smířlivý. Když se prochází po chodbách Pentagonu nebo mezi optimáty z Aspen Institutu, trochu neohrabaný ve svém příliš velkém obleku, vždy s úsměvem a výrazem nekonečné tolerance ve tváři, připomíná venkovského faráře, jednoho z těch, kteří se stanou pilířem své komunity, jak tomu bývalo kdysi. Ve skutečnosti je to spíš kardinál, kardinál příliš mazaný a příliš si vědomý vlastní moci, než aby usiloval o svatopetrský stolec.

Jestliže otec Karla VIII. nechtěl, aby se dauphin naučil latinsky více než pět slov „*qui nescit dissimulare, nescit regnare*“, „kdo neumí zastírat, neumí vládnout“, otec Erica Schmidta, ačkoli nebyl francouzským panovníkem, ale jen profesorem mezinárodní ekonomie, musel vštípit synovi podobnou lekci.

Brzy po roce 2000, když to šlo s Googlem z kopce a geniální sociopati, kteří ho založili, si uvědomili, že potřebují na palubě někoho dospělého, obrátili se na Erica Schmidta. Ten tehdy převzal otěže společnosti, udělal z Googlu dnešní kolos a zakladatelům Larrymu se Sergeyem ponechal možnost věnovat se koníčku v podobě posthumánních výzkumů, které je jako jediné dokázaly zaujmout. Během zasedání výkonných výborů v Mountain View oba obvykle zůstávali přilepení ke svým obrazovkám až do chvíle, kdy Schmidt změnil tón: „Larry, Sergeyi, teď potřebuji vaši pozornost.“ To se na okamžik vynořili nad hladinu, než se zase vrátili k metafyzickému bádání.

Za Obamova prezidentského mandátu byl Schmidt všudypřítomný. Kdykoli šlo o vědu, technologie, digitální záležitosti nebo průmysl, vyskakoval ve svém plandavém obleku a se svým blaženým výrazem jako čertík z krabičky, vždy připravený udělit publiku křesťanské požehnání.

V roce 2012 byl jeho podíl na znovuzvolení demokratického prezidenta mnohem významnější než Muskova pomoc Trumpovi. V té době se situace nevyvíjela pro Obamu moc příznivě. Nadšení vyvolané jeho zvolením dávno opadlo, oživení ekonomiky ne a ne přijít a americké vojáký dál zabíjela „podomácku vyrobená výbušná zařízení“ v Iráku a Afghánistánu.

Ze všech přísad, které umožnily jeho triumfální zvolení, už mohl Obama vsadit jen na jedinou: internet. Jeho Eminence Eric Schmidt našťěsti nebyl daleko.

Dne 20. ledna 2011 Bílý dům oznámil, že byl sestaven tým pro prezidentovo znovuzvolení. Do čela se postavil Jim Messina, který již řídil digitální část předchozí kampaně. Téhož dne dá Eric Schmidt diskrétní výpověď ze svých funkcí prvního muže Googlu a ponechá si jen titul generálního ředitele, čímž si uvolní ruce, aby mohl svému chráněnci Messinovi pomáhat se znovuzvolením jejich kamaráda Baracka. Společně navrhnou strategii: vybudovat nejrozsáhlejší volební databázi na světě s cílem zaměřit se individuálně na každého voliče každého státu, kde se kampaň odehrává. Jestliže kampaň v roce 2008 patřila internetu jako komunikačnímu nástroji, charakterizuje kampaň v roce 2012 internet jako nástroj špionáže.

Operace je pokřtěna „Projekt Narval“ podle kytovce s dlouhým rohem, který se vynořuje z vln jako mořská příšera ohromující své protivníky. Republikáni nic netuší. Dlouhé měsíce, šest dní v týdnu, čtrnáct hodin denně, pracují desítky inženýrů zapůjčených Googlem, ale také Twitterem, Facebookem a dalšími firmami ze Silicon Valley, na zrození tohoto hlubinného monstra. Díky němu vykročí Obama do roku svého znovuzvolení s jistotou, že zná jméno každého z 69 456 897 Američanů, jejichž hlas ho do Bílého domu vynesl. Hlasování bylo sice tajné, ale Narvalova data byla natolik podrobná, že analytici dokázali identifikovat Obamovy přívržence v každém volebním obvodu. Každý volič dostal pravděpodobnostní skóre od nuly do sta. Nula znamenala, že bude volit Romneyho. Sto znamenalo, že plně podporuje Obamu. Pak už stačilo jen soustředit všechny zdroje na osoby se skóre mezi 45 a 55 % v klíčových státech a bylo to.

Narval po celou dobu kampaně stopoval „užitečné“ voliče dům od domu, každému z nich posílal zprávy přizpůsobené jeho přesvědčení a jeho zájmům. Když se velká vize z roku 2008 roztržila o zed' reality, Obamovi stratégové otočili kormidlo. Z nástroje mobilizace se internet stal nástrojem segmentace: pro Schmidta, stojícího v čele největší reklamní společnosti na světě, to byla hračka, ale pro americkou, a nejen americkou politiku revoluce. V roce 2012 se předvolební kampaň v největší demokracii světa poprvé proměnila ve válku softwaru a díky technologickému kardinálovi získali demokraté drtivou převahu.

O volebním večeru se Schmidt nacházel v sídle kampaně v Chicagu, na rozmazané fotce má džíny a kostkovanou košili, lidé kolem něj pojdají hranolky. Toho večera Obama získá 51 % hlasů, tedy o tři a půl milionu méně než minule, ale strategicky rozložených tak, aby měl většinu velkých volitelů. Bylo-li vítězství v roce 2008 politické povahy, je to z roku 2012 čistě technické.

Od toho dne se vůně svatosti, linoucí se z technokardinála, vsákně do každé škvírky demokratické administrativy. Antimonopolní komise, která zahájila řízení proti Googlu, dva týdny po Obamově znovuzvolení případ odloží. Schmidt už je členem rady pro vědu a technologie Bílého domu, ale nyní je navíc jmenován i předsedou první Rady pro inovace v oblasti obrany: orgánu, který má vyvíjet strategie, jak „zajistit technologickou a vojenskou převahu Spojených států“, jak posílání nové organizace definuje sám Schmidt, a později také první komise pro

umělou inteligenci. Kardinál se usídlil ve středu reaktoru a jeho slovo má váhu ve všech tématech budoucnosti.

Strmá dráha kardinála Googlu je pouze nejvýraznějším příkladem jednoho z mnoha technologických konkvistadorů, kteří roky kráčeli po boku demokratů vlastně až do období Bidenovy vlády. Tato blízkost způsobila, že strana právníků, vždy puntičkářská, co se týče norem a dodržování práva, pozapomněla nastavit sebestmenší regulace platformám, na něž se přesunula velká část politického života v celé zemi. Ještě i po prvním Trumpově zvolení, přestože už bylo jasné, že moc platforme hluboce proměňuje fungování americké demokracie, demokraté nikdy doopravdy nezvažovali žádný pokus vnutit aspoň minimální zodpovědnost těm, kteří se nade vši pochybnost stali novými pány hry. A jakmile se zápas přesunul na hřiště umělé inteligence, strana právníků zachovala olympskou lhostejnost a spokojila se s několika potřesenými ruky se šéfy Googlu a Microsoftu. To jejich vinou se dnes umělá inteligence nerozvíví pod dohledem vlád, jako v případě atomových zbraní a dalších vojenských technologií, ale vyvíjí se bez jakékoliv kontroly v rukou soukromých firem, jejichž význam dosahuje významu národních států.

Giuliano da Empoli: Hodina predátorů, Bourdon, 2026, překlad Sára Vybíralová, 144 str., 299 Kč

Grobenius

Odposlechnuto

Zatímco u zrodu liberálního projektu byl hlavním nepřítelem starý aristokratický řád, nyní je jím *démos*, jehož „předsudky a instinktivní konzervativismus“ blokuje tento nekonečný proces osvobozování jednotlivce a bourání všech hranic, ekonomických a společenských...

Liberalismus nezná jiný lék na vlastní neduhu než ještě víc liberalismu. Aby uskutečňoval nikdy nekončící boj za „úplnou autonomii jednotlivce“, musí paradoxně posilovat svoji kontrolu nad společností a omezovat demokratickou vůli většiny. Bouráním všech ekonomických bariér odevzdává osudy jednotlivců a komunit do rukou neosobních a nadnárodních sil globálního kapitalismu.

Maciej Ruczał

Pravicové strany se bojí vyslovit pravicový názor, jejich voliči proto končí u lidí, kteří se nebojí vyslovit vůbec nic. Levice tedy vyhrála slovník, extremisté dostali svoje publikum a demokratická pravice si pořád lže sama sobě, že tím chrání demokracii.

Ondřej Šimíček / Vlny

Když moudrý člověk ukáže na měsíc, hlupák zírá na jeho prst.

Buddhistické přísloví

Fakta se nestarají o vaše pocity.

Ben Shapiro

Ukrajina není Rusko. Překročíte hranice a vidíte: nabílené domy, rovné ploty, vydlážděné cesty. To ale my nemáme. Protože nám jde ve všem jen o geopolitiku. Protože kdybychom narovnali ploty, nabíli domy, opravili střechy, pak by to už nebylo Rusko.

Viktor Černomyrdin, ruský politik 2009

Dokonalý plagiát

Z hlavního nádraží dojel tramvaj, které tu říkali *šalina*, skoro až na *CzechCon* samotný. Zbývalo mu pár set metrů pěšky, na kterých nasázel dvojitou řádku stop do čerstvého sněhu, a už byl před vchodem hotelu *Gustav*, kde se svou dýmku postával Archibald Ledek. Mávl na něj, na chvíli zapřemýšlel, zda si nedat čvaňho a nehodit s ním řeč, ale už se těšil na panáka.

U výčepu postávali Řízek s Blátoňovou. Jo, ti jsou v cajku. Do *Ceny* už nic neposílají a jeho povídky berou, tak je s nimi sranda.

Pozval je na *Diplomatico*, objednal *Reservu Exclusiva*, ta potěší i chuťové pohárky Blátoňové, jasná věc.

„Jak to letos vidíš,“ zeptal se Řízek. „Bude zase hattrick? A odneseš si i *Salamandra*?“

Pokrčil tajemně rameny.

Nemusí všechno vědět hned.

„Kámo, tohle přeci není nikdy předem jistý.“

V duchu se ale smál. Protože měl *Medarda*.

Osazenstvo hotelové restaurace se začalo vytrácet, na programu byla přednáška o směřování nové sezóny *Space Questu*, jenže to ho popravdě vůbec nezajímalo.

Než si zaskočil před hotel na kouřovou, ulovil ho ještě Broňěk Bambas, aby probrali některé náležitosti knihy, kterou se spolu chystali vydat. Tedy kterou mu chtěl vydat právě Broňěk, jakožto nejúspěšnějšímu účastníkovi *Ceny* všech dob.

Naštěstí to netrvalo dlouho.

Vítr mu vmetl do tváře náruč drobných vloček, horší ale bylo, že u vchodu narazil na Šlichtu s Vycházkou. K těm se rozhodně nehrnul. Obzvláště k Vycházce. O Petrovi jednou prohlásil, že je akorát ochlasta a ne spisovatel.

Zrovna J. D. Vycházka! To *Jé Dé* před přijmením by mohlo klidně znamenat *Jack Daniels*. Dokonce i ve vánici svíral sklenici s jantarově zbarveným mokem.

Na blízkém parkovišti vytáhl na rychlovku dvě ciga a cestou zpět je obešel velkým obloukem.

Než přišlo vyhlášení *Ceny*, naklopil do sebe pár místních piv a pokusil se – neúspěšně – stáhnout na drink nejdřív Podomskou a pak Adama Ivanoviče. Zrovna u Podomské ho to zamrzelo, rád by navázal na svůj minulý pokus dostat ji na pokoj... Kdy se vysmála jeho hlášce, že co se stane na *conu*, to na *conu* taky zůstane.

Škoda, no. Mohlo to být dobré.

Sál byl navaný k prasknutí. Tak se mu to líbilo, měl rád, když jeho úspěch sledovaly davы. Užival si každý okamžik ceremoniálu – a nejlepší na tom bylo, že on prostě *věděl*, komu bude patřit potlesk.

Všechno na svůj digitál fotil Andrzej Nerv, redaktor *Skrytého kocoura*, a kolem se ochomýtalá spousta dalších známých osobností – Belhánek, Piciniovský, Golan, Zachodil, Sokolová... Nechyběli ani Gríša nebo Skoval. Dobrá sestava.

Medard se opět nemýlil. První místa za povídku a krátkou povídku byla jeho, stejně jako to nejdůležitější – *Salamandr* – už pošesté! Ne nadarmo se jeho vítězná povídka věnovala umělé inteligenci, to se tu vždycky cenilo jaksi navíc.

Přesto mu netleskala celá třetina osazenstva, od které se dočkal jen nenávisných pohledů. Což mu ale bylo putna, byl už zvyklý.

Závistivci. Jen se užírejte.

Zrovna si házeli s Pracháčem za triko třetího panáka – přenechal mu první místo v mikropovídkách, které mu připadaly zbytečné, tak proč s ním neslatvit, žejo – když se k němu přitočila redaktorka *FantasticWorldu*.

„Pane Varati, měl byste chvilku na krátké interview?“

„Proč ne,“ přisvědčil.

Měl už dost nakoupeno, ale když jsou kolečka v hlavě řádně promazaná, bývá vcelku zvoilační... To mívají čtenáři rozhořorů rádi.

Redaktorka se rychle prokousala přes úvodní formality a hned začala ty takzvané kontroverzní záležitosti – což ale naštěstí čekal.

„Říká se, že každá vaše práce je razantně odlišná od těch ostatních,“ povídala. „Nejde jen o rozdílné náměty, ale i o styl, jakým jsou napsány. Jako kdyby každou povídku psal někdo úplně jiný. Jak si to vysvětlujete?“

V bohorovném gestu rozhodil paže a usmál se na ni.

„Každý úspěšný autor bývá svým způsobem mimo vnímání běžných lidí... Já si změny stylu užívám, baví mě dokazovat si, že umím psát nejružnějšími způsoby. Osobně si myslím, že právě to asi stojí za úspěchem, který pak konkrétní dílo potkává. Ta hravost, kterou do textu vkládám...“

Pokývla.

A vytáhla těžší kalibr.

„Sice nerada, ale přesto se musím dotknout i hlasů, které už párkrát zazněly celým fandomem. Zdá se, že někteří autoři mají dojem, že jste zpracoval jejich náměty, a to dokonce přímo v jejich konkrétním stylu a zaslal je do *Ceny*, kde pak vyhrály. Co vy na to?“

„Kravina,“ opřel se pohodlně o opěradlo židle. „Jistěže jsem tyhle bláboly zaslechl. Jenže všichni, kdo něco takového zmiňovali, byli, jak sami přiznali, ve fázi *vymýšlení* té konkrétní práce. Neměli napsané ani písmenko z toho, s čím já jsem bojoval. Takovou blbost by přeci mohl říct kdokoliv o komkoliv.“

Zavrtěl zamítavě hlavou. „V tom můžu vidět jen závist a pokus přihřát si vlastní polívčičku na úkor úspěšné osobnosti.“

„Ale přesto,“ nedala se, „je zvláštní, že až do vaší první soutežní práce, kterou jste do *Ceny* zaslal, jste nenapsal vůbec nic. Od nižšího odborného pracovníka *Ústavu pro výzkum temporálních záležitostí*, který dosud nic nepublikoval, zvláštní skok – obzvláště, když jste okamžitě začal v *Ceně* sbírat první místa...“

Tak teď už ho začínala štítat.

„V tomhle odmítám pokračovat. Bud' se ptejte na něco jiného, nebo přestávám odpovídat.“

Pochopila. Další otázky už vůbec nebyly účinné a celé interview tak mohlo skončit ve víceméně přátelském duchu.

Stejně mu ale zkazila celý večer. Vlastně ani ne ona sama, ale ti, kdo ji proti němu naočkovali...

Určitě nešlo o její nápad. Novináři tak chytří nejsou.

Než odvrávorál do postele, už s nikým nepromluvil, a zatímco si objednával jeden drink za druhým, pozoroval od baru nevaživě okolí.

Kdo z vás to byl? Jen jeden osamělý žárlivec, nebo jste se spiklři?

Ráno se vyhnul i snídani – za střízliva neměl na ostatní autory náladu už vůbec – a ze zádumčivé nálady trochu procitl až ve svém staromládeneckém bytě.

Salamandra i materiály z *conu* nechal ležet v koutě, až tak moc mu poslední vítězství zhořklo. Radost, kterou doposud po každé vnímal, byla ta tam.

Hajzlové. Ale já vám ukážu. Zase. Jako vždycky.

Zapnul počítač a nalil si pořádnou sklenici svého oblíbeného gruziňáku. Originál přímo ze Tbilisi, jak jinak.

Tam vědí, co je dobrý.

Byl nejvyšší čas zbastlit příspěvek do další *Ceny*, než ho někdo předběhne. A tak spustil *Medarda*.

Jo, kamaráde, říkal svému systému umělé inteligence v duchu, kdybys zvládal tu Sportku, vůbec bych se nemusel párat s nějakou sci-fi...

Medard se naboural do hlavního serveru *Ústavu pro výzkum temporálních záležitostí* a připojil se k místnímu superpočítači.

Vítejte, řediteli Odehnale, naběhla úvodní hláška a Petr se uchechtl. Tohle ho vždycky pobavilo.

Zahnal vzpomínku na to, jak ho redaktorka nazvala nižším odborným pracovníkem. Jasně, technicky vzato jím byl. Ale přesto dokázal to, co nikdo jiný. I když se tím nemohl chlubit, jeho byla jen myšlenka, zbytek práce odvedl *Medard*... A navíc, tajemství svých literárních úspěchů taky zveřejnit nehodlal. Nebyl blázen.

Ubožáci z *Ústavu* používali svůj superpočítač pouze pro hrubé předpovědi vzdálenější budoucnosti, ale to, co Petra je nenapadlo... Chyběla jim fantazie. Jistě, třeba loterii samozřejmě zkusil. Bezúspěšně. Extrapolace entropické šipky časových kvant nic takového neumožňovala. Literatura byla ale kdovíproč úplně jiné kafe. Přitom šlo o podstatně složitější souboje dat... Nechápal, ale stačilo mu, že si s tím *Medard* vždy poradil. Jako geniální literát bude aspoň nesmrtelný, když už nemůže být bohatý.

Koupě té AI byla nejlepší investicí mého života.

Zatímco *Medard* skenoval výstupy superpočítače a vytáhoval z nich potřebná data, dopil sklenici a nalil si další. Nálada se mu zlepšovala.

Text příští vítězné povídky, nositele *Salamandra*, před ním vyskočil na monitoru.

Schválně, s čím vyhrajú tentokrát...

Nejdřív se spokojeně usmíval, začínalo to dobře, povídka byla řemeslně dokonalá. Jenže potom... Úsměv mu ztuhl na rtech.

To snad ne.

Hlavním hrdinou byl on sám. Některé věci úplně neseděly, ale celková myšlenka vyzněla jasně – a nade všechno správně kopírovala realitu. Zalil ho pocit beznaděje.

Jak na tohle mohl někdo přijít?

Podíval se na jméno autora – *ta mrcha!*

Redaktorka *FantasticWorldu* očividně naplno zapojila svou invenci. Tedy, *de facto* teprve zapojí, teď nahlíží přeci do budoucnosti. Psát umí, to musel uznat. Ale bylo to strašně špatně, pro něj i jeho kariéru.

Několik hodin se motal od počítače k balkónu, kouřil jednu za druhou a nalil do sebe spoustu koňaku. Horečně přemýšlel.

K ránu na chvíli vypadl proud, zapálil tedy svíci, načež se světla znovu rozsvítila. Sfoukl její pláminek a chvíli zíral, jak teď už zbytečně trůní ve svícnu... Když se rozsvítilo i jemu.

Pod svícnem je tma, říká se.

Rozesmál se.

Pod svícnem je tma, opakoval si pořád dokola, smál se stále víc, zkopíroval text a poslal ho do *Ceny*.

Nakonec je to geniální nápad, udělat si ze sebe jakoby leg-raci, a ještě s tím vyhrát. Plagiátor, který opisuje z budoucnosti – příběh tak pitomý, že nikdo neuvěří a podezření vysumí do ztracena.

Tohle je majstrštych, který všem zavře huby.

Dokonalý plagiát.

Jiří Hons

Odposlechnuté mikropovídky

Moshe pracoval v luxusním obchodě s pánským oblečením. Jednou si jeho šéf Avraham, když se vrátil z oběda, všiml, že má Moshe ovázanou ruku. Než se na to stačil zeptat, Moshe mu řekl: „Konečně jsem prodal ten směšný oblek, který jsme měli tak dlouho na skladě.“

„Myslíš tu dvouřadou zářivě oranžovo-modrou přišernost?“ zeptal se Avraham.

„Přesně ten!“ potvrdil Moshe.

„Mazel tov,“ zvolal Avraham, „už jsem si myslel, že se ho nikdy nezbavíme. To byl nejškaredější oblek, jaký jsme tu kdy měli. Ale proč máš ovázanou ruku?“

„To s tím souvisí, když jsem náš oblek tomu chlápkoví prodával, tak mě pokoušel jeho vodící pes.“

MYYYSHA

Už trochu zastralý vtíp, který mi musela vysvětlit žena:

Jde Petr Pavel po městě a najednou slyší dětský nářek. Vy-dá se za ním a brzy dojde k pískovišti. Tam sedí malý předškolák s kyblíkem a lopatičkou.

„Copak se stalo, chlapče,“ zeptá se Petr Pavel.

„Mně nejdou vůbec dělat bábovičky, pane prezidentě. Dyc-ky se rozpadnou.“

Pavel si přidřepne a vezme kbelíček. „To protože máš suchý písek. Když ho nabereš z větší hloubky, je nasátý vodou a bábovičky pak líp drží,“ povídá a mezitím tam klukovi vysází tři perfektní bábovičky.

„To jsou krásné bábovičky, děkuju,“ rozjasní se školák.

„Není zač,“ usměje se Petr Pavel, opráší si ruce a pokračuje v cestě.

Když zmizí za rohem, vytáhne chlapeček telefon, vytočí poslední volané číslo a říká: „Pane Macinko, už můžete.“

REFALLENONE

Jak (ne)být mužem na začátku 19. století (I)

Výzkum maskulinity devatenáctého století, tedy dobových představ o mužnosti a požadavků kladených na dospělé muže, se v posledních desetiletích výrazně rozvinul. Jednotlivé studie však zpravidla sledují určitý region, sociální vrstvu, povolání, životní fázi nebo konkrétní aspekt mužské role.¹

Tato rozříštěnost otevírá otázku, zda lze za rozdílnými konkrétními očekáváními nalézt obecnější strukturu společnou evropským a americkým prostředím. Studie proto záměrně mění měřítko analýzy. Místo dalšího úzce vymezeného modelu porovnává právní předpisy, normativní a poradenskou literaturu, tisk, satiru, obrazový materiál i individuální svědectví a sleduje, zda se v nich opakují společné mechanismy.

Pozornost se soustředí především na první polovinu devatenáctého století. Nejde však o uzavřené období s přesně vymezeným počátkem a koncem: sledovaný systém očekávání nevznikl v jediném okamžiku ani nezankl jednou událostí. Časové vymezení proto slouží především k zachycení struktury v období umožňujícím srovnání různých sociálních a geografických prostředí.

Od závislého dítěte k živiteli

Proces zrání chlapce v dospělého muže nebyl jednorázovou změnou spojenou s určitým věkem, obřadem či právním aktem, například biřmováním nebo sňatkem. Rakušané sice v 19. století dosahovali plnoletosti až ve 24 letech, to však neznamenovalo, že byli do té doby vnímáni stejně jako například patnáctiletí. Chlapec mohl legitimně přijímat podporu, během dospívání se však postupně zapojoval do různých podob dospělé práce, připravoval se na vlastní obživu a podle okolností později přebíral odpovědnost za druhé.

Časným viditelným bodem tohoto dlouhého procesu byl *breeching*, přechod malého chlapce ze suknicového dětského oděvu do kalhot. Změna oděvu byla pro okolí srozumitelným signálem toho, nakolik už chlapec přebíral dospělé povinnosti a jakou míru samostatnosti a odpovědnosti od něj bylo možné očekávat. Zpětně nám tak umožňuje sledovat, jak se s věkem měnil nejen vzhled chlapce, ale také požadavky na něj. Pracující mládež proto svým oblečením připomínala dospělou chudinu mnohem dříve, než se budoucí gentleman začal módou podobat například svému otci. Začít pracovat

v továrně byla realita i pro děti mladší deseti let, zatímco například řídit podnik mohl až někdo mnohem starší a na své dospívání měl více času.²

Pruský zákoník *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten* z roku 1794 ukazuje další fázi. Otec měl určit synovi budoucí povolání s ohledem na jeho schopnosti a sklony. Před dovršením čtrnáctého roku se měl syn jeho rozhodnutí podřídit; pokud s ním nesouhlasil i po čtrnáctém roce, měl spor posoudit poručenský soud za účasti příbuzných a učitelů. Děti zároveň měly podle svých sil pomáhat v rodičovském hospodářství nebo živnosti, aniž tím měla být narušena jejich příprava a vzdělání.³ Syn tedy mohl již pracovat a připravovat se na vlastní obživu, ale stále zůstal pod rodičovskou autoritou.

S dospíváním se měnily také požadavky na chování. Angličan Thomas Arnold (1795–1842), ředitel prestižní Rugby School v hrabství Warwickshire, tuto otázku formuloval konkrétně při úvaze o školní disciplíně a tělesných trestech. V textu „*Discipline in Public Schools*“ spojoval tělesný trest mladších žáků s jejich „*přirozeně nižším stavem chlapectví*“, zatímco „*vážnost a výsady mužnosti*“ si podle něj měli zasloužit „*mužným jednáním a mužným smyslem pro povinnost*“.⁴ Nejde tedy jednoduše o přísnější tresty s věkem, ale o rostoucí požadavek sebeovládání a odpovědnosti.

Očekávání budoucí soběstačnosti mohlo ovlivňovat zacházení s chlapcem ještě dříve, než skutečně začal žít druhé. Elizabeth Branwellová, teta sourozenců Brontëových, sepsala roku 1833 závěť, v níž peněžní majetek určila ve prospěch neteří Charlotte, Emily a Anne Brontëových a jejich sestřenice Elizabeth Jane Kingstonové, zatímco Patricku Branwellovi Brontëovi, jedinému bratru Charlotte, Emily a Anne a tehdy asi patnáctiletému, přímo odkázala jen japonskou toaletní skříňku. Závěť tedy vznikla dávno před jeho pozdějšími problémy. Toto rozdělení odpovídá rodinnému očekávání spojovanému s Branwellem jako jediným synem: počítalo se s tím, že uspěje a bude schopen podporovat své sestry.⁵

Na některé chlapce dopadla tíha povinností náhle, typicky po smrti hlavy rodiny, pokud už byli dostatečně zralí a nebyl nablízku někdo, kdo by alespoň část odpovědnosti převzal. Budoucí pruský malíř a grafik Adolph Menzel (1815–1905), teh-

1 Např. Kathryn Gleadle, „Masculinity, Age and Life Cycle in the Age of Reform,“ Oxford University Research Archive, <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid%3A4ea26e99-5f0f-447e-a7b6-b62840e3c73d>; Joanne Begiato, „Between Poise and Power: Embodied Manliness in Eighteenth- and Nineteenth-Century British Culture,“ UAL Research Online, <https://ualresearchonline.arts.ac.uk/id/eprint/22546/>; Karen Bourrier, *The Measure of Manliness: Disability and Masculinity in the Mid-Victorian Novel* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 2015); Susan-Mary Grant and David Bowe, „My Daddy...He Was a Good Man: Gendered Genealogies and Memories of Enslaved Fatherhood in America's Antebellum South,“ *Genealogy* 4, no. 2 (2020), article 43; David Doddington, „Informal Economies and Masculine Hierarchies in Slave Communities of the U.S. South, 1800–1865,“ ORCA, <https://orca.cardiff.ac.uk/id/eprint/74559/>.

2 Anne Buck, *Clothes and the Child: A Handbook of Children's Dress in England, 1500–1900* (New York: Holmes & Meier, 1996), 153.

3 *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten* (1794), Teil II, Titel 2, §§ 109–12, 121–23, in *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten*, Bd. 2 (Berlin: G. C. Nauck, 1835), 98–100, 102–3.

4 Thomas Arnold, „Discipline in Public Schools,“ in *The Miscellaneous Works of Thomas Arnold: Collected and Republished* (London: B. Fellowes, 1845), 369–70.

5 Francis A. Leyland, *The Brontë Family, with Special Reference to Patrick Branwell Brontë*, vol. 2 (London: Hurst and Blackett, 1886), chap. 2, Project Gutenberg; Harry Ransom Center, University of Texas at Austin, „Brontë Family: An Inventory of Their Collection,“ section „Patrick Branwell Brontë, 1817–1848,“ <https://norman.hrc.utexas.edu/fasearch/findingaid.cfm?eadid=00001&showrequest=0>.

dy žijící s rodinou v Berlíně, převzal po otcově smrti v sedmácti letech jeho litografickou tiskárnu a začal zabezpečovat matku a dva sourozence.⁶

Manželství: (ne)svolobná volba

Rodinné závazky mohly ovlivnit i možnost sňatku: muž měl povinnost starat se o rodinu, takže mu někdy prostředky stačily jen na zabezpečení rodičů, sourozenců a dalších závislých osob. Vlastní rodinu si pak nemohl dovolit. Francouzský historik Jules Michelet (1798–1874) ve své knize *Le Peuple* z roku 1846 popsal, že v početných rodinách jeho rodičů část sourozenců nevstoupila do manželství, aby umožnili svým bratrům finančně náročné studium.⁷

Slavný anglický básník John Keats (1795–1821) získal zdravotnickou kvalifikaci, ale místo této slibné dráhy se rozhodl pro uměleckou tvorbu, která mu nezajišťovala dostatečný příjem. Roku 1819 svou závislost na prostředcích druhých sám problematizoval a finanční nejistota komplikovala i možnost sňatku s přítelkyní Fanny Brawneovou. Po propuknutí vážné nemoci v roce 1820 se však význam jeho závislosti změnil: možnost návratu k výdělečné profesi mizela a Keats byl stále více odkázán na pomoc přátel.⁸

Mnozí muži si sňatek mohli ekonomicky dovolit, ani to jim však nezaručovalo svobodnou volbu partnerky. V norském Rendalen naléhali otcové-sedláci zejména na nejstarší syny, aby uzavírali sňatky s dcerami jiných sedláků. Pokud otec se vztahem nesouhlasil, rodina mohla tláčit na jeho ukončení; po smrti otce se naopak možnosti nejstaršího syna uzavřít sňatek mimo vlastní sociální skupinu rozšiřovaly.⁹

Roku 1851 v srbském Negotinu hledal zámožný usedlý Rom Jon Stankulović Katr, majitel dvou obchodů, hostince, vinného sklepa, vinic a polí, manželku pro svého syna Jovanču. Stankulović se rozhodl syna oženit s Vlachyní nebo Srbkou a předem si u místního biskupa ověřil, zda takovému sňatku nebude bránit církevní právo. Poté sám postupně oslovoval rodiny možných nevěst: po neúspěšných jednáních s jinými ženami požádal o ruku chudší Srbky Stany Kitićové, která se sňatkem souhlasila. Případ ukazuje, že ženichův sňatek mohl být součástí strategie celé rodiny: iniciátorem zde prokazatelně byl otec a partnerku vybíral on.¹⁰

Francouzský zedník a pozdější politik Martin Nadaud (1815–1898) ve vzpomínkách popsal, jak mu rodina v době finančních obtíží zprostředkovávala možné nevěsty. Při líčení události roku 1836 uvedl také dívku s předpokládaným věnem čtyři až pět tisíc franků. Peníze získané sňatkem měly pomoci jeho zadlužené rodině.¹¹

Ani ekonomická možnost uzavřít sňatek ovšem neznamenala, že muž mohl veřejně žít vztah, který si přál.

Dodejme ještě, že i přes liberalizační procesy v mnoha zemích zůstávalo 19. století výrazně heteronormativní a stejnopohlavní sexuální vztahy mohli muži otevřeně navazovat jen s velkým rizikem. Samotná náklonnost však nebyla nutně problémem – tělesné projevy přátelství byly nejen tolerovány, ale někdy i doporučovány jako morální způsob ukojení touhy po dotecích, například před manželstvím. Hranice se vyostřovala u sexuálních praktik, zejména penetračních, které byly spojovány s náboženským odmítáním sodomie.¹²

Zůstane to v rodině

Rakouský Všeobecný občanský zákoník z roku 1811, německy *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, výslovně spojoval manželovu autoritu s povinností zabezpečovat manželku. Jeho § 91 označoval muže za hlavu rodiny a ukládal, aby manželku podle svých možností přiměřeně živil a zastupoval. Následující paragraf zavazoval ženu, aby podle svých sil pomáhala v domácnosti i při výdělečné činnosti.¹³ Zákon tedy počítal s hospodářským přispěním ženy, aniž tím rušil manželovu vyživovací povinnost.

Obdobné spojení nerovných práv a povinností obsahoval francouzský občanský zákoník *Code civil des Français* z roku 1804. Vedle vzájemné pomoci manželů stanovil, že muž má ženě poskytovat ochranu a prostředky potřebné k životu podle svých možností a postavení. Žena mu naproti tomu dlužila poslušnost a měla s ním žít v místě, které zvolil.¹⁴ Pruský Obecný zemský zákoník z roku 1794, *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten*, obdobně rozděloval povinnosti vůči dětem: oba rodiče měli společně zajistit jejich výživu a výchovu odpovídající společenskému postavení, hlavní náklady však měl nést otec. Matka měla zajišťovat tělesnou péči, ať již osobně, nebo pod svým dohledem.¹⁵ V těchto ustanoveních byla fi-

6 Jens Christian Jensen, "Menzel, Adolph von (preußischer Adel 1898)," in *Neue Deutsche Biographie*, vol. 17 (Berlin: Duncker & Humblot, 1994), 102.

7 Jules Michelet, *Le Peuple*, 5th ed. (Paris: Calmann Lévy, 1877), xv.

8 John Keats, *Letters of John Keats to His Family and Friends*, ed. Sidney Colvin (London: Macmillan and Co., Limited, 1925), 273–76, 288, 291–92, 361–63.

9 Hans Henrik Bull, "Deciding Whom to Marry in a Rural Two-Class Society: Social Homogamy and Constraints in the Marriage Market in Rendalen, Norway, 1750–1900," *International Review of Social History* 50, suppl. 13 (2005): 56–57, 62, <https://doi.org/10.1017/S0020859005002063>.

10 Miloš Jagodić, "Thwarted Mixed Marriage: Failed Attempt of Marriage Between Gypsy Man and Serb Woman in Negotin in 1851," *Etnoantropološki problemi / Issues in Ethnology and Anthropology* 11, no. 4 (2016): 1076–78, <https://doi.org/10.21301/eap.v11i4.6>.

11 Martin Nadaud, *Mémoires de Léonard, ancien garçon maçon* (Bourganeuf: A. Duboueix, 1895), 137–40.

12 Např. Barbara Caine and Marc Brodie, "Class, Sex and Friendship: The Long Nineteenth Century," in *Friendship: A History* (2009), 223–78; Karen V. Hansen, *A Very Social Time: Crafting Community in Antebellum New England* (University of California Press, 1994), esp. 66–78; Michael Sibal, "The Regulation of Male Homosexuality in Revolutionary and Napoleonic France, 1789–1815," in Jeffrey Merrick and Bryant T. Ragan Jr., eds., *Homosexuality in Modern France* (1996), 80–101.

13 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie (1811), §§ 91–92, <https://www.koeblergerhard.de/Fontes/ABGB/ABGB1811.htm>.

14 *Code civil des Français* (1804), arts. 212–214, https://fr.wikisource.org/wiki/Code_civil_des_Fran%C3%A7ais_1804/Livre_I%2C_Titre_V.

15 *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten* (1794), part II, title 2, §§ 64–66, German History in Documents and Images, <https://germanhistorydocs.org/de/das-heilige-roemische-reich-1648-1815/ghdi%3Adocument-3620>.

nanční odpovědnost otce součástí rozdělení rodinných povinností, které předpokládalo také práci matky, ne nezbytně její zaměstnání.

Odpovědnost za obživu rodiny neznamenal, že muž musel být jejím jediným vydávajícím členem. Manželka měla ideálně přispět pouze věnem, nejpočetnější chudší vrstvy však společně i na výdělky manželů a dětí.¹⁶ Výzkum tří nevolnických vesnic na ruském panství Šeremetěvů u Moskvy ukazuje prostředí, v němž žena zpravidla přispívala k hospodaření manželovy rodiny, takže sňatek mohl být pro nevolníka velmi výhodný – do domácnosti přicházely pár pracujících rukou navíc. Výběr partnera zde ovšem omezovala příslušnost k panství i pravidla místní komunity.¹⁷

Z manželova právního postavení však nelze vyvozovat, že povinnost rodinu finančně zabezpečovat či být jejím hlavním živitelem znamenala rozhodovat o každém nákupu a výdaji. Vedle vedení domácnosti je nutné sledovat, komu majetek patřil a kdo ho směl spravovat. Občanský zákoník Království polského z roku 1825 například umožňoval snoubencům upravit majetkové vztahy předmanželskou smlouvou. Při sjednané majetkové odluce zůstával majetek každého z manželů oddělený a každý ho také samostatně spravoval; manželka tedy sňatkem neztrácela správu ani užívání svého majetku.¹⁸ Šlo o jednu ze smluvních možností, nikoli o automatické uspořádání všech manželství. Tato možnost ukazuje, proč nelze manželovu autoritu ztotožňovat s automatickou kontrolou veškerého majetku ženy.

Kromě ekonomického zabezpečení měl muž dbát i na morálku svou i celé rodiny. Za správného muže proto nemohl být považován někdo, kdo rodinu živil z nelegálně získaných peněz. Morální poklesek významného mužského člena rodiny mohl poškodit pověst i dalších příbuzných. Americký plantážník, právník a politik James Henry Hammond (1807–1864), v letech 1842–1844 guvernér Jižní Karoliny, sexuálně zneužíval své čtyři dospívající neteře z rodiny Hamptonových. Když případ vyvolal veřejný skandál, následky nedopadly jen na Hammonda: jeho jednání poškodilo pověst dívek i jejich sňatkové vyhlídky a žádá se čtyř se později neprovdala.¹⁹

Odpovědnost se však vztahovala i na chování ostatních členů rodiny: jejich morální poklesek mohl být chápán jako selhání muže, který měl domácnost vést a dohlížet na ni. Dobře je to patrné v anglickém případě *Maddox v. Dawson* z roku 1837, v němž otec devatenáctileté Hannah Maddoxové žaloval muže za svedení své dcery. Obhajoba však poukazovala také na otcovu výchovu: dvě jeho další dcery porodily podezřele brzy po svatbě a sám Maddox podle ní projevil „tak velký nedostatek péče při výchově vlastních dětí“. Porota mu nakonec přiznala pouze symbolický jeden farthing, tedy čtvrt penny.²⁰

Stejnou logiku ukazuje americký případ *Kip v. Berdan* (New Jersey, 1843). Tehdy soud přímo uvedl, že při žalobě otce za svedení dcery je možné ke snížení odškodnění dokazovat, že otcovo jednání bylo „nevhodné, nedbalé nebo nerozvážné“, že „zanedbával rodičovské povinnosti“, případně že dovozoval návštěvy mužů, o nichž měl důvod se domnívat, že by mohli „kazit mravy jeho dcery“.²¹

Volím, tedy jsem. Muž? Jak kdy.

Status dospělého muže a živitele sám o sobě nezajišťoval politická práva. Volební reforma pro Anglii a Wales z roku 1832 podmiňovala volební právo vedle plnoletosti a dalších zákonných předpokladů také určitým vlastnickým nebo nájemním vztahem k nemovitosti a její stanovenou hodnotou. Před touto reformou navíc zákon voliče ani nedefinoval jako osoby mužského pohlaví; rozhodující byl majetek.²² Po první registraci po reformě mělo v Anglii a Walesu volební právo přibližně 19 % dospělých mužů.²³ Politická práva byla přitom i mezi dospělými muži velmi nerovnoměrně rozšířena. Ve Francii mělo kolem roku 1840 volební právo přibližně jen 200 000 z osmi milionů mužů starších pětadvaceti let, tedy asi 2,5 %. Teprve revoluce roku 1848 přinesla všeobecné mužské volební právo.²⁴ V Belgii roku 1831 mělo volební právo přibližně 4,5 % dospělých mužů.²⁵ Uvedené příklady ukazují, proč je tvrzení „muži mohli volit, ženy ne“ zkratkovitě: do poloviny 19. století drtivá většina mužů politická práva neměla.

Ani muž, který splnil majetkové či stavovské podmínky volebního censu, neměl být chápán jako fakticky autonomní volič

16 Sara Horrell and Jane Humphries, "Women's Labour Force Participation and the Transition to the Male-Breadwinner Family, 1790–1865," *Economic History Review* 48, no. 1 (1995): 90–91, <https://doi.org/10.1111/j.1468-0289.1995.tb01410.x>.

17 Alexandre Avdeev, Alain Blum, and Irina Troitskaia, "Peasant Marriage in Nineteenth-Century Russia," trans. Heather Juby, *Population (English Edition)* 59, no. 6 (2004): 723, 726–28, 745.

18 Dorota Wiśniewska, "Matrimonial Property Regimes in the Congress Kingdom of Poland on the Basis of Premarital Contracts Drawn Up by the First Notaries in Łódź," *Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego* 25 (2022): 176–78.

19 Andrea Livesey, "Learning Slavery at Home: Garçonnières and Adolescent Enslavers in Rural Louisiana 1806–1861," 23, LJM Research Online, <https://researchonline.ljmu.ac.uk/id/eprint/14403/3/Learning%20Slavery%20at%20Home%20Gar%C3%A7onni%C3%A8res%20and%20Adolescent%20Enslavers%20in%20Rural%20Louisiana%201806-1861%20.pdf>; Sally G. McMillen, *Southern Women: Black and White in the Old South*, 3rd ed. (John Wiley & Sons, 2018), 53.

20 Nicholas Sinanis, "Damages, One Farthing: Under-Compensation in Nineteenth-Century Tort," in *New Directions in Private Law Theory*, ed. Fabiana Bettini, Martin Fischer, Charles Mitchell, and Prince Saprai (London: UCL Press, 2023), 212, <https://doi.org/10.14324/111.9781800085626>.

21 Michael B. W. Sinclair, "Seduction and the Myth of the Ideal Woman," *Law & Inequality* 5, no. 1 (1987): 46; *Kip v. Berdan*, 20 N.J.L. 239, 243–44 (1843).

22 An Act to amend the Representation of the People in England and Wales, 2 & 3 Will. IV, c. 45 (1832), §§ 19–20, 27, <https://verfassungen.eu/gb/gb1832.htm>.

23 UK Parliament, House of Commons, "Household Suffrage," HC Deb 21 March 1839, vol. 46, cols. 1059, 1078.

24 Dominique Arago, "Le droit de vote au rang des droits naturels," speech before the Chambre des députés, May 16, 1840, Assemblée nationale, <https://www2.assemblee-nationale.fr/decouvrir-l-assemblee/histoire/grands-discours-parlementaires/dominique-arago-16-mai-1840>.

25 Toke S. Ait and Peter S. Jensen, "Democratization and the Size of Government: Evidence from the Long 19th Century," CESifo Working Paper no. 4132 (2013), table 2.

Karikatura „Dandy in distress“ odkazuje na „damsel in distress“, tedy dámu v nesnázích, které má gentleman pomoci. Ovšem zde je módní muž, tzv. dandy, obětí svých těsných kalhot. Nemůže zvednout kapesník a možná mu s tím pomůže námořník, který jde za ním. Celé to sleduje z okna ctihodný důstojník se svou ženou. On i námořník slouží vlasti – zatímco dandy se nepostará ani sám o sebe, za což si podle anonymního autora karikatury zaslouží výsměch.

rozhodující pouze sám za sebe. Předpokládalo se, že snátek uzavírají manželé podobných názorů – a tedy i politických – a muž je jen tím, kdo fyzicky vykoná akt volby. Britský politiký myslitel James Mill (1773–1836) v eseji *Government* předpokládal, že zájmy dětí jsou zahrnuty v zájmech rodičů a zájmy téměř všech žen v zájmech jejich otců nebo manželů. Tím zdůvodňoval možnost vyloučit ženy a děti z přímého politického rozhodování.²⁶ Jinými slovy, otec, který je nositelem politických práv, nebude hlasovat proti zájmům své rodiny, neboť sám je její součástí, jejím představitelem. Připomeňme, že ve většině zemí bylo spektrum stran a kandidátů oproti dnešní si-

tuaci poměrně omezené a velká část voličů se automaticky rozhodovala podle svého stavu – např. velkostatkáři logicky hlasovali pro jedinou kandidátku hájící zájmy velkostatkářů.

Příklad z Norska ukazuje, že ani získané politické privilegium nemuselo být jednou provždy zajištěné. Ústava z roku 1814 vyhradila volební právo mužům od pětadvaceti let, kteří splňovali další podmínky spojené s úředním postavením nebo majetkem; v prvních parlamentních volbách roku 1815 tak mohlo volit přibližně 40 % mužů starších pětadvaceti let. Současně článek 52 umožňoval pozastavit již získané volební právo při bankrotu, dokud nebyli splaceni věřitelé, pokud muž neprokázal, že úpadek způsobila pohroma mimo jeho kontrolu. V tomto případě se peníze, právo a morální reputace propojují zvláště zřetelně: muž mohl patřit mezi politicky oprávněnou menšinu a následně o tuto pozici přijít, pokud přestal splňovat požadavek ekonomické nezávislosti a důvěryhodnosti.²⁷

Další hranici politické a právní způsobilosti představovalo náboženské vyznání. V Británii byli římskokatoličtí muži do roku 1829 fakticky vyloučení z členství v parlamentu; pro nábožensky praktikující Židy taková překážka přetrvávala i ve sledovaném období, jak ukazuje zvolení britského bankéře a politika Lionela de Rothschilda roku 1847, po němž kvůli křesťanské formulaci přísahy nemohl zaujmout své místo.²⁸ Ani v roce 1846 nebyli Židé plně občanský a politický zrovnoprávnění. V nasavském Wiesbadenu například neměli volební právo v obecních volbách, přestože platili stejné poplatky jako ostatní obyvatelé – překážkou nebyl majetek, ale pouze jejich židovské vyznání.²⁹ Norská ústava z roku 1814 stanovila evangelické luteránství jako veřejné náboženství a Židům přímo zakazovala vstup do království; tento zákaz byl odstraněn roku 1851.³⁰ Náboženská příslušnost tak mohla zásadně omezit právní a politické možnosti mužů, kteří jinak splňovali věkové, majetkové či profesní předpoklady.

Ani nejprivilegovanější muž nemá vyhráno

Politická práva tedy nebyla automatickou součástí postavení dospělého muže. Ani muž, který majetek i politické výsady měl, však neměl vyhráno: jeho postavení stále záviselo také na charakteru, pověsti a sebeovládání. V britském prostředí se respektabilita a sebeovládání staly významnými znaky středostavovské mužské identity.³¹

Britský král Jiří IV. (1762–1830) představuje krajní případ muže, jehož bohatství a postavení nezabránilo tomu, aby jeho vzhled a způsob života sloužily jako doklad nedostatku mužné-

26 James Mill, *Government* (1825), sec. VIII, 21, Online Library of Liberty.

27 Eirinn Larsen, „Earning the Vote with Honour: Suffrage, Economic Independence, and Gender in Norway, ca. 1814–1919,” in *Suffrage, Capital, and Welfare: Conditional Citizenship in Historical Perspective*, ed. Fia Cottrell-Sundevall and Ragnheidur Kristjánsdóttir (Cham: Palgrave Macmillan, 2024), 35–57, esp. 40–41, 44, https://doi.org/10.1007/978-3-031-69864-4_2.

28 David Torrance, „Historic Restrictions on Members of the Catholic and Jewish Faiths,” House of Commons Library Research Briefing CBP-10924, September 10, 2026, sec. „Why are there restrictions?,” <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10924/>; The Rothschild Archive, „Lionel Stands for Parliament,” *From Bank to Westminster*, https://www.rothschildarchive.org/exhibitions/the_journey/lionel_stands_for_parliament.

29 „Motion to Grant Full Emancipation to Jews in the Duchy of Nassau (1846),” German History in Documents and Images, <https://germanhistorydocs.org/en/from-vormerz-to-prussian-dominance-1815-1866/ghdi:document-343>.

30 Constitution for Kongeriget Norge, May 17, 1814, § 2, Stortinget,

<https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Kronologi/1814/Transkripsjon/>; Stortinget, „Wergeland og Grunnloven § 2,” <https://stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Grunnloven/grunnloven-18142014/wergeland-og-stortinget/wergeland-og-jodeparagrafen/>.

31 John Tosh, „Masculinities in an Industrializing Society: Britain, 1800–1914,” *Journal of British Studies* 44, no. 2 (2005): 333–34.

ho sebeovládání. Poživačný princ regent, pozdější Jiří IV., patřil k častým terčům karikaturistů. Dobře to demonstruje dílo britského karikaturisty Jamese Gillraye *A Voluptuary under the Horrors of Digestion* z roku 1792, v němž je tehdejší princ z Walesu obklopen stopami po přejídání a hazardu.³²

Princ Albert Sasko-Kobursko-Gothajský (1819–1861), manžel královny Viktorie, sloužil naopak jako morální vzor. Jeho prostor pro seberealizaci byl omezený: manželka byla bohatší, nesla odpovědnější veřejné povinnosti a Albert se ocitl v nestandardním postavení vzhledem k běžnému rozdělení rolí. Albert byl zároveň představován jako aktivní rodič: kolorovaná litografie *The Queen and Prince Albert at Home* z doby kolem roku 1844 ho ukazuje na všech čtyřech při hře s dětmi, které ho používají jako jezdeckého koně. Obraz není dokumentárním záznamem konkrétní chvíle, ale odpovídá dalším svědectvím o Albertově domácí roli: Viktorie o něm psala, že je k dětem laskavý a rád si s nimi hraje, a dochované materiály v královském archivu zachycují jeho soustavný zájem o jejich výchovu a vzdělávání. Péče o děti zde tedy nemusela oslabovat mužskou autoritu; naopak mohla být součástí obrazu odpovědného muže, který přebírá část práce tradičně připisované ženám, pokud manželka plní jiné povinnosti.³³

Pozdější konflikt kolem jedině nejstaršího syna Alberta Edwarda, zvaného Bertie, budoucího Eduarda VII. (1841–1910), ukazuje, jak vysoké nároky na morálku platily i uvnitř rodiny. Princův poměr s irskou herečkou Nellie Clifden roku 1861 ohrozil model ideální rodiny a morálního příkladu, který Albert a Viktorie vytvářeli. Albert syna 16. listopadu 1861 v jedenáctistránkovém dopise za aféru pokáral. Po Albertově smrti pak Viktorie v dopise nejstarší dceři z 15. ledna 1862 výslovně spojila Bertieho jednání se zhoršením otcova stavu a napsala, že se na syna nedokáže dívat bez zachvění. Případ ukazuje sílu morálního hodnocení: ani postavení následníka trůnu mu nezajišťovalo svobodu v sexuální jednání bez důsledků pro jeho vztahy v rodině. Kdyby se aféra dostala na veřejnost, morální bezúhonnost, na které Albert s Viktorií tolik lpěli, by byla podryta, a oni jako vzorní rodičové zahanbeni.³⁴

Stejnou logiku dokládá moralizující líčení středověkého kardinála Henryho Beauforta ve čtrnáctém vydání *Illustrations of Masonry* skotského tiskaře a autora zednářských spisů Williama Prestona z roku 1829. Podle textu Beaufort umíral v hrůze ze smrti a zoufale se upínal k bohatství, které ho nedokázalo zachránit; právě tento nedostatek sebeovládání a důstojnosti autor označuje za „nizký, podlý a nemužný“. ³⁵ Ačkoli tento popis Beaufortovy smrti zřejmě neodpovídal historické skutečnosti, kniha jej využívala k připomenutí, že mužnost bylo možné ztratit i na smrtelné posteli.³⁶ U dávno mrtvého středověkého kardinála nemohlo mít takové znevážení osobní následky. Kdyby však Preston obdobně zpochybnil čest či mužnost některého ze svých žijících současníků, mohl se vystavit mnohem bezprostřednější reakci – až výzvě k souboji. Záminky k duelům přitom bývaly v první polovině 19. století i mnohem banálnější.

Ukazuje to případ dvou amerických kongresmanů Jonathana Cilleyho (1802–1838) a Williama Jordana Gravesa (1805–1848), kteří se utkali v duelu. Graves přinesl Cilleymu dopis od novinového vydavatele Jamese Webba, ale Cilley ho odmítl přijmout a Graves toto odmítnutí vyložil jako urážku své cti, ačkoliv dříve mezi nimi žádný spor nebyl. Při třetí výměně střel Cilley zemřel a případ vyvolal kongresové vyšetřování i návrh zákazu duelových výzev v District of Columbia. Téhož roku vydal bývalý guvernér Jižní Karolíny John Lyde Wilson *The Code of Honor*, který formalizoval postupy, jimiž měli gentlemani řešit urážky, omluvy a výzvy; veřejné zostuzení patřilo k sankcím proti muži, který odmítl přijatelné řešení. Politické postavení tak muže od reputačního tlaku neosvobozovalo, ale mohlo zvyšovat cenu ústupu.³⁷

V italských státech působil na muže obdobný tlak, aby chránili svou čest i za cenu ohrožení života. Revolucionář, voják a politický autor Carlo Pisacane (1818–1857) vydal roku 1851 *Guerra combattuta in Italia negli anni 1848–49*. Janovský republikánský novinář Gerolamo Remorino poté reagoval na pasáže, které považoval za urážlivé, výzvou k duelu.³⁸ Případ ukazuje, že ochrana morálního kreditu mohla mít přednost

32 William Hone, *The Queen's Matrimonial Ladder*, 21st ed. (London: Printed by and for William Hone, 1820), section "Qualification," Project Gutenberg; James Gillray, *A Voluptuary under the Horrors of Digestion* (London: H. Humphrey, July 2, 1792), hand-coloured etching, Library of Congress, <https://www.loc.gov/item/94509851/>.

33 Unknown artist, *The Queen and Prince Albert at Home*, ca. 1844, hand-coloured lithograph, published by George Alfred Henry Dean, NPG D20925, National Portrait Gallery, London, <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw90263/The-Queen-and-Prince-Albert-at-Home>; Royal Collection Trust, "Prince Albert's Papers in the Royal Archives," <https://www.rct.uk/collection/stories/prince-albert-his-life-and-legacy/prince-alberts-papers-in-the-royal-archives>; Historic Royal Palaces, "Queen Victoria," section "The Royal Couple as Parents," <https://www.hrp.org.uk/kensington-palace/history-and-stories/queen-victoria/>.

34 Albert, Prince Consort, "Letter from Prince Albert to the Prince of Wales," November 16, 1861, RA VIC/MAIN/Z/141/94, Royal Archives, Windsor Castle, Royal Collection Trust, <https://albert.rct.uk/collections/royal-archives/prince-alberts-family-papers/letter-from-prince-albert-to-the-prince-of-wales-84>; Vicky Simpson, *Royally Fictional Families: From Queen Victoria to the Sensation Writers* (PhD diss., University of New Brunswick, 2009), 93, Library and Archives Canada.

35 William Preston, *Illustrations of Masonry*, 14th ed., with additions and notes by George Oliver (London: Whittaker, Treacher, and Co., 1829), 149.

36 *Ingulph's Chronicle of the Abbey of Croyland, with the Continuations by Peter of Blois and Anonymous Writers*, trans. Henry T. Riley (London: Henry G. Bohn, 1854), 513.

37 History, Art & Archives, U.S. House of Representatives, "A Fatal Duel Between Members in 1838," <https://history.house.gov/Historical-Highlights/1800-1850/A-fatal-duel-between-Members-in-1838/>; History, Art & Archives, U.S. House of Representatives, "Joint Resolution Prohibiting Dueling," https://history.house.gov/Records-and-Research/Listing/lfp_032/; John Lyde Wilson, *The Code of Honor; or, Rules for the Government of Principals and Seconds in Duelling* (1838), Project Gutenberg, eBook no. 6085, esp. "To the Public" and chaps. 1, 4–5.

38 Laura Diafani, "Sfidare Pisacane. Dal libro al duello (1851)," in *Onore e disonore: Il duello tra storia, codici, letteratura, parole e immagini (XIX–XX secolo)*, ed. Gabriele Paolini and Christian Satto (Florence: Società Editrice Fiorentina, 2025), 19–28, esp. 19–20, <https://doi.org/10.35948/SEF/978-88-6032-825-0.03>.

i před osobním bezpečím, přestože smrt živitele ohrožovala ekonomické postavení jeho rodiny.

Francouzský velvyslanec Louis-Félix-Étienne de Turgot a americký vyslanec Pierre Soulé se 17. prosince 1853 utkali v souboji u Madridu; Turgot byl postřelen do kolena. Tři dny předtím se v souvislosti s týmž sporem střetli vévoda z Alby Jacobo Fitz-James Stuart a Soulého syn Neville. Obě konfrontace vycházely z urážky týkající se oděvu Soulého manželky a byly chápány zároveň jako otázka mužské, rodinné a diplomatické cti. Vysoké postavení zde neznamenal větší soukromou volnost: čím reprezentativnější bylo postavení muže a jeho rodiny, tím silnější byl tlak reagovat na veřejnou urážku.³⁹

Majetní muži bez politických práv

Předchozí oddíl sledoval muže, kteří spojovali mimořádné ekonomické a společenské prostředky s přístupem k politické moci, aniž je to zbavovalo požadavků na morální jednání. Mezi touto elitou a muži bez větších hospodářských prostředků však existovala důležitá mezivrstva. Majetný muž mohl být ekonomicky samostatný, živit rodinu, zaměstnávat další osoby a disponovat značným kapitálem, aniž mu právní a stavovské uspořádání zajišťovalo odpovídající politickou účast. Ani zámožný evropský muž nebyl automaticky nositelem volebního práva.

V předběžných Čechách je tento rozdíl zvláště patrný. Na zemském sněmu nebyl měšťanský stav zastoupen na základě bohatství, nýbrž prostřednictvím některých královských měst, která měla zvláštní privilegium. Bohatý továrník proto nezískával právo podílet se na zemské politice jen tím, že vybudoval prosperující podnik nebo nashromáždil majetek. Rozhodující nebylo jen bohatství jednotlivce, ale také to, zda město, k němuž příslušel, mělo právo na zastoupení na zemském sněmu.⁴⁰

Ještě výraznější rozpor vznikl v Uherském království. Svobodná královská města měla tradiční právo vysílat své zástupce na zemský sněm, ale od sněmu let 1825–1827 byly jejich hlasy v dolní komoře počítány společně jako jediný kolektivní hlas.⁴¹

Valašský *Regulamentul Organic (Organický řád)*, kvaziústavní zákon zavedený roku 1831, vytvořil dva různé typy shromáždění. Pro volbu nového valašského knížete se svolávalo zvláštní volební shromáždění, v němž měli zastoupení také majetní měšťané. Po volbě se toto shromáždění rozešlo. Zákony však přijímalo jiné, řádné shromáždění. Jeho členem se světský muž mohl stát jen tehdy, pokud patřil k bojarům, privilegované pozemkové elitě, nebo byl synem bojara a zároveň vlastnil půdu. Bohatý obchodník tedy mohl spolurozhodovat o volbě knížete, ale samotné bohatství mu nezajišťovalo místo v zákonodárném sboru.⁴²

Podobné omezené politické zastoupení existovalo i v Prusku. Král Fridrich Vilém III. roku 1815 slíbil vytvoření reprezentace celé pruské monarchie založené na zemských stavech, plánovaný celostátní zastupitelský orgán však před revolucí roku 1848 nevznikl.⁴³

Ve švédském parlamentu, Riksdagu, až do roku 1866 sedali zástupci šlechty, duchovenstva, měšťanů a rolníků. Měšťanský stav zastupoval obchodníky a řemeslníky měst, nikoli všechny hospodářsky aktivní muže. Podle historického přehledu švédského parlamentu v průběhu devatenáctého století rostl hospodářský význam podnikatelů a dalších středních vrstev, zatímco jejich politická váha v tradičním stavovském systému zůstávala omezená.⁴⁴

Ruské impérium ukazuje ještě jiný způsob, jak stát reagoval na vznik majetných městských vrstev, aniž je ztotožnil se šlechtou. Roku 1832 zavedl ruský car Mikuláš I. stav čestných občanů, který poskytoval úspěšným obchodníkům a dalším měšťanům řadu osobních a stavovských výhod, například osvobození od některých daní, rekrutské povinnosti a tělesných trestů a za stanovených okolností také účast v městské samosprávě. Z dnešního pohledu však šlo o poměrně omezené výsady.⁴⁵

Marie Michlová
(dokončení přístě)

39 David San Narciso, "Lances de honor, duelos por la nación: Masculinidad, política y diplomacia en la España posrevolucionaria (1853)," in *La cultura de la espada: De honor, duelos y otros lances*, ed. Raquel Sánchez and José Antonio Guillén Berrendero (Madrid: Dykinson, 2019), 213–44, esp. 214–16, <https://doi.org/10.2307/j.ctvk3gn30.11>; Jorge Pedro Sousa, "O jornalismo político português em oitocentos: notas biográficas e jornalísticas sobre António Rodrigues Sampaio," in *Notícias em Portugal: Estudos sobre a imprensa informativa (séculos XVI–XX)*, ed. Jorge Pedro Sousa (Lisbon: ICNOVA, 2018), 103–39, esp. 113, 115.

40 *Ottův slovník naučný*, s.v. "Čechy: Dějepis politický, věk nový," část o roce 1848, Wikisource, https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/%C4%8Cechy/D%C4%9Bjepis_politick%C3%BD%2C_v%C4%9Bk_nov%C3%BD; Josef Matthias Graf von Thun, "Vortrag über die Tendenzen der böhmischen Landstände," May 14, 1845, in Vincenz Falk, *Ständische Verhandlungen in Oesterreich*, vol. 1, *Der böhmische Landtag 1847* (Hamburg, 1848), Beilage Nr. 1, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky.

41 Ádám Deák, "Gróf Pálffy József és a szabadság városok ügye az 1843/44. évi országgyűlésen," in *Móra Akadémia: Szakkollégiumi tanulmánykötet 4* (2017): 187–205; József Pap, "Municipal Representation, Municipal Representatives in the Age of Dualism," *Kelet-Közép-Európai Történelmi Tanulmányok* 1, no. 1 (2023): 57–58, <https://doi.org/10.46438/ECEHS.2023.1.57>.

42 *Regulamentul Organic* (?ara Românească), 2nd ed. (Bucharest: Z. Carcaleki, 1847), chap. I, arts. 2, 5, 43; chap. II, art. 45.

43 Frederick William III and Karl August von Hardenberg, "Edict on Instituting a Popular Representative Body," May 22, 1815, German History in Documents and Images, <https://germanhistorydocs.org/en/the-holy-roman-empire-1648-1815/edict-on-instituting-a-popular-representative-body-issued-by-frederick-william-iii-and-st-ate-chancellor-hardenberg-may-22-1815>.

44 Sveriges Riksdag, "From Things and Assemblies to the Riksdag of Today," sections "The Estates" and "Introduction of the Bicameral Riksdag," <https://www.riksdagen.se/en/how-the-riksdag-works/the-history-of-the-riksdag/from-things-and-assemblies-to-the-riksdag-of-today/>.

45 *Свод законов Российской империи*, vol. 9 (St. Petersburg, 1832), book 1, arts. 1–4; Президентская библиотека имени Б. Н. Ельцина, "Императором Николаем I подписан Манифест 'Об установлении нового сословия под названием Почётных граждан,'" April 10/22, 1832, <https://www.priib.ru/node/619186>.

Časem s vědou - září

o velkých činech vědy, techniky a medicíny

Vrcholná doba bronzová patřila ve východním Středomoří k obdobím, která lze nazvat *zlatým věkem*. V době před cca 3300 lety tam vládly dvě mocné říše – Mykénská (řekněme dnešní Řecko) a Chetitská (včetně Turecka). Obchody, řemesla i zemědělství kvetly, stavěly se honosné stavby zdobené uměleckými díly. Později odkryté hroby obsahovaly ostatky urostlých, dobře živěných i vyvinutých lidí, mnohem vyspělejších, než žili předtím i potom.

A potom těsně před rokem 1200 př. n. l. přišel pád. Obě království s centralizovanou vládou a hierarchickým uspořádáním zanikla a vystřídali je izolovaní pastevcí, kteří zapomněli všechno z minulosti, dokonce i písmo... Jen jedno přetrvalo – pověsti o starých dobrých časech a velké válce, která je ukončila. Kočovní pěvci je šířili a předávali z generace na generaci, přičemž každý z nich k zachovávané kostě příběhu tu něco přidal, onde vypustil, to podle svých osobních preferencí i podle požadavků publika. Vlastně tak fungovala jakási kulturní obdoba přírodní evoluce – většina „mutací“ zanikla, ale některé se ujaly, aby se dočkaly dalších vylepšení pro co nejmocnější posluchačský úspěch. Času na takovéto třibení bylo věru dost, analfabetické období trvalo skoro pět staletí, nějakých dvacet generací.

Ke konci tohoto období temna se mezi pěvci vyskytl jeden zcela mimořádný (i když Homérova skutečná existence je nejistá), jehož verze svojí uměleckou silou i atraktivitou příběhu všechny ostatní převálcovala. Vznikly eposy *Ilíias* a *Odysseia*. Musely opravdu táhnout, vždyť přednes básně takového rozsahu v tempu dvě hodiny dopoledne a dvě odpoledne zabral dva týdny! Naštěstí někdy kolem roku -700 se opět začalo používat písmo, takže obě veledíla mohla být zapsána. Nejstarší oficializovaný záznam vytvořený sjednocením a redakcí předchozích podob pochází z poloviny 6. století př. n. l. z Athén. Jeho o cca 400 let mladší verze z Alexandrie se pak stala podkladem dnešních vydání (i překladů, do češtiny poprvé 1842 a 1848) a tím pádem jedním z pilířů evropské vzdělanosti a kultury. Lze říci, že právě díky nim lidé přestali jen poslouchat a poprvé začali i číst.

Jen jedna věc dlouho vadila: Nikdo nevěděl, kolik je v nich pravdy a kolik fikce. Tehdejší Mykénci i Kréťané samozřejmě svoje písmo měli, říkalo se jim „lineární písmo B“ a „lineární písmo A“. Obě se zachovala na hliněných tabulkách, ale nikdo jim nerozuměl.

První silnou indicií, že na eposech může být něco pravdy, byl nález pozůstatků velkého města nesoucího stopy násilného zničení. Leželo na severozápadě nynějšího Turecka a podle popisu krajiny v *Ilíadě* ho v roce 1873 objevil umanutý německý archeolog amatér Heinrich Schliemann, který je (ukázalo se, že víceméně správně) prohlásil za zbytky Homérovy Tróje.

Průlom přišel 1. července 1952, kdy britský génius Michael Ventris, povoláním architekt, v BBC oznámil, že rozluštil lineární písmo B a že se jedná o archaickou formu starořečtiny. To se *Ilíady* a *Odyssey* netýkalo přímo, nicméně z přečtených textů vy-

plývalo, že Mykéňané vyzívali stejné bohy (například Odysseova úhlavního nepřítele Poseidóna nebo jeho hlavní patronku Pallas Athénu), používali stejných místních jmen (Knóssos, Kréta) či názvů válečných vozů, zbraní, užitečných předmětů. Od tohoto spojení mýtického světa s historickou realitou se oba eposy berou nejen jako zdroj zábavy a ponaučení, ale i jako pramen reálií té doby z oblastí zemědělství, zeměpisu a navigace, metalurgie a dalších technologií včetně stavby lodí. Bájeslovec Homér se stal i prvním orálním historikem.

Žel, lineární písmo A už Ventris rozluštit nestačil, jakkoli se o to pokoušel. **6. září 1956** se pozdě v noci zabil v autě, když ve vysoké rychlosti narazil do zaparkovaného nákladáku. Bylo mu čtyřiatřicet let. Jelikož v té době trpěl psychickými problémy, není vyloučena sebevražda.

Literární *Odyssea* patřila zamlada k mým oblíbeným knihám. Jevila se mi tajemná, členitá a mnohovrstevnatá, plná míst, která přímo volají po zamyšlení (například epizoda se Sirenami – život je plný svodů, často riskantních, jak se imunizovat tak, aby je člověk mohl zažít a nedoplatit na to?).

Christopher Nolan uchopil *Odysseu* po svém. Mnohé vynechal, něco přidal (Homérův Odysseus výčitkami svědomí za vyvraždění Tróje rozhodně netrpěl). Jenže: Smyslová záplava dusí hlubší vnitřní prožívání a modernizace zase likviduje historickou pravdu i ducha předlohy, zde především všudypřítomnost bohů, kteří výhradně rozhodovali o Odysseově osudu. Vrotošiví Olympané se někdy dají poznat, jindy ne, někdy mluví srozumitelně, jindy v hádankách; nutno si je nakloňovat četnými dary a oběťmi. Skrze ně a jejich vykladače se smrtelník dozvídá i o tom, kdy a jak zemře – a mnohdy se ani nepokouší svůj úděl zvrátit. Taková míra fatalismu je v dnešní době nepříjemná, tehdy ale byla běžnou součástí života. Přitom právě střetávání úsilí smrtelníků a vůle bohů (náhody?, osudu?) mi přijde fascinující (a tím víc vyniká Odysseova vytrvalost.)

Tady naše stručná *odyssea Odyssey* končí, prozatím. Jak asi bude pokračovat? Jelikož tu původní rozsáhlou literární verzi nikdo v roztěkaném dnešku neučte (klasičtí filologové a hlubinní psychologové prominou), můžeme být rádi, že přežije alespoň Nolanova bezbožná aktualizovaná parafráze. Což je přece jen lepší, než že i ta podlehne zubu času a – nebude nic.

František Houdek

Odposlechnuto

„Pepičku, co děláš, když je maminka v práci? Hraješ si s vláčkem, nebo se slečnou na hlídání?“

„Záleží na tom, co si vybere tatínek.“

ZIDANE

Víte, jaký je rozdíl mezi hledáním nové holky a parkovacího místa? Žádný. Ty nejlepší jsou už zabrané, zbytek je buď placený, nebo pro invalidy.

KOSOSTVORCEK

Staří Řekové vynalezli sex pro potěšení. Římané k němu přizvali i ženy.

THEMAKARESH

Kolapsy a vzkříšení

Třeštění letitého popularizátora 164

Zánik mykénské kultury, evropské perly své doby, ukončil po roce 1200 př. n. l. dobu bronzovou a uvolnil místo pro nástup řecké antiky. Ten ovšem nenastal hned...

Pokud je známo, kolaps dosud vzkvétajících Mykén měl více příčin, hřebíčkem do rakve pak mohla být ona mýtická Trojská válka, která trvala deset let, a účastnilo se jí přes 100 000 útočících Řeků, kteří se přes Egejské moře přepravili na nejméně 1500 lodích. I kdyby Homér přeháněl, šílenství takového rozsahu muselo celou oblast zcela paralyzovat. Toho využili divocí dobyvatelé, kteří plenili pobřeží a přerušili námořní dodávky mědi a cínu pro výrobu bronzu. Do toho vstoupila zemětřesení a výbuchy sopek. Dlouhotrvající sucha „urodila“ hladomory, sociální nepokoje, masovou migraci.

Pád byl vskutku propastný: Zanikla veškerá hierarchie, organizace, výroba, dálkový obchod (Mykény na dovozu závisely), lidé zapomněli stavět, vyrábět, dokonce i psát. Populace Řecka klesla na zlomek původní hodnoty. Větší města zpustla, přeživší se rozptýlili do soběstačných, leč izolovaných pasteveckých komunit, což bránilo kulturní či ekonomické spolupráci.

Nedostatek surovin k výrobě bronzu časem donutil lidi naučit se zpracovávat lokální ložiska železa. Zvládnutí metalurgie železa a vývoj nových technologií takřka od nuly však trval generace.

Teprve během 8. století př. n. l. nastal demografický růst. Opět se objevilo písmo. Začaly vznikat samostatné městské státy (*polis*) odolnější proti kolapsům. Z popela povstávalo antické Řecko, jehož filosofii, literaturu i architekturu obdivujeme dodnes.

Mykény samozřejmě nebyly prvními ani posledními „padlými“ v dějinách. Při pohledu na různé starověké civilizace lze – vedle specifických (například evropské nemoci na americkém kontinentu) – vystopovat i společné příčiny jejich zániku: Velikost říše ztěžovala dopravu, dorozumívání, obranu území. Potřebná armáda i správní administrativa hltaly spoustu peněz, což vedlo k daňovému přetížení obyvatelstva a nevraživosti vůči státu. Sucha, vyčerpání půdy a odlesňování (které způsobovalo další sucha) přinesly neúrodu a hladomory.

Kolaps říše západořímské vyvrcholil 4. září 476, kdy germánský vojevůdce Odoaker (předtím žoldněř v římských službách) svrhl posledního císaře.

Kromě výše uvedených společných příčin pádu stojí za zmínku některé specifické: Antický Řím byl jednou z mála skutečně „otrokářských společností“ v dějinách. Otroci, zpravidla zajatci z dobyvačných válek, tvořili na území dnešní Itálie třetinu obyvatelstva; bez nich by se život zastavil. Jenže pracovali bez zájmu, což vedlo k technické stagnaci a nízké produktivitě. Stejně tak armádu tvořili cizinci, hlavně Germáni, ti však sloužili svým velitelům, nikoli státu. Odchod venkovanů do měst postupně paralyzoval zemědělství. Křesťanství změnilo tradiční hodnotový systém.

I po pádu římského impéria nastalo období temna. Vznikla řada barbarských panství, která spolu bojovala. Zánik obcho-

du vyvolal návrat k naturální směně, což zase vedlo k útěku zpátky na venkov. Rozvrat hygienických standardů (lázně, akvadukty) nahrával epidemiím. A především ztráta vědění vedla k rozsáhlé negramotnosti (číst a psát neuměla ani většina tehdejších králů). Vzdělanost přetrvávala jen v některých klášteřích. Do vnějšího světa se začala pomalu vracet po roce 800, kdy se Karel I. Veliký stal první římským císařem po pádu Říma.

Zánik civilizace (či v menším měřítku zánik kultury) není při obecnějším pohledu nic mimořádného, naopak bývá zákonitou etapou vývoje. Je příkladem známé hegelovské *změny kvantity v kvalitu*, až na to, že nová kvalita je z lidského pohledu k horšímu (a naopak z pohledu jiných živáčků či celé přírody k lepšímu).

Kolapsy taky mohou mít různou intenzitu i průběh od kasádky mělkých dílčích až k jednomu hlubokému komplexnímu (něco jako řada malých zemětřesení versus jedno velké).

Nyní k přítomnosti. Proč spějeme ke Kolapsu (či sérii kolapsů)? V předchozím textu jistě najdeme řadu paralel k dnešku, ale za sebe vidím dva hlavní důvody, které stojí za všemi dalšími riziky (včetně okupace dobyvateli nebo zaplavení uprchlíky): *Stoupající složitost* brání účelné správě věcí. V praxi to mimo jiné znamená, že v krajním případě se veškeré prostředky spotřebují jen na provoz a údržbu systému.

Stoupající nároky už planeta není s to šetrným způsobem naplnit, tím spíš, že lidí neustále přibývá. Dům se zahradou a bazénem, exotické dovolené a obří SUV přece nemůže mít každý, jak nám podsouvají reklamy!

Hlubokému, globálnímu kolapsu bychom se měli vyhnout stůj co stůj. Vybabrat se z něj by totiž nebylo tak snadné jako v případech našich předků – jednak kvůli vyčerpané a devastované krajině, jednak lidé odvykli útrapám i fyzické práci, jakož i zapomněli řemesla a ruční práce (nás ještě na základce učili štipovat ponožky na hřebíku).

Dílčím, proto snesitelnějším kolapsům (nazvěme je eufemicky *ozdravné procesy*) se ale vyhýbat nemůžeme a nesmíme. Bez nich totiž Kolaps přijde betonově.

Postupné *zúčelňování* a *zúsporňování* (že by i *zušlechťování*?) naší existence ale nelze dělat bez spoluúčasti lidí, bez jejich vnitřní proměny. Jinými slovy, to, co by jednou museli dělat z nutnosti a naráz, budou dělat z vlastní vůle a po krocích. Sisyfova práce. Tantalova muka. Připoutaný Prométheus. A to kvůli něčemu, co teprve má (kdovídky) přijít. Po pravdě, nějak si tu proměnu nedovedu představit.

František Houdek

Odposlechnuto

Pracuju tak, jak mě platěj.

Málo a jednou měsíčně.

ZIDANE

Už vím, proč mi nadřizeny vyká.

Zastírá tím skutečnost, že tu práci musím zvládnout sám.

ERGOSUM

Peter Sloterdijk: Pravidla pro lidský park

Odpověď na Heideggerův dopis o humanismu

Konec prázdnin se valem blíží, a je tedy nejvyšší čas zapsat si do čtenářského deníčku prázdninové čtení, než to úplně zapomenou.

Vloni jsem vyzkoušel se synkem vandr po Čechách a k vlastnímu překvapení se mi to líbilo a zanechal ve mně silné hezké vzpomínky. Ani synek nebyl proti, a tak jsme vandr zařadili i do plánu letošních prázdnin. Jako ideální formát pro nás se opět ukázalo pětidenní putování, které jsme operativně zkrátili na čtyři dny. Poslední den jsme šli z Jičína do Nové Paky. Celý den jsem šel sám, protože synek jde o hodně rychleji. Přemýšlel jsem, jak využít celodenní soustředěnou samotu při chůzi českou krajinou a nakonec mi sedlo poslouchání přednášky *Pravidla pro lidský park* od německého myslitele p. Sloterdijka.

Na *Pravidla pro lidský park* jsem v posledních letech narázel opakovaně v podobě ohlasů. Zjistil jsem, že text přednášky je volně dostupný. Jednou jsem ho poslouchal už vloni, ale napoprvé jsem vůbec nepochopil smysl textu, hlavně z důvodu, že jsem při tom buď ztratil pozornost, nebo rychle usnul.

Chůze Jičínskem se ukázala dokonale pomůckou pro druhý pokus. Kráčel jsem přes náměstí v Železnici, kde Mistr Hus z pomníku vyzývavě hledí na protilehlou Pannu Marii na sloupu, poslouchal jsem u toho přednášku o podstatě lidství a bylo to krásné.

Pokud by tento záznam náhodou někdo četl, je třeba varovat více než kdy jindy, že je prakticky jisté, že co sem napíšu, bude zkreslené či přímo chybné. Nejsem filosoficky vzdělán, nečetl jsem nic z textů, o něž se autor opírá, a neznám kontext, v němž se pohybuje.

Přednáška z roku 1999 začíná romantickou metaforou, že knihy jsou tlusté dopisy přátelům. Autoři posílají tyto dopisy do moře času, aby po letech a staletích dorazily k adresátům, kteří je pochopí.

Pak přechází ke kontroverznější funkci knih, přičemž se opírá o Platónův dialog *Státník*. Nejpозději od tohoto Platónova textu lze knihy chápat i jako manuály pro skutečné vládce a pastýře lidských stád, kterými se toto umění přenášelo na další generace. Už od antiky pracovali vládci vůči svěřeným poddaným v principu se dvěma typy podnětů: jednak lidi krotí, jednak rozněčují jejich divokost oslabováním zábran. Řízení státu vyžaduje cílenou selekci a šlechtění příslušného lidského materiálu.

Jestli se nepletu, pan Sloterdijk nabízí dokonce definici člověka jakožto bytosti, jejíž příznačnou vlastností je právě život v uspořádání, kde pastýři šlechtí a krotí jim svěřené stáde.

Původně pomocí knih přes propasti času komunikovaly jen elity; nástupem novověké všeobecné gramotnosti byly vytvořeny moderní národní státy, které ve své vrcholné podobě byly v podstatě čtenářskými kluby lidí, kterým povinná školní docházka vstřípila shodný národní literární kánon, potažmo pravidla pro soužití příslušného stáda.

Nástup audiovizuálních a digitálních médií ukončil význam knihy. Pan Sloterdijk klade otázku, jestli nová média jsou schopna krotit lidskou podstatu tradičním způsobem. Má

o tom pochyby: moderní kultura odmítá představu pastýřů. Autor spíše očekává, že v anarchii budou podněcovány divoké pudy, tak jako kdysi v římských amfiteátrech.

Noví pastýři navíc dostávají do rukou nástroje zcela nové kvality v podobě genetických a transhumánních technologií. Jaký je jejich kodex, jaká odpovědnost? Závěrečná *call to action* pana Sloterdijka je, že moderní svět potřebuje stanovit pravidla pro pastýřskou činnost v nových technologických podmínkách.

Příznačným rysem technického a antropotechnického věku je skutečnost, že se člověk stále více dostává na aktivní neboli subjektivní stranu selekce – a to i bez toho, že by o roli selektora záměrně usiloval. Navíc existuje jakási nevolnost z moci volby a brzy bude projevem touhy po nevinnosti, pokud se lidé explicitně vzeprou vykonávat onu selekční moc, kterou fakticky získali. Jakmile se však v určité oblasti pozitivně rozvinou mocnosti vědění, působí lidé žalostně, pokud – stejně jako v dobách své dřívější neschopnosti – chtějí nechat na svém místě jednat vyšší moc, ať už Boha, náhodu, nebo ty druhé. Jelikož prostě odmítání či alibistické odstoupení obvykle ztroskotává na vlastní sterilitě, bude v budoucnu pravděpodobně záviset na tom, abychom tuto hru aktivně přijali a formulovali kodex antropotechnik. Takový kodex by zpětně proměnil i význam klasického humanismu – neboť by skrze něj bylo vyjeveno a zapsáno, že humanitas nezahrnuje pouze přátelství člověka s člověkem; obsahuje vždy – a se stoupající zjevností – také to, že člověk představuje pro člověka vyšší moc. (překlad můj, a tedy nutně nepřesný a kostrbatý)

Autor si je přitom plně vědom, že práci na takových pravidlech brání naše tabu ohledně eugeniky a posvátné hodnoty lidské rovnosti.

Pracovníci na úkolu formulace nových antropotechnických kodexů budou konfrontováni se všemi riziky toho, že se vydají na území nebezpečných myšlenek; jejich úkolem proto musí být mj. i znovunalezení důstojnosti pro pasivní masy. Tady jsem si jen říkal, že příslušnost ke stádcí s dobrým pastýřem pro mnoho lidí není ničím ponižujícím a třeba v liturgii dr. Farského je zpěvem chválena každou neděli po celé naší zemi.

Přednáška se mi napodruhé už hodně líbila. Narušení novodobých tabu podle všeho vyvolalo ve filosofických kruzích značnou kontroverzi, a pan Sloterdijk dostal řádně za uši.

Mohu přednášku doporučit? Jistě – nelze než uzavřít s kláskem okřídleným „i skladník ve šroubárně...“.

Jára Mikovec

První věta přednášky: Jak jednou poznamenal básník Jean Paul, knihy jsou tlustější dopisy přátelům.

Poslení věta: Těm několika málo, kdo se ještě rozhlíží ve archivech, se neodbytně vnucuje náhled, že náš život je jen zmatenou odpovědí na otázky, o nichž jsme zapomněli, kde vlastně byly položeny.

Goodreads: 75 % (ze 412 hodnocení)

Hypotetické prostory ticha uprostřed vřavy

Úvaha nad filmy *Megalopolis* (2024) a *Bouřlivé výšiny* (2026)

Svého času se do kin dostaly současně filmy *Oppenheimer* a *Barbie*, což z jejich současného zhlédnutí učinilo takový zvláštní kulturní fenomén. Já se nedávno konečně odhodlal pustit si *Megalopolis* – odhodlání nesouviselo ani tak s filmem, jako spíš s nutností objednat disk z Polska a zvláštností zážitku jen s anglickými titulky pro neslyšící. Ale druhý den po něm jsem viděl *Bouřlivé výšiny*, a i když šlo o synchronicitu čistě osobní, protože vznik filmů dělí dva roky, oba filmy spojuje nejen to, že se mi nadmíru líbily, ale i to, že jsou obtížně interpretovatelné, takže nad oběma má smysl se zamyslet. Navzdory všemožným rozdílnostem (liší se inspirací, žánrem, generací režiséra, důvody pro vznik, vyzněním atd.) se mi zdá, že mají na velmi abstraktní úrovni cosi společného ve své neobvyklosti. Pijde mi, že filmy, které mě dokázaly skutečně oslovit, se přestaly do kin uvádět zhruba někdy kolem roku 2005 – od té doby jsou to jen ojedinělé a něčím specifické výjimky. A najednou se objeví dva takové filmy, které jen málo odkazují na předchozí filmovou tradici, krátce po sobě. Takže snad má i smysl zamyslet se nad nimi dohromady, protože by mě zajímalo, zda to může poukazovat na možnou budoucí cestu filmu z jeho současné umělecké krize.

Megalopolis

Pochopit většinový názor, který říká, že *Megalopolis* je špatný film, je snadné. Stačí se chvíli dívat, a člověka hned napadne několik důvodů, proč nefunguje. Nebude je zkoušet vypočítávat, protože na tom filmu nefunguje vlastně nic: vybrat si „rozhodující“ důvod je spíš otázka osobního vkusu, záleží spíše na tom, co člověk na filmu oceňuje, takže nejsilněji vnímá, že to nedostal. Proto se výtky na adresu filmu překvapivě málo opakují. Ať už od filmu očekáváte cokoli, *Megalopolis* vám to s neochvějnou spravedlností poskytne v podobě, která bude polovičatá a neuspokojivá. Zajímavé je, že i výraznou menšinu lidí, kteří film chválí, uvádí do rozpaků, takže často mluví spíš o věcech *okolo* filmu. Hezkým příkladem je Petr Svoreň jr. a jeho představení filmu v *Interkomu* 11-12/2024 – autor článku se domnívá, že jde o mimořádný film, ale vysvětlení, proč mu film přijde inspirativní, se dozvídáme jen v kusých náznacích. Rád bych proto nabídl svůj výklad filmu: sice subjektivní, ale přeci jen souvislejší a podrobnější artikulovaný.

Připomenu, že jde o film z blízké budoucnosti, který se odehrává v alternativním New Yorku, který je povrchně stylizovaný do podoby starověkého Říma. Hlavním hrdinou je architekt (a nositel Nobelovy ceny za vynález převratného stavebního materiálu), který se snaží část města přestavět do nápadně utopické podoby. Potýká se přitom namátkou s: bankéři, politickými odpůrci, rodinou, proletariátem, drogami a alkoholem, dekadencí, traumatem ze smrti manželky, populistickými gangstery, zhrzenou milenkou, schopností zastavovat čas, novinaři, novou láskou, atentátem, havarujícím sovětským satelitem, pochybnostmi, spasitelským komplexem a osobním řidi-

čem se sklony deklamovat. Určitě jsem na řadu dalších prvků zapomněl, ale představu snad máte. Mohlo by vás napadnout, že z takto podivné směsice by se dal vytvořit nějaký roztomile výstřední film, nicméně prakticky všichni se shodují, že Francis Ford Coppola ve svých téměř osmdesáti letech natočil prostě jen nesouvislý blábol.

Což vlastně stojí za pozornost: může se samozřejmě stát, že zasloužilý režisér natočí špatný film, ale na *Megalopolis* je neobvyklé, jak konzistentně je *napůl* špatný. Snad ke každé z oprávněných výtek lze dodat: kdyby se tomuto aspektu věnoval víc, mohl by to vlastně být výborný film. Myslím, že tím, co diváky irituje, ve skutečnosti není, že jde o špatný film, na tom by vlastně nebylo nic tak zajímavého, dokonce ani u kdysi špičkového režiséra. Skutečně rozčilující je ale poznání, jak velké je v tom filmu množství podnětných nápadů a výborně natočených scén – a jak dokonale promarní všechny svůj potenciál. Je v něm námětů na tučet dobrých filmů, ale sám není ničím určitým, takže všim, čím je, je nedostatečné. Uvážíme-li však, jak organizačně složité je natočit velkofilm (a *Megalopolis* svým měřítkem rozhodně velkofilm je), přijde mi skoro nemožné, aby se režisérovi podařilo stvořit dílo v každém aspektu *stejně* špatné jen náhodou, vlastní neumělostí. Jak už jsem zmiňoval, kritici se vzácně shodují na hodnocení, ale neobvykle rozcházejí na jeho zdůvodnění. Nabízí se proto otázka: Nevnímáme ten film špatně? Nesnažil se Francis Ford Coppola natočit jiný film, než jaký přirozeně očekáváme?

Mám za to, že *Megalopolis* nedodržuje dva principy. Jeden je platný všeobecně: Film si musí vybrat, o čem bude, a toto omezené téma nějak rozvinout. Snaží-li se být o všem, nebude mít na nic dostatek prostoru, takže jednak bude muset poselství, které bychom měli prožít, jen nevěrohodně deklamovat, a pak bude muset ještě navíc mezi tématy nahodile přeskakovat. To vysvětluje zvláštní paradox, že zatímco zpočátku se *Megalopolis* zdá příliš šilená, množstvím obrazů a témat nepřehledná tak, že je nesrozumitelná, nakonec je divák zklamaný tím, že je příliš srozumitelná, je založená na tom, že to, co se zdá být na filmu důležité, se neukáže, ale řekne, což je banální. Druhý princip je časově podmíněný: dneska od filmů očekáváme, že režisér půjde divákovi naproti, celým filmem nás provede a fakticky bude kalkuloval, co, kde a jak máme prožít a cítit. Dnešní filmy proto bývají velmi názorné, nevyžadují od diváka žádné zapojení. Je to hezky vidět na tom, jak většina lidí už vůbec není schopna s potěšením sledovat filmy nebo seriály s opravdu zastaralými triky, a to nezávisle na jejich ostatních kvalitách, protože jejich fantazie už nedokáže změnit (odfiltrovat nebo doplnit), co bezprostředně vidí. U *Megalopolis* očekávání, že obraz pomůže pochopit, co máme cítit, selhává, čím více se divák snaží na obrazy spolehnout, tím více ho zrajují, protože nikdy nedospějí k žádné katarzi.

K tomu, proč se autor rozhodl oba principy opustit, i když tím riskoval nepochopení, kterého jsme byli svědky, mám jen

svůj dohad. Jak člověk stárne, už ho nebaví neustále všechno každému vysvětlovat od začátku – protože se pak nikdy nedostane k ničemu skutečně důležitému. A já si myslím, že se režisér Coppola prostě rozhodl, že když jednou v životě točí za vlastní peníze a nemusí brát ohled na producenta (tedy ani rozpočtem předpokládané diváky), tak jednoduše natočí film pro diváka, kterého by mohl považovat za sobě rovného. Proto *Megalopolis* neposkytuje žádná vodítka, natož aby nás spořádáně prováděla „dějem“. Nakolik tomu rozumím, je metoda filmu *asociativní*. Asociace mají vlastní rytmus, proto je skladba filmu tak nevyrovnaná. Asociace nectí dobrý vkus. Asociace se nesnaží rozvést potenciál neotřelého nápadu a zastříti doplňkový banální obraz. Asociace se zapomínají a bloudí. Asociace nevede k pointě – jen k vyčerpání původního impulsu. Většině lidí se film zdá příliš dlouhý, ale já bych si klidně koupil edici, kde je promítán poloviční rychlostí, abych si podobný „sen“ ve vší jeho bohatosti lépe užil.

Asociace není alegorie, aby ji šlo vyložit a pochopit. Ale režisér ani vysvětlovat nechce, já si tak alespoň vykládám zvláštní motiv „času“, který se zbytkem filmu nijak nesouvisí, i když ho celý prostupuje. Fantastický prvek zastavování času je zcela svévolný, není ospravedlněn žádnou svojí funkcí, jen okouzluje svojí dynamikou. To připomíná poetiku karnevalu a zvláštní karnevalementem ustavovanou svobodu (kterou třeba Kundera identifikuje v Rabelaisově knize *Gargantua a Pantagruel* jako chvíli, kdy vzniká evropský román). Ale dneska je všechno přetíženo významem, předpokládáme, že všechno něco znamená, a zkoumáme, zda to znamená to, co považujeme za správné. Pijde mi, že Coppolu v *Megalopolis* zajímají úplné jiné věci, podle mě se třeba ptá: Dokážeme myšlenkou, byť myšlenkou zosobněnou ve filmu, změnit svět? Protože on sám sice natočil několik filmů, které podle všeho dokázaly oslovit generace diváků, ale když se ohlédne zpět – k čemu to vlastně bylo dobré? Mělo to význam, změnilo to něco?

Proto se ve filmu objevuje motiv přestavby města. Sám o sobě je zcela absurdní. Pomineme-li skutečnost, že nová čtvrť, kterou v několika krátkých záběrech vidíme, by pojala jen hrstku těch, kteří na její ploše žili předtím, takže na většínu obyvatel by prostě nezbylo místo, stejně by ani pro šťastné vyvolené nefungovala. Architektura založená na „organických“ principech je praktická, je-li člověk rostlina, ale nepoužitelná, je-li člověkem. Protože je to však myšlenka, která se v různých podobách přesto neustále vrací, zřejmě vyjadřuje nějakou skutečnou touhu: touhu po spojení s přirozeností, o které si člověk představuje, že z ní vyšel. Je to myšlenka neuskutečnitelná, neboť člověk je člověkem právě tím, že utváří (v širokém slova smyslu) „kulturu“ a je jí sám utvářen. Ale za kulturu je sám zodpovědný, ta nemá na rozdíl od přirozenosti žádný svůj řád, takže se nad člověkem neustále vznáší podezření, že svoji kulturu utváří chybně. Asociace, které nám na toto téma autor nabízí, jsou proto současně oprávněné, neboť vyjadřují část z toho, po čem toužíme, i neoprávněné, protože jsou vnitřně sporné. Nakonec

hlavní hrdina o své vizi sám říká: „Utopie nemají nabízet řešení. Mají klást otázky.“

Mé dvě oblíbené „asociace“ jsou příkladem toho, co by se při běžném vnímání automaticky stalo výhradou ke kvalitě filmu. V jednu chvíli přijde za starostou jeho dcera a vidí, že sedí za šikmo postaveným stolem, který se potápí do hromady píska. To může mít různé symbolické významy: plynoucí čas, upadající impérium, snaha udržet si postavení, předstírání normality a podobně. Mně na tom však imponuje, že jde o vnější zobrazení vnitřního stavu. Dcera tak ve chvíli, kdy prožívá silné emoce, otce *vidí* – a musí se na chvíli zarazit a uklidnit, aby byla schopna tenhle prožitek překonat a vidět opět holou skutečnost. Vzpomínám si, že jsem kdysi viděl podobný způsob zobrazení použitý ve filmu *Nebezpečná síť* (*Hackers*) s mladou Angelinou Jolie a od té doby toužím, aby tak někdo natočil celý film. A tady najednou režisér ukáže, že tomu principu rozumí, že by tak klidně film koncipovat mohl, ale pouze ho několikrát nahodile použije a pak bez zájmu opustí.

Zmínil jsem také, že inspirace starým Římem je povrchní. Není to ale vždycky pravda. Scéna, kdy se starostovi zdá, že někdo z oblohy ukradl měsíc, což symbolicky reflektuje ztrátu jeho dcery, kterou okouzlí hlavní hrdina, zároveň odkazuje na dneska už málo známou římskou pověrčivost. A režisér ukazuje, že obnovení podobného archaického prožitku může mít svůj smysl – přinejmenším v tom, že je to základ pro rozvinutí silného a neobvyklého obrazu. Podobně nesmyslně dlouhá (a poněkud šílená) scéna s dražbou vestálčina panenství čerpá z překvapivě hlubokých kořenů. Instituce vestálek byla jedna z mála skutečností, kterou se Římané nikdy neodvážili zpochybnit. Úpadek New Yorku je tak ukázán v paralele, která je nenápadná, ale skrývá za sebou potenciálně celý komplex posunů a událostí, které je možné si ve fantazii domýšlet. Žádný z těchto motivů však nemá ve filmu přímou návaznost, jsou to jen střípky kaleidoskopu, který je v neustálém pohybu.

Nejde však o tyto konkrétní scény, jejich důležitost a výklad. To jsem se jen snažil ukázat, jak lze v Coppolových asociacích pokračovat a jak lze dotvářet. Jestliže při plynutí asociací nejde o žádnou určitou scénu, kterou uvidíme a zažijeme, co je impulzem, který asociace vyvolal? Co je téma, okolo kterého krouží? Zdá se, že Coppolovi nejde o nic menšího než o osud světa. Ne v planetárním měřítku, spíše ho trápí rozklad konkrétní společnosti jako místa pro *život* jednotlivce (proto nejspíš ty paralely Spojené státy – starý Řím). Vede ho touha

něco udělat, ale i poznání, že člověk může udělat jen málo, i kdyby měl o mnoho větší moc (jak opakovaně zjišťuje jeho hrdina). Film se nenápadně zastává „starých“ věcí, které by neměly být opuštěny, ale transformovány. Navzdory vši své výstřednosti je to vlastně hluboce konzervativní film, protože pro konzervativní postoj je typické, že chce integrovat nevyhnutelné změny lidské společnosti, ale přitom zachovat její sociální soudržnost. Při zběžném pohledu se však zdá, že právě v tomto „abstraktním“ rozměru film uspěje nejméně, protože se snaží vyjádřit „myšlenky“ – a ty jsou ve filmu často jen deklamované, a tedy nepřesvědčivé.

Po mém soudu jsou však „myšlenky“ stále jen výrazový prostředek. To, co se film snaží předat, jsou „strukтуры“. To je také důvod, proč se tolik lidí, které film osloví, chytí do pastí: *Megalopolis* nejde vysvětlit, protože vysvětlení vždycky představuje redukci. Jenže film už je redukován sám od sebe, to za nás udělal autor. Tento film je zvláštní tím, že vyžaduje od diváka vlastní vklad – je potřeba ho obohatit, aby dal smysl. Možná se líbí těm, kteří to při sledování podvědomě dělají, ale není snadné si to uvědomit, když má člověk o filmu vyprávět. Ve filmu je uloženo pouze polovina „informace“, proto sám nedává smysl. To, co se film snaží říci, v něm ve skutečnosti není – a nemůže být; kritici mají pravdu, že se autor snaží o příliš mnoho. Film je tak dlouhý ne proto, že se nám snaží něco složitě předat, ale proto, že všim tím chaosem, který sledujeme, se snaží vytyčit místo, kam si sami máme to podstatné doplnit.

Nevím, zda *Megalopolis* dojde zpětně pochopení a uznání, spíš bych čekal, že nikoli, na to je to film na jednu stranu příliš náročný a odtažitý, ale na druhou stranu málo „artový“. Nicméně podle mne se mu povedlo něco úžasného: ukázal nový způsob, jak je možné vypravovat. A je přitom vlastně velmi současný v tom, že se oprostil od klasické filmové formy, kterou vymyslel v 60. letech George Lucas a která zobrazovala fantastické jako reálné. To je metoda, kterou už mladší tvůrci neovládají, nevěří už v realitu svých filmů, takže obvykle působí málo uvěřitelně, pro nás starší tedy nedospěle, ne-li přímo „trapně“. Ale Coppola, který klasicky vystavěný film natočit umí, dokázal „na stará kolena“ nabídnout něco nového místo této zanikající formy, což mi přijde naprosto fascinující. I když jeho film vypadá nesrozumitelně, usilovně se snaží právě o „komunikaci“ se světem, který se změnil, takže je škoda, že se mu dostalo tak malého pochopení.

Film totiž trpí nejenom tím, že jeho struktura je velmi nezřejmá, to už – můžeme-li soudit podle toho, jaké filmy se točí – dnes divák stejně většinou nevnímá (nebo vývoj a výstavbu chápe jen v banálních podobách). Současné filmy jsou založeny na působivosti jednotlivých scén, aniž by tyto „výjevy“ byly navzájem konzistentní nebo dokonce vytvářely v rámci filmu příběh s netriviální gradací. Jenže i jednotlivé scény jsou v *Megalopolis* „pochybné“ a nepřesvědčivé, protože většina lidí už není zvyklá vnímat jinakost nebo chápat nesamozřejmé struktury (tedy ty bez nápadných prvků, jako je symetrie, kontrast, gradace a podobně). Asociace je z tohoto hlediska nepochopitelná obsahově i formálně. Proto filmu ani to, v čem se přibližuje dnešní době, nepomáhá k pochopení a přijetí. Film sám to

nakonec do jisté míry předvídá: hlavní hrdina zdůrazňuje, že chce nejen pokládat otázky, ale i vyvolat diskuzi – a i když je ve filmu mnoho všelijakých prvků, náznak diskuze se v něm neobjeví ani jednou, což mi přijde příznačné.

Nemyslím si, že by Francis Ford Coppola chtěl programově natočit „současný“ film. Ale možná je natolik dobrý a vnímavý filmař, že na něco z „ducha doby“ zareagoval. Možná „zmatečnost“ jeho filmu směřuje k jakémusi pocitu „vydělení“ jako nově podobě vnímání příběhů. Díky *Hvězdným válkám* jsme si zvykli, že „fantazii“ berou filmy stejně vážně jako „realitu“. Ted se zdá, že diváci nedokážou brát realitu ani stejně vážně jako fantazii – a je otázka, jak na to mají filmy reagovat. Není to nahodilá otázka. S *Megalopolis* jsem současně viděl film *Bouřlivé výšiny* a přišel mi podobným způsobem vykloubený. Jako by se tvůrci snažili na jednom místě nahromadit tolik prvků – obrazů a prožitků –, že z této přemíry vznikne na jiném místě deficit. Není-li divák schopný dostatečně vnímat skutečnost, ani filmovou, ani reálnou, snad ho dokáže zneklidnit alespoň prázdno. Zneklidnit a pohnout natolik, že něčím autenticky zareaguje. Jestli se filmy budou vyvíjet tímto směrem, je možné, že v *Megalopolis* něco, co bude dávat smysl, objeví i lidé, kteří už autorův původní záměr nedokáží pochopit. Neodvážil bych se na to spoléhat, ale občas k podobným ironickým situacím dochází.

Bouřlivé výšiny

Struktura filmu *Bouřlivé výšiny* je mnohem jednodušší, v porovnání s *Megalopolis* by se dalo říci, že průzračně jasná. Odehrává se ve dvou jasně oddělených, po sobě jdoucích časových rovinách. V první se seznámíme s mladou dívkou Catherine, do jejíž rodiny přibude podobně starý schovanec Heathcliff. Postupně vidíme jejich poměrně výrazné charakterové vlastnosti a počínající vztah, o kterém se dá předpokládat, že se časem změní v lásku doprovázenou silnou vášní. V druhé časové rovině, kdy jsou oba protagonisté dospělí, se věci zkomplikují. To je romantická zápletková, která ve své původní knižní podobě spoludefinovala naše moderní chápání označení „romantický“. Kontext, v jakém vznikaly kniha i film, přiblížila Marie Michlová v *Interkomu* 3/2026 (kde mimochodem autorka tuto zažitou představu o „romantičnosti“ knihy zpochybňuje). Velmi relevantní je i výňatek z recenze Jakuba Peřiny pro týdeník *Echo* přetištěný v předchozím *Interkomu* 1-2/2026 (kde tuto představu pro změnu autor výrazně reinterpretuje).

Můj základní prožitek z filmu je *vytržení*. Scénáristka a režisérka Emerald Fennellová veškerý děj oprošťuje od očekávaného kontextu. Odehrává se mimo dějiny, což ukazuje přehnaně a ahistorické kostýmy. Mimo čas, protože postavy téměř nemají na starost nic jiného než samy sebe. Mimo prostor, protože veškerá příroda vypadá zkonstruovaně (i když taková není) a architektura výstředně. Změnou projdou i oba hlavní hrdinové coby lidské typy (a jestli to větší podivení vyvolalo u obsazení postavy Heathcliffa, nemyslím, že by šlo primárně o to, že mu oproti knize zesvětla pokožka, spíše jsme si na podobné transformace u hereček už více zvykli). Jasně zakotvení literární předlohy ve společnosti, která je svázána očekáváními

a pravidly, i v prostoru vřesoviště, které oplývá silnou a specifickou atmosférou, což vytváří silný realistický podklad pro „přehnaný“ příběh vášně, je zde cíleně nahrazeno umělostí. Proto si také myslím, že nemá smysl knižní předlohu vůbec používat jako výkladový klíč pro pochopení filmu. Pokusím se tedy, zřejmě v protikladu k obvyklému přístupu, zeptat, jaký smysl film má, aniž bych se vůbec ohlížel na to, že si své klíčové motivy půjčuje z románu *Na Větrné hůrce*.

Pro oprávněnost podobného odpojení nehovoří jen často zmiňované uvozovky v názvu filmu, nasvědčují tomu i úvodní scéna filmu, téměř jediná, která se odehrává mimo komorní prostor zbytku filmu a v které vystupují „cizí“ lidé. Její poněkud krutá ironie jakoby divákovi měla naznačit, že jeho přirozená očekávání budou zpochybněna. Zpočátku by se mohlo zdát, že toto zpochybnění se bude týkat hlavně formy. Film je utvářen z přepjatých obrazů i hudby, které se dneska používají, když autoři nebo diváci nemají trpělivost (nebo vůbec schopnost) vnímat strukturu. Taková výtka je do určité míry oprávněná. Tam, kde *Megalopolis* kupil na jednu hromadu obrazy objevné i banální, tam *Bouřlivé výšiny* nabízejí obrazy hlavně banální. To mi přijde jako generační záležitost. Když dnes všechno, co je staré (čímž se podle mých zkušeností s mladšími kolegy ze zaměstnání myslí horizont tak nanejvýš deseti let), považujeme za natolik nerelevantní, že nemá smysl se tím vůbec zabývat, jsou autoři odsouzeni, aby pokaždé sáhli k tomu nejzřejmějšímu, a tedy nejvíce očekávatelnému obrazu.

Dokáže-li si divák zvyknout na tento způsob vyprávění, který působí velmi doslovně – autorka jako by se nás ve svém uměle konstruovaném prostředí snažila přesvědčit, že nic neskrývá, že *vidíme úplně všechno* –, zjistí, že první část filmu, která sleduje dětství hrdinů, je vlastně navzdory přebujelé formální modernizaci natočena dosti klasicky. Vybuduje očekávání, která jsou ve své konkrétní podobě (sociální, emocionální i erotické) současná, ale která věrně odrážejí naši zatitou představu východiska pro „velký“ romantický příběh. Oba dětské herci tuto rozpornou úlohu zvládli až neuvěřitelně dobře, takže pozdější přesun k jejich dospělým představitelům je zcela přirozený. Tam se začne situace komplikovat, a to nejen dějově.

Na první pohled se zdá, že jde stále o příběh, který naplňuje naše očekávání: dojde k nedorozumění, postavy se je snaží překonat, nepodaří se jim to, všechno špatně dopadne. Zřejmým vysvětlením je, že jejich vášně byly příliš silné, než aby v tomto světě mohly fungovat. To všechno je ve filmu skutečně přítomno. Ale podobné pochopení vydrží jen do chvíle, než se zeptáme: *proč* se to stalo? Potíže s porozuměním mám zvláště u ústřední postavy Catherine. Zatímco motivace jejího mladého já je srozumitelná velmi dobře, její dospělá verze je dokonale neprůhledná. Přispívá k tomu obsazení Margot Robbie, která dokáže hrát velmi výrazně a přesvědčivě široké spektrum scén, aniž by jen naznačila, co se její postavě honí hlavou. Podílí se na tom i věk herečky, její Catherine není žádná naivní, sotva dospělá dívka, je to vyzrálá žena, která se umí velmi dobře kontrolovat, ať už jsou její vnitřní stavy jakkoli složité (nebo naopak jednoduché – to nevíme).

Prvotní peripetie, kdy se Catherine provdává za bohatého souseda Edgara Lintona, je v souladu s konvencemi žánru podána jako hloupé a současně tragické nedorozumění. Ale jak Catherine toto manželství prožívá? Podle konvencí žánru by měla být nešťastná – jenže režisérka důsledně dbá na to, aby nám neukázala ani sebemenší náznak, zda tomu tak je. Převládala u ní záliba v bohatství nad vášní? Zalíbilo se jí, že je na ni její muž hodný, a začala to oceňovat víc než vzrušení? Je pro ni předvídatelná společenská struktura natolik pohodlná, že se jí nakonec ráda přizpůsobila? Když nám film například ukazuje scénu z ložnice manželů, stačil by jediný nepatrný záchvěv v Catherineině výrazu, abychom měli jasno. Ale nic takového nedostaneme. Divák si to možná neuvědomí, nicméně kdyby někdo chtěl tvrdit, že Catherine je v manželství šťastná a spokojená, bude znít stejně věrohodně jako ten, kdo očekává opak.

Zdá se, že otázka je rozhodnuta po Heathcliffově návratu. Oba protagonisté rychle sklouznou k dlouhé řadě erotických eskapád, v kterých se postupně poddávají vzájemnému zalíbení. Bez ohledu na vnější okolnosti, takže čím je jejich vášeň silnější, tím je jejich společenská situace bezvýhodnější. Nebo bychom si něco takového zřejmě měli myslet, jenže zobrazení tohoto klíčového momentu filmu je neuvěřitelně odbyté. Dokonce i na nenáročné poměry filmu jsou tyto milostné scény chabé, natočené jakoby jen zcela rutinně. Vůbec to není tím, že by režisérka „neuměla“: kratičká scéna, kdy Catherine strká prst do rosolu s rybou, dokáže její touhu vyjádřit ne-doslovně i skutečně naléhavě. Mohlo by se zdát, že se autorka zkratkou snaží vyvolat zdání plynutí času („a takhle to teď nějakou dobu šlo“), ale opět ji usvědčuje nepřítomnost Catherineiných prožitků. Catherine v podání Margot Robbie jakoby jen odtažitě (ne-li přímo cynicky) studovala, zda Heathcliffův „výkon“ naplňuje očekávání. Tomu, že by jí šlo o vlastní vášeň, je při pohledu na dlouhou řadu pečlivě aranžovaných výjevů věru těžké uvěřit.

Film jakoby tu narážel na silnou přesvědčivost při zobrazení dětství. Dospělí herci jsou uvěřitelní jen do té míry, do jaké „kopírují“ svoje dětské role. Vůbec to přitom není problém herečských výkonů u představitelů dospělých hrdinů, ty jsou zcela v pořádku. Ale zatímco dětské hrdinové měli svoje motivace, které byly uvěřitelným podkladem jejich emocí, ti dospělí je postrádají. Je to vidět třeba na srovnání dvou „odmítnutí“. Když mladý Heathcliff Catherine ve scéně, kde pozoruje, jak se ve stáji schyluje k vyhocené sexuální scéně mezi dvěma sloužícími, zakryje oči, dobře chápeme ostych na cestě mezi dětskou minulostí a dospělou budoucností – je to jedna ze silných scén filmu. Když stará Catherine zarazí Heathcliffa, který ji na vřesovišti zdvihne do výšky a učiní „bezmocnou“, je to podivná peripetie, která jakoby ukazovala, že vzpomínka na jejich dětský vztah (a jeho až nedětskou autentičnost) je ničí, protože se jako dospělí nemůžou nikam dál rozvíjet.

Film se nás po určitou dobu snaží přesvědčit, že ve skutečnosti nesledujeme příběh vášně, ale drama zrady a pomsty. To by samozřejmě byl oprávněný způsob, jak reagovat na počáteční „nedorozumění“, které skončilo svatbou s jiným. Jenže tyto peripetie jsou nakonec bezvýznamné, protože se dostaneme do chvíle, kdy jsou překonány, oba hrdinové se navzájem

chtějí – nebo by se mohli chtít –, jenže Catherine Heathcliffa definitivně odmítá. Proč? Očekávané vysvětlení zní: protože společenské následky rozpadu manželství by byly příliš fatální. Ale to je naprosto směšné, film se odehrává natolik mimo prostor a čas, že zde žádná „společnost“ schopná vytvářet nátlak a trestat jednoduše neexistuje. Jediný její náznak je náhodná zmínka pana Lintona, že musí na schůzku, takže skandál by snad mohl ohrozit jeho předpokládané výnosné podnikání. Celý životní styl domácnosti však – už svojí neuvěřitelnou opulentností – evokuje dekadenci vysoké aristokracie, jejíž příjem je zajištěný, mnohem spíše než střední buržoazie, která na uznání od ostatních závisí. Jinak manželé nemají dokonce ani žádného rodinného přítele, který by alespoň zástupným náznamem mohl vyjádřit „společenské“ pohoršení.

A dále: proč následně Catherine umírá? Jistě ne proto, že se z lásky po Heathcliffovi utrápila, když neměla důvod ho odmítnout. Opět se můžeme zeptat: Potlačila už svoje emoce natolik, že je sama nedokáže prožít? Dává nakonec přednost pohodlí a bohatství? Změnilo ji to, že očekává Lintonovo dítě? Neutšíme – víme jen, že Heathcliffa znovu odmítá. Možná je to záměrné, aby si do hrdinky mohl každý vložit vlastní vysvětlení, to by dobře odpovídalo současné nechuti převzít odpovědnost za jasny postoj. Ale ptáme-li se filmu samotného, odpověď nedostaneme. Jediné, na co snad můžeme nakonec spolehlivě usuzovat, je, že film nepojednává – alespoň ne u ústřední postavy Catherine – o potížích s přemírou vášně, ale s jejím nedostatkem. To by vysvětlovalo jak průběh děje, tak banalitu obrazů milostných (a sexuálních) setkání s Heathcliffem. Když se soustředíme jen na oba ústřední hrdiny, je toto oním ohlašovaným zpochybnutím našich očekávání.

Nabízí se otázka, co podobným vykloubením autorka zamýšlela. Kdybychom film chápali jako jakýsi úvod k romantickým příběhům – propedeutiku ke skutečnému osudovému příběhu – Emeralda Fennellová by vlastně říkala, že příběh Emily Brontëové představuje minulost, že už není relevantní. Co nabízí místo něj, to přímo neříká. Můžeme přijmout „realistické“ vysvětlení, že bychom si konečně měli uvědomit, jak klamná, chybná a nebezpečná naše tradiční „vysoká“ očekávání v oblasti lásky jsou. To by zřejmě odpovídalo duchu dnešní doby. Ale sledujeme-li, co film doopravdy ukazuje, a ne to, co očekáváme, že nám předvede, pak aby vůbec dával smysl, musíme spíše předpokládat, že milostný vztah selhal nikoli na přemíru destruktivnosti, ale na její nedostatek. To je poněkud překvapivé, ale znamenalo by to skoro přesně opačné vyznění – že je to nebezpečné, ale že naše chápání „romantického“ musí být mnohem silnější a autentičtější, než bývalo zvykem. Každopádně jako by si autorka uvědomovala, že něco podstatného je potřeba říct, což – i když sama nevěděla co – představuje pro chaos dnešní kinematografie docela nadějně východisko.

Film sám nabízí určitou paralelu, kterou by snad bylo možné použít jako východisko pro vysvětlení. Skoro mimochodem se dozvíme, že „děvečka“, jejíž náruživou sexuální scénu mladá Catherine málem uvidí ve stáji, zcela bez sentimentu odkopla svého „čeledína“ a vdala se za lepším do města. Je to přímočaré plebejské vyřešení situace, která by mohla být kopií té

Catherininy – na světě se „obvykle dějí věci obvyklé“, jak rád říkával Miroslav Macek. Jen zbytečně „složitá“ osobnost se v takové situaci „utrápí“ k smrti. Jenže zrovna v umění není na Mackovo výkladové pravidlo příliš spolehnouti. Díváme-li se pouze na Catherine a Heathcliffa, vidíme jen, že film selhává v tom nejdůležitějším, co všudypřítomnou sexuální stylizací dospělých Catherine slibuje, totiž v zobrazení vztahu založeném na nezvladatelné vášni. To se přitom zdá jako nutný předpoklad – jak je možné spoluprožívat vztah a zkoumat podstatu vztahu, který nakonec ani nevznikne? Jenže v příběhu se pohybují ještě dvě postavy, o kterých jsem zatím záměrně nemluvil a které vyznění a výklad situace dále problematizují.

První je Nelly, částečně hospodyně a částečně Catherininina společnice. Jejich vzájemný vztah není příliš zřejmý, většinou spolu podle všeho docela dobře vycházejí, ale občas se zdá, že Catherine Nelly pohrdá nebo že Nelly Catherine závidí. V každém případě má Nelly různými způsoby podíl na většině nedorozumění a obtíží, které komplikují vztah Catherine a Heathcliffa, což z ní nakonec činí velmi kontroverzní postavu. To by posilovalo možné vnímání filmu jako příběhu zrady a pomsty. Postava Nelly má také v celém filmu asi nejbližší k ukázání, že rozhodnutí mají svoje následky i v morální rovině. Ale i když se tím ve filmu objevuje téma spravedlnosti, tak daleko, aby ukázala, že na etice záleží, autorka podle mne zajít nechce. Přišlo mi, že Nelly představuje spíše osud, tedy neosobní duchovní realitu, která vynucuje určité zákonitosti podobně jako fyzika ve světě hmotném. V prostoru přepjatých emocí, obrazů a zvuků člověk totiž občas až zapochyboval, zda je klidná Nelly opravdu „přítomna“ (příběh by se jen s malými úpravami mohl odehrát i úplně bez ní) – funguje spíše jako „chór“ v klasickém dramatu, byt' chór dosti odměřený, až mlčenlivý.

Mnohem důležitější je však druhá z doposud nezmiňovaných postav, schovanka pana Lintona jménem Isabella. Ta ve filmu dlouho působí poněkud nadbytečně – se svojí komicky předřazenou dětskostí má snad sloužit jen jako kontrast k dospělé Catherine. Kdybychom film viděli bez její přítomnosti, skoro by se dalo říci, že *Bouřlivé výšiny* představují moderní, poněkud odosobněnou, a tudíž chladnou variaci na červenou knihovnu s omezenou přístupností mládeži. Jenže Isabella představuje *jedinou* reflexi postavy Catherine i tématu vášně, kterou film nabízí. Ve chvíli, kdy Catherine definitivně odmítne Heathcliffa, jde se jí její milenec okamžitě pomstít tím, že svede Isabellu. A je to pozoruhodná scéna – spolu s již zmíněnou scénou ve stájích patrně dvě nejlepší „erotické“ scény filmu. Ukazuje, že když režisérka chce, dokáže natočit nejen okázale efektní výjev, ale i situaci, která je mimořádně vyhrocená, ale přitom vnitřně nesmírně přesvědčivá. Všechna ta předchozí milostná dostaveníčka Catherine s Heathcliffem jsou tak po několika větách v Isabellině ložnici rázem málo věrohodná.

Isabella rychle – sice rozechvěle, ale docela uvědoměle a brzy uvidíme, že i náruživě – podléhá Heathcliffově nabídce vztahu a manželství; velmi kruté nabídce, protože on se nijak netají, že ji hodlá zneužít jen jako zbraň proti Catherine, teď už o pomstu skutečně půjde. To nás nutí velmi rychle přehodnotit celý předchozí obraz Isabelly. Když zmateně vykládala děj *Ro-*

mea a Julie, možná za tím nebylo romantické rozrušení, ale pohrdání lacinou romantikou (letmo zmíní, že její oblíbenou hrou je *Othello*). Její hrátky se stuhami možná nejsou hloupou dětskou marnivostí, ale nenápadným způsobem manipulace. Její obrazová kniha, kterou jako dárek vyrobila pro Catherine, možná není jen bizarně, ale neuvědoměle dvojnásobná, nýbrž zcela vědomě ironická. Prostě všechny tyto drobné historky dříve bezcílně roztroušené po filmu najednou získávají zvláštní podtext, temnější a naléhavý. V každém případě se z něčeho nic ukáže, že oheň, který jsme v podání Fennellové tak postrádali u Catherine, celou dobu dříme v Isabelle.

Podobně náhlé odhalení a rychlá transformace pochopitelně nepůsobí úplně přesvědčivě. Režisérka navíc scény, kde se Isabellina vášeň projevuje, podává i na svoje přepjaté poměry bizarně. Zvláště scéna, kdy Heathcliff „trestá“ Isabellu u krbu jako psa, představuje novou úroveň kulturního a časového vybočení nejen ze zakotvení knižní předlohy, ale i z dosavadní atmosféry filmu. Působí to, jako by na nás autorka pomrkávala a říkala cosi ve smyslu: „tohle nemusíte brát vážně, je potřeba to nějak rychle uzavřít, tak tu sehrajeme na forbině takovou zábavnou, nezávaznou scénku, něco tak absurdního přeci není ponižování žen a herečka určitě v rozhovorech nezapomene zmínit, jak báječně se při tom bavila“. Isabellin souhlas je možná absurdní, její osud bude tragický a režisérka nechce ztrácet čas tím, že by tomu věnovala pozornost, ale přesto všechno jsou Isabelliny emoce v pár scénách předvedeny *přesvědčivěji* než Catherinininy během poloviny filmu. (A znovu podotýkám, že to není otázka hereckého výkonu, nýbrž režijního rozhodnutí.)

Jestliže tedy Catherinin příběh budil oprávněné pochybnosti o smyslu pohlcujícího citu v dnešní době a dnešním světě, Isabella ukazuje, že jde o něco možného a uvěřitelného (byť třeba vůbec ne rozumného). Proč nešlo totéž ukázat na Catherine? To nemáme sebemenší tušení. Ale režisérka aranžuje celou situaci tak nesmírně pečlivě, že podle mého soudu musí jít o záměr. Kdyby to byla nějaká forma neumělosti, musela by se někde prozradit, alespoň náznakem bychom se dozvěděli, co Catherine cítí, i když třeba ne proč. Uprostřed jejího příběhu je však chirurgicky přesně ohraničený prostor prázdnoty – a já skutečně netuším, proč tam je, protože pro něj ve filmu samotném nenacházím žádné vysvětlení. To, co dovodit lze, je banální: film ukazuje, že intenzita bez vnitřního obsahu je kýč. Ale to by byl dost chabý důvod pro natočení tak vnitřně protikladného a vnějškově opulentního filmu, dokonce i v dnešní polovyšinuté době.

Osobně si myslím, že by nyní měl následovat film, který bude představovat studii vztahu mezi Heathcliffem a Isabellou poté, co Heathcliff – po nepochybně velmi bolestné sebereflexi – nahlédne, že Isabella mu nabízí právě to, co mu Catherine dlouho slibovala, ale nakonec odepřela. Je to vztah, který vznikl na úplně špatném základě, prošel vypjatou krizí, nemá žádnou zřejmou budoucnost – prostě ideální dramatické téma, které už navíc není zatížené žádnými předpoklady a očekáváními svého viktoriánského předobrazu. Ale mám vážné pochybnosti, že by byl některý dnešní režisér nebo producent tak odvážný.

Oba filmy se v mnohém liší, už v tom, že problém s *Megalopolis* je z počátku obtížné postihnout, ale je snadné ho ukázat, kdežto potíž v *Bouřlivých výšinách* je nakonec snadno srozumitelná, ale je obtížné ji demonstrovat. Oba filmy hodně pracují s klišé a stereotypem (i občasným vybočením z nich), ale používají je odlišně. Ale také jsou si podobné v tom, že příliš nevyužívají předchozí filmovou tradici, na kterou by navazovaly, leda bychom za ni považovali zálibu v přehnaném zobrazování posledních patnácti až dvaceti let, které je vyvolané přemírou možností a peněz. Tento vývoj digitálních možností, který vedl k mohutnému nárůstu doslovnosti ve filmovém průmyslu, nicméně oba filmy přijímají, nesnaží se vrátit ani k „purističtějšímu“ ani k „příběhovějšímu“ pojetí.

Antonín Liman ve své sbírce literárních esejí *Krajiny japonské duše* připomíná jeden ze základních příkazů šintoistické praxe: „nevýdávej slova“, což interpretuje jako „nezneužívej duše slov“, a upozorňuje, že v japonské literatuře to vede k určitému paradoxu, kterým je celková neochota slova používat. Na tradiční literatuře se proto oceňuje „bílý prostor“ či dokonce „hřmění ticha“, tedy nevyslovené významy, které jsou „umělečtější“ a důležitější než to, co bylo řečeno. (str. 13) Filmy, o kterých jsem dnes psal, vycházejí z přesně opačné praxe, oba zneužívají „slova“ (obraz i zvuk) v maximální možné míře, ale to podstatné je v nich přesto nakonec nevysloveno – a ne proto, že by to neexistovalo.

U Coppoly chápeme, že chce říci něco, co říci nejde. U Fennellové jsem si méně jistý. Podařilo se jí k vyjádření přiblížit téměř na dosah a nezdá se, že by chtěla vyjádřit něco, co je vyjádřit obtížné. Spíše k tomu jen neměla odvahu (a můžeme případně spekulovat, zda z důvodů osobních, uměleckých nebo společenských). Mám rovněž podezření, že grotesknost dramatické výstavby druhého dílu Villeneuveho *Duny* by zřejmě šla vyložit na podobném principu – ale počkejme se závěry, dokud neuvidíme, jak zanedlouho dopadne třetí díl, ať je jasnější, o co se režisér vlastně snaží. Každopádně oba probírané filmy působí v porovnání s dnešní produkcí dospělejším dojmem. *Megalopolis* mnohem více, ten reaguje na situaci dospělého, který chce mluvit o věcech, o kterých dnešním jazykem mluvit nejde. *Bouřlivé výšiny* jsou spíše v pozici pubertáka, který s úžasem zjistil, že jsou na světě věci, o kterých dříve nic netušil, a zatím netuší, co si s podobným poznáním počít.

Teprve uvidíme, zda jde o nějaký nový trend, protože toto pozorování je založeno jen na velmi osobním (a tudíž specifickém) způsobu pochopení. Nemám ambice zkoušet vysvětlit, jak bychom filmy, které jsou založené na nezřetelném vymezování „prostoru ticha“ uprostřed lomu zvuků a obrazů, měli chápat. Už jen proto ne, že můžu mít zkreslený pohled nebo to může být prostě jen náhoda. Z hlediska dříve dosažené úrovně filmového vyjadřování by šlo rozhodně o ústup, ne-li o úpadek. Což mě jako diváka samozřejmě mrzí, ale s tím nic nenaděláme. My, kteří víme, co ztrácíme, si tyto filmy můžeme užít i jako oplakávání toho, co bylo a už není. Je to však žalozpěv, který nevylučuje vzkříšení do nového, nepochopitelně odlišného světa. Což je přinejmenším zajímavé, i když ne nutně příjemné.

Jiří Grunt

ČS FANDOM

Parcon 2026 – ocenění

Parcon a 45. Cena Karla Čapka jsou za námi. Podrobné výsledky a zvláštní přílohu pro účastníky soutěže najdete v příštím *IK*, teď na to nemám sílu. Takže dnes „jen“ vítězové a ocenění:

Ceny ČS Fandomu:

Mloka za zásluhy získal Václav Pravda za organizaci devadesáti conů a další práci pro fandom.

Ludvíka získal David Macháček za uspořádání Koprconu 2025.

Cena presidenta fandomu, mimořádně kolektivní, byla udělena české výpravě na *Worldcon 2025* a jejímu organizátorovi Jaroslavu Olšovi, jr. za reprezentaci ČR, její SF a jejího fandomu.

Zdeněk Rampas, CML

Vítězové CKČ 2026

Mikropovídka

Jiří Novotný: Strážce snů – udělena cena Pulec

Jan Vrána: Já, Cheng a Wu

Karel Mudra: Verba fati

Krátká povídka

Lubomír Mareš: Ozvěna v šumu – udělena cena Pulec

Lucia Jakúbková: Nadýchnuť sa slobody

Lokken Wolf: Rozebrat a složit

Petra Krausová: Za oknem

Kristián Kopřivík: Lidský faktor

Povídka

Jiří Hons: Návrat na Stracciatellu – udělena cena Mlok

Magda Duhonská: Svědci pustiny

Radoslav Kalaš: Lenin z d'áblovy zahrádky

Joey Thorke: Ve tvém jméně zpívá les

Miroslav Hokeš: Luna 5 – Oáza

Novela

Radoslav Kalaš: Urbantzykova sbírka – udělena cena Pulec

Jiří Novotný: Sens

Pavel Obluk: Yggdrasil

Robot

Jiří Novotný: Strážce snů

Jiří Hons: Návrat na Stracciatellu

Lukáš Herma: Rheinblau 226

Pavel Mikulášтик, ML / 26. září 2026

Odposlechnuto

Jsmo schopný národ, jen nás řídí nemehla. **Andrej Babiš**

NON FICTION

Leonid Křížek

Ženy ve zbraní

Válečnice, vojákyně, duellantky

I v tomto čísle *Interkomu* přinášíme upoutávku na knihu člena slovního Klubu Julese Vernea, dokonce jeho jednatele:

Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že jsou válka a boj výlučnou doménou mužů, v historii nacházíme řadu příkladů, že ani v tomto ohledu ženy nezůstávaly stranou. V průběhu dějin se nezdálo, že ženy chápaly zbraně, aby naplnily svůj osud. Vedla k tomu celá řada důvodů. Na prvním místě to byla obrana domova a přežití. Pokud nepřítel napadl město či vesnici, ženy bojovaly po boku mužů, protože porážka znamenala smrt nebo otroctví. Některé společnosti aktivně zapojovaly ženy do boje. Příkladem jsou skytské a sarmatské bojovnice (předlohy pro mýtus o Amazonkách) nebo dahomejské amazky v Africe. Panovnice a šlechtičny musely nejednou osobně vést armády k obhájení svých nároků. Známým příkladem je keltská královna Boudicca. Jiné ženy následovaly armádu jako markytánky (zajišťovaly stravu a prodej zboží) nebo ošetřovatelky. Naproti tomu výměna ženských šatů za mužskou uniformu nabízela ženám svobodu, bezpečí na cestách a možnost vykonávat práci, která jim byla jinak zapovězena. Během první a druhé světové války pak vyžadoval nedostatek mužů masové zapojení žen do armád. Mimo to braly v průběhu věků do rukou zbraň i ženy, které po vzoru mužů-duellantů chtěly či musely samy obhájit svou čest.

Obsah naší knihy je samozřejmě kompilací z mnoha pramenů, dokonce jsme „vykrádali“ i sami sebe, jak pozná čtenář, který četl některý ze svazků naší trilogie *Historie evropských duelů a šermu*. Nicméně i tyto texty jsme rozšířili a příspěvky jiných autorů (autorek) jsme samozřejmě opatřili jejich jmény. Navíc vycházíme z předpokladu, že si „čtvrtý díl naší trilogie“ určitě najde nové čtenáře, vždyť navazujeme na dílo, které vyšlo již před více než deseti lety... Konec konců, také tři mušketýři byli čtyři, takže vydání „čtvrtého“ dílu se nabízelo samo sebou.

Ik

Autor **Leonid Křížek** (* 1947), původně typograf, je překladatelem, vydavatelem a autorem řady článků a knih s námětem vojenské historie, např. *Francouzská cizinecká legie* či *Encyklopedie zbraní a zbroje*, a spoluautorem knih *Americká občanská válka*, *Pod císařským praporem* a *Husité*. Za trilogii *Historie evropských duelů a šermu* obdržel se spoluautorem Jiřím Kovaříkem Cenu Miroslava Ivanova „za významné dílo literatury faktu“. Je také aprobovaným trenérem sportovního šermu.

Elka Press 2026, 168 str., 390 Kč

